

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**PŘÍPRAVA PRACOVNÍKŮ S DĚTMI A MLÁDEŽÍ: POHLED
NA DOBROVOLNÍKA A ZAMĚSTNANCE, MOŽNOSTI JEJICH
DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**

Vedoucí práce: PhDr. Otakar Jíra
Autor práce: Bc. Hana Marešová, DiS.
Studijní obor: Pedagogika volného času
Forma studia: Navazující, Prezenční
Ročník: II.

2013

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Hana Marešová

Děkuji vedoucímu diplomové práce PhDr. Otakaru Jírovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, dále děkuji všem, kteří poskytli rozhovor pro zhotovení této diplomové práce.

OBSAH

Úvod	8
1. Použitá Terminologie.....	10
1.1. pedagogický pracovník, pedagog volného času a vychovatel	10
1.1.1. Pedagog.....	10
1.1.2. Pedagogický pracovník.....	10
1.1.3. Pedagog volného času.....	11
1.1.4. Vychovatel	12
1.1.5. Trenér, animátor.....	12
1.2. Instituce.....	13
1.3. Zaměstnanec, dobrovolník.....	13
1.3.1. Dobrovolník.....	14
1.3.2. Zaměstnanec	15
1.4. Instituce, jako prostory pro práci s dětmi a mládeží ve volném čase	15
2. Kvalifikační předpoklady dle zákona o pedagogických pracovnících.....	18
3. Pohled národní soustavy povolání na termíny pedagog volného času a vychovatel...21	
3.1. Vymezení povolání	21
3.1.1. Animátor volnočasových aktivit.....	22
3.1.2. Indoor animátor.....	22
3.1.3. Outdoor animátor	23
3.1.4. Pedagog volného času a pedagog volného času specialista.....	24
3.1.5. Vychovatel nebo též vychovatel školní družiny, domova mládeže, internátu	26
3.1.6. Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy .	27
3.1.7. Vychovatel v zařízení sociálních služeb	29
3.2. Porovnání náplně činnosti podle NSP a vyhlášky č. 317/2005 sb. ve znění č.412/2006 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků	30
3.3. Kde získat Kvalifikaci podle Národní Soustavy Povolání.....	34
4. Kompetence, dovednosti, odborné znalosti zaměstnanců	35
4.1. Kompetence	35

4.2.	Obecné a odborné dovednosti	38
5.	Dobrovolníci a jejich kompetence, odborné znalosti a dovednosti	41
5.1.	Národní institut dětí a mládeže, osobní kompetenční portfolio a Projekt Klíče pro život	41
5.1.1.	Národní institut dětí a mládeže	41
5.1.2.	Klíče pro život	42
5.1.3.	Osobní kompetenční portfolio	43
5.2.	Minimální kompetenční profily	43
5.2.1.	Manažer NNO	44
5.2.2.	Projektový manažer volnočasových aktivit	45
5.2.3.	Hlavní vedoucí zotavovací akce dětí a mládeže	45
5.2.4.	Ekonom NNO	46
5.2.5.	Garant vzdělávání	46
5.2.6.	Lektor vzdělávacích aktivit neformální výchovy a vzdělávání	46
5.2.7.	Bezpečnostní garant zotavovacích akcí dětí a mládeže	47
5.2.8.	Laický zdravotník akce pro děti a mládež/Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže	47
5.2.9.	Samostatný vedoucího dětí a mládeže – všeobecné zaměření.....	47
5.2.10.	Vedoucí dětí a mládeže se zaměřením na všeobecné aktivity (nad 18 let)....	48
5.2.11.	Pracovník pracující v organizaci poskytující výchovně vzdělávací aktivity pro děti a mládež – oblast první pomoci a prevence.....	49
5.3.	Stručný popis vzdělávání dobrovolníků prostřednictvím NNO mimo akreditované vzdělávání	49
5.3.1.	Pionýr jeho vymezení a pohled na vzdělávací systém.....	49
5.3.2.	Junák – svaz skautů a skautek ČR a vzdělávací systém	52
5.3.3.	Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a jeho pohled na vzdělávání	54
5.4.	Akreditované kurzy jako forma vzdělávání	55
5.4.1.	Vedoucí dětského kolektivu.....	56
5.4.2.	Zdravotník zotavovacích akcí	56
5.4.3.	Hlavní vedoucí dětských táborů	57
5.4.4.	Další akreditované kurzy	58

6. Vzdělávání „zaměstnanců“ a „dobrovolníků“ z hlediska požadavků a potřeb	59
7. Legislativní dokumenty a metodické pokyny ministerstva školství týkající se vzdělávání	60
7.1. Vyhláška č. 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků	60
7.2. Vyhláška č. 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání	62
7.3. Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů 62	
7.3.1. Národní soustava kvalifikací	63
7.4. Vnitroresortní předpisy a dokumenty vydané Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy.....	64
8. Instituce pro další vzdělávání pedagogických pracovníků	65
8.1. Asociace vzdělavatelů volného času.....	67
8.2. Asociace vychovatelů školských zařízení o. s.	67
9. Praktický pohled na vzdělávání.....	69
9.1. Typ a postup výzkumu.....	69
9.2. Teorie a cíle	70
9.3. Sběr dat	71
9.3.1. Informace o respondentech.....	71
9.4. Analýza dat	74
9.5. Výsledky šetření	75
Závěr	831
Seznam použitých zdrojů	85
Seznam příloh	92
Abstrakt	118
Abstract.....	119

ÚVOD

Tato diplomová práce pojednává o přípravě pracovníků s dětmi a mládeží, řeší pohled na dobrovolníka i zaměstnance spolu s možnostmi jejich dalšího vzdělávání. Práce se většinou nezabývá pedagogickými pracovníky ve školním prostředí, v době vyučování, ale v prostředí volnočasové činnosti, tj. mimo školní vyučování. Stejně tak práce vynechává komerční sféru volného času. Zaměřuje se na vychovatele a pedagogy volného času, i animátory, ať už jako zaměstnance nebo dobrovolníky v institucích jako jsou nestátní neziskové organizace, školní družiny a školní kluby, domovy mládeže či střediska volného času popřípadě dětské domovy.

Cílem práce je uceleně popsat přípravu pracovníků s dětmi a mládeží a ukázat pohled na dobrovolníka a zaměstnance, spolu s možnostmi jejich dalšího vzdělávání.

„Téma vzdělávání a profesní rozvoj pedagogických pracovníků, převážně učitelů je předmětem mnoha studií. Analýzy provádí Evropská unie, UNESCO, OECD a mnoho dalších mezinárodních odborných a vědeckých institucí, stejně tak jako je provádí vědecké instituce v jednotlivých zemích světa.“¹

Není mnoho analýz a studií, které se zabývají vzděláním a vzděláváním pedagoga volného času a i vychovatelem jako takovým. Přesto je důležité vzdělávání těchto zaměstnanců/pracovníků stejně jako u pedagogů - učitelů. Možná by se dalo říci, že zde je vzdělání pedagogů volného času, vychovatelů, animátorů či dobrovolníků stejně důležité, či ještě důležitější, protože pedagogové volného času, vychovatelé, dobrovolníci působí v širší oblasti než učitel, který vyučuje někdy pouze jeden předmět. Činnost pedagogů volného času a vychovatelů nevykonávají pouze placení zaměstnanci, ale také pracovníci, kteří pracují (jsou aktivní) jako dobrovolníci. Proto si tato diplomová práce klade za cíl popsat nejen výchozí stav vzdělání, ale také požadavky kladené na následné vzdělávání a možnosti jeho rozšiřování u placených zaměstnanců i dobrovolníků. Popíše, jaké požadavky jsou kladené na zaměstnance a dobrovolníky při nástupu do „institucí“.

Diplomová práce vychází z publikace Jany Kohnové, která se zabývá vzděláváním dospělých. Čerpá také z poznatků autorů zabývajících se pedagogikou volného času. Inspirací pro její zpracování byla „Pedagogická encyklopedie“ a dokumenty, jež vznikly v souvislosti

¹ KOHNOVÁ, Jana. *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. s. 5

s projektem Klíče pro život. Opomenout nesmí ani pro vzdělání stěžejní legislativní dokumenty, tedy právní předpisy jako školský zákon, zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, zákon o pedagogických pracovnících a vyhlášku o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

Celá diplomová práce vychází z projektu Klíče pro život, jehož hlavní myšlenkou je posílení vzdělávání pracovníků ve volném čase a zkvalitnění celého vzdělávacího systému pro udržení trvalého rozvoje a konkurenceschopnosti.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části a to část rozsáhlejší, popisující stav (teoretickou část) a část, která se pokusí teorii ověřit, tedy část praktickou.

Tato práce uvádí do používaných pojmů, terminologie a také seznamuje s pohledem na rozdíl mezi pedagogem volného času a vychovatelem, ukáže nám pohled národní soustavy povolání a osobního kompetenčního portfolia pracovníků s dětmi a mládeží, které vzešlo z projektu Klíče pro život. Stručně seznámí s legislativním pohledem na danou problematiku. Účelem/úkolem této části by mělo být provést jakousi rešerši, ani ne tak v oblasti vzdělání, ale spíše dalšího vzdělávání v oblasti „pracovníků“ volného času.

Následné pasáže pak budou obsahovat několik kapitol, které ukáží stav a možnosti v popisované oblasti, (tj. zobrazí vzdělávací soustavu v některých nestátních neziskových organizacích, představí několik možností z akreditovaných kurzů). Pomocí stručného kvalitativního výzkumu si ukážeme, jak je praktikováno vzdělání v jednotlivých vybraných institucích. Práce upozorňuje na možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti a jmenuje (některé) instituce, které ho nabízejí.

1. POUŽITÁ TERMINOLOGIE

V této kapitole se zaměříme na vysvětlení používaných termínů jako instituce, dobrovolník, pedagog volného času, zaměstnanec, animátor a dalších a tak je budeme chápat.

1.1. PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK, PEDAGOG VOLNÉHO ČASU A VYCHOVATEL

Důležitým činitelem ve výchovně-vzdělávacím procesu jsou osoby, které se skrývají za termíny pedagog, pedagog volného času, vychovatel, animátor, trenér. Pro lepší pochopení, jak tato práce bude s jednotlivými termíny zacházet a vysvětlíme si jejich obsah. Nejprve si vymežíme nejširší pojem, a to pojem pedagog a pedagogický pracovník.

1.1.1. *Pedagog*

Budeme-li využívat termín pedagog, nemyslíme tím jakoukoliv osobu, která zasahuje do výchovně vzdělávacího procesu, ale bavíme se o učiteli, vychovateli, pedagogovi volného času nebo jiném pedagogickém pracovníkovi, jež zasahuje do výchovy ze své pozice tvůrce výchovně-vzdělávacího procesu. Nemáme na mysli rodiče, či náhodné osoby, které určitým způsobem nesou odpovědnost za výchovu, či nějak napomáhají procesu vzdělávání. V úvahu nebereme ani termín v podobě, ve které ho vykládá „Pedagogický slovník“, jako odborníka v pedagogické vědě, či výzkumu.²

1.1.2. *Pedagogický pracovník*

Zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů, pak nám jasně vymezuje pojem pedagogický pracovník a to takto: „*Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělaného, který uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické*

² Srov. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. s. 153.

osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.“³

Stejně tak řadí zákon č. 563/2004 Sb. mezi vykonavatele přímé pedagogické činnosti tyto profese: učitel, pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vychovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér, vedoucí pedagogický pracovník a metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně. Pro účely této práce je však za pedagogického pracovníka považován i dobrovolník, který koná přímou výchovnou činnost ve volném čase dětí a mládeže.

1.1.3. Pedagog volného času

Termín pedagog volného času se využívá stále častěji, ale dosud není přesně vymezen. Nejčastěji považujeme za pedagoga volného času toho, kdo provádí výchovně-vzdělávací, organizační a konzultační činnost v oblasti využití volného času dětí a mládeže, popř. dospělých ve výchovných zařízeních různého typu. Takto na něho pohlížíme i v této práci.⁴ Nebude muset nutně vykonávat všechny tyto činnosti, protože na pedagoga volného času nebudeme nahlížet pouze jako na profesionálního zaměstnance. Z našeho pohledu jím smí být i dobrovolník, který bude zpravidla vykonávat převážně činnosti výchovně-vzdělávací a organizační. A poradenské činnosti se v oblasti volného času bude věnovat jen okrajově či spíše vůbec ne. Nad tím, jak na pedagoga volného času nahlíží zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovních v platném znění, se pozastavíme v kapitole č. 2. V této kapitole se také podíváme, jak na pedagoga volného času nazírá národní soustava povolání.⁵

Pedagog volného času může působit na několika místech a to ve školní družině, ve školním klubu, ve střediscích volného času, v domovech mládeže, v organizacích podporující sdružování ve volném čase a v neposlední řadě v preventivně výchovné péči (tj. například ve věznicích), ústavní a ochranné výchově. Může se zdát, že pojem pedagog volného času a vychovatel (1.1.4.) splývají. Abychom si ukázali rozdíl důkladněji, v dalších

³ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních, ve znění platném ke 12. 3. 2013

⁴ Pedagog volného času. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce* [online]

⁵ *Termíny pedagog volného času a vychovatel v těchto podkapitolách 1.1.3. a 1.1.4. vymezujeme jen v obecné rovině, dále si je blíže představíme v následujících kapitolách.*

kapitolách se podíváme na vymezení v národní soustavě povolání a v zákoně o pedagogických pracovnících. Důležitost rozdílu pak oceníme při vymezování kvalifikačních předpokladů.

Shrneme-li si pojem pedagog volného času tak, jak je chápán pouze pro účely této práce, nebereme v potaz pouze vymezení zákona č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících, který se vztahuje výhradně na zaměstnance škol a školských zařízení, ale mezi pedagogy volného času zařazujeme i takové osoby, jež stejnou činnost vykonávají například v komerční sféře nebo nestátních neziskových organizacích.

1.1.4. Vychovatel

Pedagogický slovník popisuje vychovatele jako pedagogického pracovníka působícího ve školách a školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy a v oblasti výchovy mimo vyučování.⁶ Pro účely této práce ve většině případů pomineme vychovatele ve smyslu pedagogického pracovníka v oblasti ochranné a ústavní výchovy. Vychovatel je ten, kdo vykonává výchovně-vzdělávací činnost mimo rámec školy, např. ve školní družině, v dětském domově, v domově mládeže aj. Na vychovatele ale budeme též nahlížet jako na vedoucího zájmového kroužku, či vedoucího na dětském táboře. Jakým pohledem se na vychovatele dívá legislativa, konkrétně zákon 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících, si necháme do další kapitoly, též s pohledem národní soustavy povolání (tento pohled najdeme v kapitole č. 3).⁷

1.1.5. Trenér, animátor

Trenér a animátor jsou též pedagogicky působící osoby ve volném čase, my si zde sice stručně vymezíme jejich chápání, ale jako samostatné pojmy je používat nebudeme. Vzhledem k tomu, že tato práce se nezaměřuje na konkrétní odvětví volného času, bude i na trenéra a animátora většinou pohlížet jako na pedagoga volného času se všeobecným zaměřením. (Jak jsme se zmínili v kapitole č. 1.1.3. za pedagoga volného času, nebereme pouze osobu, která je pedagogickým pracovníkem ve smyslu zákona č. 563/2004 Sb.

⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. s. 279.

⁷ *Termíny pedagog volného času a vychovatel v těchto podkapitolách 1.1.3. a 1.1.4. vymezujeme jen v obecné rovině, dále si je blíže představíme v následujících kapitolách.*

o pedagogických pracovnících, ale všechny osoby vykonávající obdobnou činnost, ať už v neziskové organizaci, nebo na poli komerční sféry volného času.).

Trenér je pedagogicky působící osoba a to převážně v oblasti sportu anebo fungující jako instruktor při odborném výcviku pracovních dovedností.⁸

Animátor je pedagogický pracovník převážně fungující ve volném čase, pracující s metodou animace. Animace je chápána jako „oduševňování, ožívování“, jakési vzbuzování zájmu u vychovávaného jedince. Cílem animátora je aktivizace jedince k dané nabízené činnosti.⁹

1.2. INSTITUCE

Než přejdeme k pojmům zaměstnanec a dobrovolník musíme si vymezit další pojem, a to pojem instituce, kterým budeme pro zjednodušení této práce chápat jednotlivé nestátní neziskové organizace, školní družiny a kluby, střediska volného času, domovy mládeže, atd. Pod pojmem instituce budeme uvádět taková zařízení, která mají vliv na vzdělávání a zároveň tak budeme označovat souhrnně všechna „zařízení“, která použijeme ve výzkumu. Nejblíže našemu pohledu na termín instituce je definice pojmu podle sociologického slovníku:

„V obecném významu je instituce konkrétní složkou reálné společnosti. (...) Přesněji řečeno, instituce spočívá ve složitém souboru hodnot, norem a praktik, které jsou společné jistému počtu jedinců.“¹⁰

1.3. ZAMĚSTNANEC, DOBROVOLNÍK

Pro účely této diplomové práce nesmíme opomenout vysvětlení důležitých pojmů, které budeme hojně užívat, jimiž jsou zaměstnanec a dobrovolník. Nyní si vysvětlíme pojem zaměstnanec.

I když ho v této práci budeme v některých případech nahrazovat pojmem pedagogický

⁸ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. s. 252.

⁹ PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. s. 438

¹⁰ BOUDON, Raymond. *Sociologický slovník*., s. 75.

pracovník (tzn. pedagogický pracovník, bude brán většinou jako zaměstnanec nikoliv dobrovolník). Konkrétně termín zaměstnanec bude více využíván v části výzkumné.

1.3.1. Dobrovolník

Zákon č. 198/2002 Sb. O dobrovolné službě vymezuje dobrovolníka jako fyzickou osobu starší 15 let pro výkon dobrovolné služby na území České republiky a fyzickou osobu starší 18 let pro výkon dobrovolné služby v zahraničí. Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s organizací. Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.¹¹ Pro účely této práce konstatujeme, že *„dobrovolníkem je každý, kdo ze své dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu vykonává činnost ve prospěch jiných lidí či společnosti.“*¹²

Vyjmenujme si některé možnosti výkonu dobrovolné služby, některé činnosti, které může konat dobrovolník, pro lepší pochopení termínu. Dobrovolník může pomáhat nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, osobám se zdravotním postižením, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož a pro nás a tuto práci hlavně důležitá i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase.

V této práci budeme mluvit o dobrovolníkovi působícím v nestátní neziskové organizaci a dobrovolníkovi působícím ve střediscích volného času na „pozici“ vedoucího kroužku. Rozdíl mezi těmito dobrovolníky bývá v typu uzavřeného závazku, kdy dobrovolník působící v NNO koná svou činnost buď na základě ústní dohody, nebo písemné dohody o výkonu funkce a to zpravidla bezplatně. Dobrovolník ve středisku volného času však koná svou činnost vždy na základě písemné dohody (dohody o provedení práce, dohody o pracovní činnosti) a tím se stává externím zaměstnancem, zpravidla mu z činnosti plyne odměna. Pro účely této práce budeme i tohoto externího pracovníka považovat za dobrovolníka, protože činnost pedagogického pracovníka vykonává mimo svoje hlavní zaměstnání.

¹¹ Zákon č. 198/2002 Sb. O *dobrovolnické službě a změně některých zákonů*, ve znění platném ke 12. 3. 2013

¹² Informační centrum pro mládež Plzeň: Kdo je dobrovolník?. ICM PLZEŇ. *Kdo je dobrovolník?* [online].

1.3.2. Zaměstnanec

Zaměstnanec je fyzická osoba schopná mít v pracovněprávních vztazích práva a povinnosti a způsobilost vlastními právními úkony nabývat těchto práv a brát na sebe tyto povinnosti. V rámci této práce se budeme bavit o osobách zaměstnaných hlavně v těchto pozicích: vychovatel a pedagog volného času, veškeré tyto pozice vychází z nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

Pro účely této práce bude ve většině případů zaměstnanec ten, kdo pracuje jako pedagogický pracovník ve školském zařízení, například ve školní družině či klubu nebo středisku volného času.

V této práci řadíme mezi zaměstnance také osoby samostatně výdělečně činné (takové osoby, jež mají výdělek ze samostatné činnosti - podnikání) a osoby pracující mimo poměr, tedy pracující na zvláštní typ smlouvy nejčastěji dohody (dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti).

1.4. INSTITUTE JAKO PROSTORY PRO PRÁCI S DĚTMI A MLÁDEŽÍ VE VOLNÉM ČASE

Stejně jako je důležité si pro chápání této práce vymezit předchozí termíny, je důležité si alespoň rámcově přiblížit jednotlivé instituce, ve kterých mohou vykonávat svoji činnost pedagogové volného času, vychovatelé, a to ať už jako zaměstnanci nebo „jen“ jako dobrovolníci. Mezi tyto instituce patří:

1. **Školská zařízení** jsou taková zařízení, která poskytují školské služby (služby a vzdělávání), jež podporují nebo souvisejí se vzděláváním nebo zajišťují ústavní či ochrannou výchovu popřípadě výchovnou péči. Ve většině případů je jejich zřizovatelem orgán státní správy, ale může jít i o zařízení s jiným zřizovatelem. V této práci si vymezíme pouze školská zařízení určená pro zájmové vzdělávání nebo ta, kde v nějaké míře zájmové vzdělávání probíhá. Jde o tato zařízení:

- **Školní družiny a školní kluby** – ty jsou základním článkem výchovy pro děti ze základních škol, fungují mimo vyučování a jsou zřizovány nejčastěji při školách. Školní družina funguje pro děti na prvním stupni a školní kluby pak pro děti z druhého stupně. Zde se setkáme převážně se zaměstnanci, kteří ovlivňují volný čas klientů. Toto zařízení funguje v průběhu školního roku, někdy může fungovat i o prázdninách.

- Střediska pro volný čas dětí a mládeže – jde o domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Účelem těchto zařízení je plnit výchovnou a rekreační funkci, a to prostřednictvím své nabídky, kterou také realizují převážně zaměstnanci. Střediska volného času se zaměřují na široké spektrum činností, kdežto stanice zájmových činností jsou specializovány na konkrétní okruh zájmů.

- Školská výchovná a ubytovací zařízení - Domovy mládeže jsou oproti školním družinám a školním klubům určeny pro žáky středních škol. Primární funkce domovů mládeže je poskytnutí ubytování a stravy pro žáky, kteří nemohou a nechtějí denně dojíždět za účelem návštěvy střední školy. Mimo to i zde je jedním z účelů napomáhat ubytovaným hodnotně trávit volný čas.

- Dětské domovy „jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení, jedním z jejich úkolů je však také dbát o hodnotné využívání volného času a o rozvíjení a kultivaci zájmů dětí a mládeže.“¹³ Převážnou část pedagogických pracovníků budou tvořit speciální pedagogové, ale i tady mají své uplatnění pedagogové volného času, opět zde budou převažovat zaměstnanci.

- Základní umělecké školy a jazykové školy plní výchovně vzdělávací funkci pro specifické obory (rozvoj jazyků a uměleckého nadání). Pedagogičtí pracovníci zde fungují jako lektoři, či učitelé nikoliv jako „klasičtí“ pedagogové volného času nebo vychovatelé.

2. Instituce mimo školská zařízení - v takovýchto institucích se zpravidla pracuje na základě činnosti dobrovolníků, protože ve většině takovýchto institucí jde o nestátní neziskové organizace.

- Občanská sdružení a sdružení dětí a mládeže jsou instituce, které vznikají po roce 1989. Jsou to sdružení mající za účelem naplňování volného času dětí a mládeže. Mezi takováto sdružení můžeme zařadit například: Junák- svaz skautů a skautek, Pionýr, Českou tábornickou unii, YMCA a mnohé další. Převážnou část takovýchto institucí sdružuje Česká rada dětí a mládeže.

- Tělovýchovné jednoty nebo též sportovní kluby jsou zařízení pro specifické trávení volného času klientů formou sportovního vyžití.

¹³ PÁVKOVÁ, J. et al. Pedagogika volného času. Str. 44

- Církevní a náboženská společenství - jde o takové organizace, nebo zařízení, která vznikají při církvích, nebo je církve zakládají, například Salesiánská střediska mládeže

- Zařízení komerčního charakteru jsou taková zařízení, která fungují za účelem zisku, a jejich prvotním posláním není výchova ve volném čase. Zde jde o výjimku, ve zmiňovaném zařízení nebudou pracovat dobrovolníci, ale placení zaměstnanci. Jako příklad takového zařízení můžeme uvést dětské koutky při nákupních centrech.

Budeme-li v této práci používat termín *školská zařízení pro volný čas*, nebudeme brát na zřetel jazykové školy a základní umělecké školy a ve většině případů ani dětské domovy.

Oproti termínu *školská zařízení pro volný čas* budeme používat ještě termín *Nestátní neziskové organizace* (dále možno i ve zkratce NNO) nebo jen *zařízení volného času*, do kterého zařadíme všechny organizace a sdružení, která nejsou školská. Do termínu NNO ani do termínu *školská zařízení pro volný čas* nebudou patřit zařízení komerčního charakteru, které tato práce neřeší.

2. KVALIFIKAČNÍ PŘEDPOKLADY DLE ZÁKONA O PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍCÍCH

Zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících v platném znění¹⁴ sám o sobě vymezuje všeobecné předpoklady pro výkon pedagogického pracovníka a to jsou způsobilost k právům a povinnostem, získání odborné kvalifikace, bezúhonnost a zdravotní způsobilost spolu se znalostí českého jazyka. I když jsou tyto podmínky velmi zajímavé, nás více zajímají kvalifikační podmínky určené právě tímto zákonem č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících v platném znění. A to zvláště pro tyto profese pedagoga volného času a vychovatele. Z §16 výše zmiňovaného zákona se dozvíme, jaké předpoklady musí splňovat vychovatel a z §17 pedagog volného času.

Nyní se pokusíme si oboje shrnout, abychom nemuseli rozepisovat to, co nám udává sám zákon a co pro názornost je uvedeno v tabulce č. 1 Kvalifikační předpoklady podle zákona č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících v platném znění.¹⁵ Stručně, kvalifikace se získává studiem na vysoké škole oborů vychovatelství, pedagog volného času či učitelství. Dále se kvalifikace získává studiem na střední pedagogické škole a doplňujícím pedagogickým studiem na pedagogických fakultách vysokých škol.

¹⁴ Zákon č. 563/2004 Sb. byl upraven zákonem č.198/2012 Sb. a v této práci je tato úprava zohledněna, hovoříme-li o zákonu č. 563/2004 Sb. je již upraven dle zákona 198/2012 Sb.

¹⁵ Celá tabulka je opisem zákona č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících k v platném znění konkrétně § 16 a § 17

Tabulka č. 1 Kvalifikační předpoklady podle zákona č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících

	Vychovatel	Pedagog volného času
	získává odbornou kvalifikaci	
1	vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd	vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd
2	vysokoškolským vzděláním podle: <ul style="list-style-type: none"> ✓ § 7 Učitel prvního stupně základní školy ✓ § 8 Učitel druhého stupně základní školy ✓ § 8a Učitel přípravné třídy základní školy ✓ § 8b Učitel přípravného stupně základní školy speciální ✓ § 9 Učitel střední školy ✓ § 10 Učitel uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři ✓ § 12 Učitel jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky ✓ § 14 Učitel náboženství vše dle zákona o pedagogických pracovnících 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů.	/
3	vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle předchozích řádků č. 1 a č. 2 této tabulky v řádku vychovatel <ul style="list-style-type: none"> ✓ vzděláním v programu celoživotního vzdělávání v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném vysokou školou, ✓ nebo studiem pedagogiky¹⁶ 	vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle řádku č. 1 této tabulky ve sloupci pedagog volného času a <ul style="list-style-type: none"> ✓ vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, ✓ nebo studiem pedagogiky
4	vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo na pedagogiku volného času nebo na speciální pedagogiku nebo na sociální pedagogiku	vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením
5	vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle předchozího řádku č.3 a <ul style="list-style-type: none"> ✓ vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo na přípravu učitelů základní nebo střední školy, ✓ nebo studiem pedagogiky 	vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle řádku č. 3 této tabulky ve sloupci pedagog volného času a <ul style="list-style-type: none"> ✓ vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, ✓ nebo studiem pedagogiky
6	středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času	středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením

¹⁶ Studiem pedagogiky se rozumí vzdělání získané studiem ve vzdělávacím programu akreditovaném pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a uskutečňovaném vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků pro vychovatele, pedagoga volného času a asistenta pedagoga s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii.

7	středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na vychovatelství	středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle řádku č. 5 sloupce vychovatel volného času této tabulky a <ul style="list-style-type: none"> ✓ vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, ✓ nebo studiem pedagogiky
8	středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle řádku tabulky č. 6 a č. 7 a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo přípravu učitelů základní školy nebo střední školy.	
9	Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci	Pedagog volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání ve školách a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, získává odbornou kvalifikaci
10	vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na speciální pedagogiku nebo sociální pedagogiku	vzděláním podle předchozích řádků tabulky č. 1 až 8
11	vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na speciální pedagogiku	středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a <ul style="list-style-type: none"> ✓ vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, ✓ nebo studiem pedagogiky.
12	vzděláním stanoveným pro vychovatele podle řádků č. 1 až č. 8 a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku	

3. POHLED NÁRODNÍ SOUSTAVY POVOLÁNÍ NA TERMÍNY PEDAGOG VOLNÉHO ČASU A VYCHOVATEL

Jak jsme se zmiňovali v předchozí kapitole v poznámkách pod čarou 5 a 7, budeme si dále vymezovat rozdíly mezi pedagogem volného času a vychovatelem. Výše v předchozí kapitole jsme si ukázali rozdíl v kvalifikaci z hlediska zákona o pedagogických pracovnících, nyní se podíváme na rozdíl z hlediska národní soustavy povolání.

Národní soustava povolání je veřejně dostupný a soustavně aktualizovaný registr povolání vyskytujících se na českém trhu práce... Obsahuje informace o povoláních uplatnitelných na trhu práce a požadovaných kompetencích. Slouží pro podnikovou praxi, při poradenských službách a při ovlivňování trhu práce.¹⁷

Národní soustava povolání je sice registr podporovaný ministerstvy (Ministerstvem práce a sociálních věcí, atd.), ale není postaven nad legislativu. V praxi bude mít přednost platná legislativa před podmínkami vymezenými v této soustavě povolání.

3.1. VYMEZENÍ POVOLÁNÍ

Zadáme-li v NSP na webových stránkách www.nsp.cz dotaz na heslo pedagog volného času, nalezneme tuto odpověď: animátor volnočasových aktivit, indoor animátor, outdoor animátor, pedagog volného času. Pod těmito hesly najdeme stručný popis povolání a výčet činností, které spadají do náplně práce jednotlivého povolání. Tento výčet je z pohledu národní soustavy povolání nikoliv z pohledu platném legislativy a tudíž je spíše přehledový. Vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků jakožto platná legislativa vymezuje základní činnosti, které jsou shrnuty v tabulce č. 2.

Národní soustava povolání uvádí přehled povolání, ale neřadí mezi pedagogické pracovníky indoor a outdoor animátora, ani animátora volnočasových aktivit. A proto není zcela v souladu se zákonem č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících v platném znění.

¹⁷ Národní soustava povolání. ODBOR 31. MPSV.CZ: *Národní soustava povolání* [online].

3.1.1. Animátor volnočasových aktivit

„Animátor volnočasových aktivit organizuje a realizuje volnočasové aktivity s cílem působit na optimální rozvoj životního stylu člověka ve všech fázích jeho vývoje.“¹⁸

Jeho pracovní náplní by pak mělo být třeba tvorba činností a programů ve volném čase, volba pracovních postupů, prostředků a metod pro realizaci volnočasových aktivit. Dále pak organizace a realizace činností a programů ve volném čase spolu s vyhledáváním vhodného prostředí a vytvářením zázemí pro realizaci volnočasových aktivit. V neposlední řadě by se měl věnovat propagaci aktivního životního stylu a realizováním tomu odpovídajících činností ve volném čase. Jeho úkolem je i vedení provozní dokumentace a evidence, získávání finančních zdrojů pro realizaci volnočasových aktivit. Dále pak řešení problémů a rizikových situací v rámci realizovaných aktivit.¹⁹ Pro tyto činnosti je potřeba mnoho znalostí a kompetencí a jen samotná kvalifikace k jejich získání nestačí a je potřeba ji rozšiřovat. Jaké jsou potřeba znalosti, dovednosti a kompetence pro jednotlivá povolání popíšeme v kapitole č. 4 Kompetence, dovednosti, odborné znalosti zaměstnanců.

3.1.2. Indoor animátor

„Indoor animátor organizuje a realizuje volnočasové aktivity zaměřené na činnosti v zájmových kroužcích, kurzech, oddílech a odborných tvůrčích dílnách s cílem působit na optimální rozvoj životního stylu člověka, harmonické utváření osobnosti a kultivaci jeho tvořivých sil.“²⁰

Tak jako u animátora volnočasových aktivit, i zde u indoor animátora se pokusíme si vyprofilovat jeho náplň práce. Mezi jeho základní úkoly spadá tvorba činností a programů ve volném čase pro všechny věkové skupiny různého sociálního začlenění. Dále pak volí své pracovní postupy, prostředky a metody pro realizaci volnočasových aktivit a jejich následné hodnocení. Stejně jako animátor volnočasových aktivit má i indoor animátor ve své pracovní náplni organizaci a realizaci činností a programů ve volném čase. Jeho úkolem je vedení skupiny v zájmových kroužcích, kurzech, oddílech a odborných

¹⁸ NSP - Národní soustava povolání: Animátor volnočasových aktivit. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Animátor volnočasových aktivit* [online].

¹⁹ Srov. NSP - Národní soustava povolání: *Animátor volnočasových aktivit*. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Animátor volnočasových aktivit* [online].

²⁰ NSP - Národní soustava povolání: Indoor animátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Indoor animátor* [online].

tvůrčích dílnách, získávání finančních zdrojů pro realizaci volnočasových aktivit, řešení problémů a rizikových situací v rámci realizovaných aktivit. K tomu potřebuje mít schopnost vyhledávat vhodné prostředí pro realizaci všech akcí, které se uskutečňují ve volném čase. Dále pak potřebuje umět nalézt potřebné informace s aktuálními trendy v dané oblasti. Musí také být znalý v propagaci realizovaných aktivit ve volném čase a propagaci aktivního životního stylu. A jelikož jeho práce není jen s intaktní populací, do jeho činnosti spadá zavádění metod a technik polytechnické výchovy (práce s materiálem) do volného času osob se zdravotním postižením. V neposlední řadě pak musí umět vést provozní dokumentaci a evidenci a zajišťovat první pomoc a poskytovat informace.²¹

3.1.3. *Outdoor animátor*

Vymezení tohoto povolání je: „*Outdoor animátor organizuje a realizuje volnočasové aktivity zaměřené na jednorázové akce, tábory, odborná soustředění a rekreační pobyty s cílem působit na optimální rozvoj životního stylu.*“²²

Do jeho pracovních povinností patří tvorba volnočasových činností a jednorázových programů, „*volba pracovních postupů, prostředků a metod pro realizaci volnočasových aktivit a jejich následné hodnocení, organizace činností a programů ve volném čase, realizace činností a programů ve volném čase se všemi věkovými skupinami různého sociálního začlenění, vyhledávání vhodného prostředí a zabezpečení materiálních podmínek pro realizaci volnočasových aktivit, získávání finančních zdrojů pro realizaci volnočasových aktivit, řešení problémů a rizikových situací v rámci realizovaných aktivit, vyhledávání potřebných informací a aktuálních trendů v dané oblasti, propagace realizovaných aktivit ve volném čase. Propagace aktivního životního stylu a volnočasových aktivit. Zajišťování první pomoci. Vedení provozní dokumentace a evidencí. Realizace principů krizové pomoci. Uplatnění pohybových aktivit v celodenních programech. Poskytování informací z dané oblasti.*“²³

²¹ Srov. NSP - Národní soustava povolání: Indoor animátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Indoor animátor* [online].

²² NSP - Národní soustava povolání: Outdoor animátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Outdoor animátor* [online].

²³ NSP - Národní soustava povolání: Outdoor animátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Outdoor animátor* [online].

3.1.4. *Pedagog volného času a pedagog volného času specialista*

Než si vymezíme termín pedagog volného času podle pohledu NSP, upozorníme na rozpor mezi NSP a legislativou. Konkrétně mezi zákonem č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících v jeho novelizaci č. 198/2012 a NSP. V legislativě je vymezen pohled na pedagogického pracovníka pouze pro oblast školství, kde ve školství může pedagog volného času vykonávat dva druhy činnosti – komplexní přímou pedagogickou činnost, anebo dílčí přímou pedagogickou činnost. Oproti tomu Národní soustava povolání hovoří o veškerých „pedagogických pracovnících“ a to i o takových co pracují mimo školství. Tuto informaci uvádíme z toho důvodu, že NSP slouží jako informační rejstřík, který zobrazuje požadavky na pracovním trhu ve volnočasové výchově a vzdělávání tj. slouží jako informativní databáze. Naopak legislativa je závazná a školská zařízení ji musí dodržovat, do NSP mohou pouze nahlédnout a brát ji jako doporučující.

Nyní se podíváme na termín pedagog volného času z hlediska Národní soustavy povolání. Pedagogem volného času, podle NSP, je ten, kdo zajišťuje tvorbu obecných forem a metod výchovy a vzdělávání v oblasti volného času dětí, mládeže nebo dospělých. Provádí specifická pedagogická vyšetření.²⁴ Na webových stránkách "infoabsolvent", které se odvolávají na Národní soustavu povolání, se uvádí: „*Pedagog volného času provádí výchovně vzdělávací, organizační a konzultační činnost v oblasti využití času dětí a mládeže, popř. dospělých ve výchovných zařízeních různého typu.*“²⁵ Dále se na těchto stránkách píše, že pedagog volného času specialista „*zajišťuje tvorbu obecných forem a metod výchovy a vzdělávání v oblasti volného času dětí, mládeže nebo dospělých. Provádí specifická pedagogická vyšetření.*“²⁶

I u těchto povolání jsou vymezeny pracovní činnosti, jako jsou *informační a konzultační činnosti, navrhování a optimalizace řešení orientačních situací včetně nutných pomůcek a vybavení. Dále pak organizace soutěží, přehlídek, soustředění, pobytů a táborové činnosti. Tento pedagog učí své svěřence jak aktivně využívat svůj volný čas za pomoci výchovných,*

²⁴ NSP - Národní soustava povolání: Pedagog volného času. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Pedagog volného času* [online].

²⁵ Pedagog volného času. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Pedagog volného času* [online].

²⁶ Pedagog volného času specialista. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Pedagog volného času specialista* [online].

vzdělávacích, zájmových, sportovních a jiných programů. Též musí umět posuzovat individuální zvláštnosti a potřeby svěřenců. Musí být schopen provádět vstupní a průběžné diagnostiky. Pro svěřence příslušných výchovných zařízení připravuje, rozvíjí a konkretizuje výchovné, vzdělávací, zájmové, sportovní a další programy. Rovněž vede administrativu spojenou s evidencí pedagogické činnosti a výsledků dětí, žáků a klientů. Zajišťuje vychovatelskou činnost zaměřenou na rozvoj osobnosti dítěte, žáka a klienta.“²⁷

Pedagog volného času specialista pak navíc musí zajišťovat koordinaci a aplikování speciálně pedagogických postupů a nových výchovných metod. Dále pak preventivní, primárně diagnostickou, konzultační a publikační činnost. Samostatně provádí specifická pedagogická vyšetření. Spolupracuje s odbornými pracovníky (pediatry, neurology, psychiatry a psychology), stanovuje a aplikuje diagnostické a výchovné metody a postupy v diagnostických ústavech. Náplní jeho práce je i tvorba výchovně vzdělávacích dokumentů a preventivních programů a zajišťování metodické a specializované poradenské činnosti.“²⁸

Zajímavé je jakou kvalifikaci doporučuje Národní soustava povolání pro jeho výkon. Jde o magisterský studijní program v oboru sociální péče. Následně jako alternativu uvádí magisterský studijní program v oboru pedagogika, magisterský studijní program ve skupině oborů z oblasti psychologie nebo ve skupině oborů pedagogika, učitelství a sociální péče.²⁹ Tedy vůbec neuvádí jako možnost přímo studium pedagogiky volného času nebo vychovatelství.

Nyní se zaměříme na to, co nám národní soustava povolání nabídne pod heslem vychovatel. Opětovně je nabídnut termín pedagog volného času. Dále pak tři termíny, a to vychovatel, vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a vychovatel v zařízení sociálních služeb. Nyní se na jednotlivá hesla podíváme (heslo pedagog volného času opakovat nebudeme, podle NSP jde o alternativní název).

²⁷ Pedagog volného času. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Pedagog volného času* [online].

²⁸ Pedagog volného času specialista. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Pedagog volného času specialista* [online].

²⁹ NSP - Národní soustava povolání: Pedagog volného času. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Pedagog volného času* [online].

3.1.5. *Vychovatel nebo též vychovatel školní družiny, domova mládeže, internátu*

„Vychovatel provádí výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na celkový a specifický rozvoj osobnosti dětí, žáků nebo studentů a na jejich zájmové vzdělávání podle výchovně vzdělávacích programů činnosti ve školní družině, v domově mládeže, v internátu, popřípadě v jiných zařízeních.“³⁰

I zde je vyspecifikován seznam pracovních činností. Stejně pro všechny vychovatele (vychovatele školní družiny, domova mládeže, internátu, vychovatele školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy i vychovatele v zařízení sociálních služeb) jsou tyto činnosti: *„Koordinace činnosti vychovatelů ve výchovných skupinách, koordinace protidrogové prevence v příslušném zařízení, metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná vychovatelům, tvorba výchovných a vzdělávacích dokumentů, evaluačních nástrojů a preventivních programů.“³¹*

Dále pak plnění úkolů a prací souvisejících s přímou pedagogickou činností, podněcování osobního vývoje dětí, žáků i studentů, klientů preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost, koordinace aplikace speciálně pedagogických postupů, využívání variantních výchovných metod, nových výchovných metod a metod z jiných odvětví a hodnocení jejich účinnosti. Vedení evidence o pedagogické činnosti a hodnocení výsledků u klientů (dětí a žáků, studentů). Vytváření programů integrace a inkluze klientů (dětí, žáků i studentů) se speciálními vzdělávacími potřebami v daném zařízení, poskytování pedagogických konzultačních činností, spolupráce se specializovanými odborníky.³²

Typické jsou pak jen pro vychovatele školní družiny, domova mládeže, internátu tyto pracovní činnosti: *„Vychovatelství zaměřené na celkový nebo specifický rozvoj osobnosti dětí, žáků i studentů, na rozvíjení zájmového vzdělávání, znalostí a tvořivých schopností podle programu činnosti školského nebo jiného zařízení. Odborné usměrňování zájmového vzdělávání specializovanými metodami výchovné práce, kupříkladu dětí a žáků, popř. i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Poskytování informací a konzultační činnosti. Posuzování individuálních zvláštností a potřeb dětí, žáků i studentů, komplexní*

³⁰ NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel* [online].

³¹ Vychovatel v zařízeních sociálních služeb. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb* [online].

³² Srov. Tamtéž

výchovně vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci procesu výchovy a vzdělávání v rámci školy, školského nebo jiného zařízení. Studium nových poznatků v oboru a jejich aplikace do praktické činnosti vychovatele. Tvorba, průběžná aktualizace a příprava, vedení a organizace, rozvíjení a konkretizace výchovných, vzdělávacích, zájmových, sportovních, kulturních a dalších programů pro děti, žáky i studenty školských nebo jiných zařízení.³³

Tím se ale nepopírá možnost výkonu těchto činností pro ostatní vychovatele.

3.1.6. Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

„Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy provádí výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na specifické potřeby dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách nebo ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči.“³⁴

Tento typ vychovatele konkrétněji řeší zákon č. 109/2002 Sb. O výkonu ústavní výchovy, a my si jej zde uvádíme pouze z důvodu nabídky tohoto termínu v NSP pod heslem vychovatel. I zde je zákon zavazující a NSP pouze doporučující/informující.

S tím souvisí jeho náplň práce, která má své zvláštnosti na rozdíl od vychovatele. I zde si pro přehlednost uvedeme činnosti, které nejsou společné a popsané v kapitole 3.1.5. Jedná se o tuto pracovní náplň: „komplexní výchovu a vzdělávání zaměřené na specifické potřeby dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách nebo ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Vstupní a průběžnou pedagogickou diagnostiku, posuzování individuálních zvláštností, návrhy opatření pro koncepci výchovné a vzdělávací činnosti, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci procesu výchovy a vzdělávání v rámci školy, školského nebo jiného zařízení. Vyhodnocování výsledků speciálně

³³ NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Národní soustava povolání: Vychovatel [online].

³⁴ Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy [online].

*pedagogických diagnostických vyšetření a navrhování dalších postupů a opatření. Samostatné uplatňování speciálně pedagogických postupů a provádění specifických pedagogických vyšetření a velmi náročných pedagogických činností. Stanovování a aplikace účinných diagnostických a výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech a v diagnostických odděleních domovů pro osoby se zdravotním postižením ve spolupráci s pediatri, neurology, psychiatry a psychology. Stanovování diagnostických a výchovných postupů při výkonu náhradní výchovné péče, asistenčního vzdělávání a výchovné práce s adolescenty, spojené s řešením problémů osob v krizových a mezních životních situacích ve spolupráci s odborníky z jiných odvětví.*³⁵

Národní soustava povolání uvádí, že pro výkon tohoto povolání je potřeba dosáhnout vzdělání ve studijním oboru bakalářského typu vychovatel nebo pak alternativní možnost vyšší odborné vzdělání ve skupině oborů pedagogika, učitelství a sociální péče, bakalářský studijní program ve skupině oborů pedagogika, učitelství a sociální péče a střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) ve skupině oborů pedagogika, učitelství a sociální péče.³⁶ Zákon pak požaduje vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, zaměřeném na speciální pedagogiku nebo sociální pedagogiku.³⁷

³⁵ NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy* [online].

³⁶ NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy* [online]

³⁷ VALENTA, Jiří. Shrnutí změn v zákoně o pedagogických pracovnících vyvolaných novelou zákona od 1. září 2012.

3.1.7. Vychovatel v zařízení sociálních služeb

Vychovatel v zařízení sociálních služeb, je stejně jako termín, vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy řešen zákonem, konkrétně zákonem č. 108/2006 Sb. O sociálních službách.

Povolání je vymezeno takto: „*Vychovatel zařízení sociálních služeb provádí výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na specifické potřeby klientů se speciálními vzdělávacími potřebami.*“³⁸

I zde vymezíme náplň práce nad rámec práce uvedené v odstavci 3.1.5. Jedná se o tuto kvalifikovanou a specifickou činnost: „*Samostatné uplatňování speciálně pedagogických postupů a provádění specifických pedagogických vyšetření a velmi náročných pedagogických činností. Stanovení a aplikace účinných diagnostických a výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech a v diagnostických odděleních domovů pro osoby se zdravotním postižením ve spolupráci s pediatry, neurology, psychiatry a psychology. Vstupní a průběžná pedagogická diagnostika, posouzení individuálních zvláštností, návrhy opatření pro koncepci výchovné a vzdělávací činnosti, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci procesu výchovy a vzdělávání v rámci zařízení sociálních služeb. Vyhodnocení výsledků speciálně pedagogických diagnostických vyšetření a navrhování dalších postupů a opatření. Stanovení diagnostických a výchovných postupů při výkonu výchovné péče a výchovné práce s adolescenty, spojené s řešením problémů osob v mezních životních situacích ve spolupráci s odborníky z jiných odvětví*“³⁹

Jak jsme si uvedli výše je vychovatel v zařízení sociálních služeb kategorie poněkud složitější. Národní soustava povolání uvádí, že jako kvalifikace je dostačující vystudovat bakalářský program obor vychovatel. Opětně jde o doporučení a je třeba vycházet ze zákonné úpravy.

Pro výkon této profese by kvalifikace vychovatele měla být rozšířena ještě o další kvalifikaci, například pracovníka v sociálních službách. Toto povolání se neopírá pouze

³⁸ NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb* [online].

³⁹ NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb* [online].

o zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících, ale také o zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách.

3.2. POROVNÁNÍ NÁPLNĚ ČINNOSTI PODLE NSP A VYHLÁŠKY Č. 317/2005 SB. VE ZNĚNÍ Č.412/2006 SB. O DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

V této kapitole se ještě jednou podíváme na náplň činnosti pedagoga volného času a vychovatele, a to v porovnání Národní soustavy povolání a platné vyhlášky č. 412/2006 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. Pro přehlednost si konkrétní činnosti zobrazíme ve dvou tabulkách (tabulka č. 2 Porovnání činností u vychovatele podle NSP a vyhlášky, tabulka č. 3 Porovnání činností u pedagoga volného času podle NSP a vyhlášky).

V tabulkách je přesně citované znění vyhlášky č. 412/2006 O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a stejně tak doslovná citace činností z Národní soustavy povolání. Ve vyhlášce se jednotlivé činnosti opakují, jelikož jsou vymezeny pro konkrétní kariérní stupně. Každý z kariérních stupňů je jinak náročný.

Činnosti, které vykonávají jednotliví pracovníci v oblasti volného času, jsme si uvedli pro přehlednost a také z důvodu ujasnění, které oblasti je potřeba vzděláním a vzděláváním rozšiřovat. V levých sloupcích tabulek uvádíme základní činnosti, tak jak je uvádí vyhláška č. 412/2006 Sb., to co je pro pedagoga volného času závazné. Kdežto v pravé části tabulek je uváděn pohled NSP, tzn. to, co je na trhu práce považováno za činnosti, které jsou dány vychovatelům a pedagogům volného času. Jedná se pouze o doporučující výčet činností. Jak už jsme se zmínili, v levém sloupečku se některé činnosti opakují, každý řádek totiž tvoří jiný kariérní stupeň. Můžeme v podstatě říci, že čím vyšší je kariérní stupeň, tím vyšší musí být kvalifikace. S kvalifikací roste i náročnost úkolů (vykonávané činnosti). Kariérních stupňů je šest (číslo uvedené v závorce na konci každého textu uvádí kariérní stupeň - platí pro levou polovinu tabulky, vpravo u NSP, je do každého řádku začleněna vždy jedna specifická činnost, která nemá vliv na kariérní systém.)

Tabulka č. 2 Porovnání činností u vychovatele podle NSP a vyhlášky

Základní činnosti podle vyhlášky 412/2006 Sb.	Činnosti podle NSP
<p><i>Vychovatelská činnost zaměřená na rozvoj osobnosti dětí, žáků nebo studentů, jejich zájmů, znalostí a tvořivých schopností probíhající v zájmovém vzdělávání podle programu činnosti školského nebo jiného zařízení. Výchovná a vzdělávací činnost zaměřená na vytváření a rozšiřování vědomostí, dovedností a návyků klientů zařízení sociální péče nebo v zachytných zařízeních včetně rozvíjení jejich zájmové činnosti s využitím pedagogických metod.(1)</i></p>	<p><i>Vychovatelství zaměřené na celkový nebo specifický rozvoj osobnosti dětí, žáků i studentů, na rozvíjení zájmového vzdělávání, znalostí a tvořivých schopností podle programu činnosti školského nebo jiného zařízení.</i></p>
<p><i>Komplexní vychovatelská činnost ve školách a školských nebo jiných zařízeních rozvíjející zájmy, znalosti a tvořivé schopnosti dětí, žáků i studentů nebo specificky rozvíjející osobnost dítěte nebo žáka i studenta včetně využívání variantních výchovných metod a hodnocení jejich účinnosti. Odborné usměrňování zájmového vzdělávání specializovanými metodami výchovné péče, například vůči dětem a žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Komplexní výchovná a vzdělávací činnost ve školách nebo ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči zaměřenou na specifické potřeby dětí, žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.(2)</i></p>	<p><i>Posuzování individuálních zvláštností a potřeb dětí, žáků i studentů, komplexní výchovně vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci procesu výchovy a vzdělávání v rámci školy, školského nebo jiného zařízení.</i></p>
<p><i>Komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci procesu výchovy a vzdělávání v rámci školy, školského nebo jiného zařízení. Koordinace protidrogové prevence v rámci příslušného zařízení. Koordinace činnosti vychovatelů ve výchovných skupinách ve školách a školských zařízeních.(3)</i></p>	<p><i>Koordinace protidrogové prevence v příslušném zařízení.</i></p>
<p><i>Samostatné zajišťování výchovné a vzdělávací činnosti při uplatnění speciálně pedagogických postupů. Samostatné provádění specifických pedagogických vyšetření a dalších vysoce náročných pedagogických činností. Vytváření programů integrace a inkluze dětí, žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v daném zařízení, poskytování pedagogických konzultačních činností.(4)</i></p>	<p><i>Tvorba, průběžná aktualizace a příprava, vedení a organizace, rozvíjení a konkretizace výchovných, vzdělávacích, zájmových, sportovních, kulturních a dalších programů pro děti, žáky i studenty školských nebo jiných zařízení.</i></p>
<p><i>Metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná vychovatelům, tvorba výchovných a vzdělávacích dokumentů, evaluačních nástrojů a preventivních programů. Preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost, koordinace aplikace speciálně pedagogických postupů, nových výchovných metod a metod z jiných odvětví. Samostatné zajišťování výchovné a vzdělávací činnosti při uplatnění speciálně pedagogických postupů. Samostatné provádění specifických pedagogických vyšetření a dalších vysoce náročných pedagogických činností. Vytváření programů integrace a inkluze dětí, žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v daném zařízení, poskytování pedagogických konzultačních činností.(4)</i></p>	<p><i>Podněcování osobního vývoje dětí, žáků i studentů.</i></p>
<p><i>Stanovování a aplikace účinných diagnostických a výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech a v diagnostických odděleních ústavů sociální péče ve spolupráci s pediatrií, neurologií, psychologií. Stanovování diagnostických a výchovných postupů při výkonu náhradní výchovné péče a asistenční vzdělávání a výchovné práce s adolescenty, spojené s řešením problémů osob v krizových a mezních životních situacích ve spolupráci s odborníky z jiných odvětví.(5)</i></p>	<p><i>Koordinace činnosti vychovatelů ve výchovných skupinách.</i></p>

<p><i>Metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná pedagogům a tvorba preventivních programů. Stanovování a aplikace účinných diagnostických oddělení ústavů sociální péče ve spolupráci s pediatry, neurology, psychology. Stanovování diagnostických a výchovných postupů při výkonu náhradní výchovné péče a asistenční vzdělávání a výchovné práce s adolescenty, spojené s řešením problémů osob v krizových a mezních životních situacích ve spolupráci s odborníky z jiných odvětví.(5)</i></p>	<p><i>Studium nových poznatků v oboru a jejich aplikace do praktické činnosti vychovatele.</i></p>
<p><i>Specializovaná metodologická činnost v oblasti pedagogiky a psychologie. (6)</i></p>	<p><i>Odborné usměrňování zájmového vzdělávání specializovanými metodami výchovné práce, kupříkladu dětí a žáků, popř. i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.</i></p>
<p><i>Metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná vychovatelům, tvorba výchovných a vzdělávacích dokumentů, evaluačních nástrojů a preventivních programů.</i></p>	<p><i>Metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná vychovatelům, tvorba výchovných a vzdělávacích dokumentů, evaluačních nástrojů a preventivních programů.</i></p>
<p><i>Preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost, koordinace aplikace speciálně pedagogických postupů, využívání variantních výchovných metod, nových výchovných metod a metod z jiných odvětví a hodnocení jejich účinnosti.</i></p>	<p><i>Preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost, koordinace aplikace speciálně pedagogických postupů, využívání variantních výchovných metod, nových výchovných metod a metod z jiných odvětví a hodnocení jejich účinnosti.</i></p>
<p><i>Vytváření programů integrace a inkluze dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v daném zařízení, poskytování pedagogických konzultačních činností.</i></p>	<p><i>Vytváření programů integrace a inkluze dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v daném zařízení, poskytování pedagogických konzultačních činností.</i></p>
<p><i>Vedení evidence o pedagogické činnosti a hodnocení výsledků dětí, žáků i studentů.</i></p>	<p><i>Vedení evidence o pedagogické činnosti a hodnocení výsledků dětí, žáků i studentů.</i></p>
<p><i>Poskytování informací a konzultační činnosti, spolupráce se specializovanými odborníky.</i></p>	<p><i>Poskytování informací a konzultační činnosti, spolupráce se specializovanými odborníky.</i></p>
<p><i>Plnění úkolů a prací souvisejících s přímou pedagogickou činností.</i></p>	<p><i>Plnění úkolů a prací souvisejících s přímou pedagogickou činností.</i></p>

40

⁴⁰ Tabulka je citací NSP a Vyhlášky č. 412/2006 Sb.

Tabulka č. 3 Porovnání činností u pedagoga volného času podle NSP a vyhlášky

Základní činnosti podle vyhlášky 412/2006 Sb.	Činnosti podle NSP
<i>Výchovná a vzdělávací činnost zaměřená na oblast volného času dětí, žáků, studentů, mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců se všeobecným zaměřením na rozvoj jejich zájmů, znalostí, tvořivých schopností, probíhající podle rámcového plánu činnosti školského zařízení.(1)</i>	<i>Publikační činnost.</i>
<i>Výchovná a vzdělávací činnost zaměřená na oblast volného času dětí, žáků, studentů, mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců s odborným zaměřením na jejich celkový i specifický rozvoj. Provádění informační a konzultační činnosti a odborné pomoci v oblasti volného času pro školy, školská zařízení, občanská sdružení a další zájemce. Organizace soutěží, přehlídek, soustředění, pobytů a táborevých činností pro děti, žáky, studenty, mládež nebo pedagogické pracovníky a další dospělé zájemce.(2)</i>	<i>Zajišťování metodické a specializované poradenské činnosti.</i>
<i>Komplexní pedagogická, primárně diagnostická a preventivní činnost v oblasti volného času včetně prevence sociálně patologických jevů a prevence bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků, studentů, mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců. Tvorba programů, poskytování metodické a konzultační činnosti a specializované odborné pomoci subjektům působícím v oblasti zájmového vzdělávání a volného času. Zajišťování péče o talenty. (3)</i>	<i>Tvorba výchovně vzdělávacích dokumentů a preventivních programů.</i>
<i>Tvorba obecných celostátních nebo krajských forem a metod ve výchově a vzdělávání v oblasti volného času dětí, žáků, studentů, mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců. Komplexní metodická a koordinační činnost v oblasti výchovy a vzdělávání a dalšího vzdělávání pracovníků. (4)</i>	<i>Preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost.</i>
<i>Metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná pedagogům a tvorba preventivních programů. Tvorba celostátní nebo krajské koncepce rozvoje jednotlivých oblastí zájmového vzdělávání a volného času dětí, žáků, studentů, mládeže, pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců (například oblasti spontánních aktivit a prevence sociálně patologických jevů, pravidelné činnosti, příležitostných a zájmových aktivit, pobytových akcí a environmentálního vzdělávání). (5)</i>	<i>Koordinace aplikování speciálně pedagogických postupů, nových výchovných metod.</i>
<i>Tvorba komplexní celostátní koncepce rozvoje oblasti volného času. (6)</i>	<i>Samostatné provádění specifických pedagogických vyšetření.</i>
	<i>Stanovování a aplikace diagnostických a výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech.</i>
	<i>Spolupráce s odbornými pracovníky (pediatry, neurology, psychiatry a psychology).</i>

41

⁴¹ Tabulka je citována podle NSP a Vyhlášky č. 412/2006

3.3. KDE ZÍSKAT KVALIFIKACI PODLE NÁRODNÍ SOUSTAVY POVOLÁNÍ

V předchozí podkapitole jsme si vymezili jednotlivá povolání a teď se podíváme, jak lze podle Národní soustavy povolání získat kvalifikace k jednotlivým zde vymezeným povoláním. Podle jednotlivých povolání NSP doporučuje, kdežto konkrétní zákony a vyhlášky zavazují splnit/získat kvalifikaci pro konkrétní výkon povolání (tj. i pro konkrétního pedagogického pracovníka jak je uvedeno pro vychovatele a pedagoga volného času v tabulce č. 1). NSP uvádí jako doporučené tyto druhy studia: bakalářský studijní program, magisterský studijní program, popřípadě střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou nebo získané vzdělání na vyšší odborné škole. Nebudeme zde úplně vymezovat a popisovat jednotlivé obory z důvodu možnosti změn v akreditacích a otevírání jednotlivých oborů na středních, vyšších odborných i vysokých školách. Pouze si ukážeme, které obory jsou doporučené a pro tyto povolání žádaná. Začneme-li od nejnižšího stupně vzdělání, jde o ukončené středoškolské vzdělání ve skupině oborů pedagogika, učitelství, sociální péče. Stejně tak u vyššího odborného vzdělání jde o skupinu oborů ze stejné kategorie, ukončené vzdělání v oboru pedagogika, učitelství, sociální péče. A takto můžeme pokračovat i u bakalářského a magisterského studijního programu, opětně půjde o studium pedagogiky, učitelství a sociální péče. V České republice je to 9 pedagogických fakult na veřejných vysokých školách (Tabulka č. 4 Seznam vysokých škol s pedagogickou fakultou) a nespočet dalších možností, kde studovat pedagogiku, učitelství či sociální péči v magisterském či bakalářském studijním programu. Jsou to například teologické fakulty, fakulty tělesné výchovy a sportu nebo fakulty filozofické. Středních škol, které se zaměřují na studium pedagogiky, učitelství a sociální péče je asi 75.

Tabulka č. 4 Seznam vysokých škol s pedagogickou fakultou

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Masarykova univerzita v Brně
Ostravská univerzita v Ostravě
Technická univerzita v Liberci
Univerzita Hradec Králové
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
Univerzita Karlova v Praze
Univerzita Palackého v Olomouci
Západočeská univerzita v Plzni

4. KOMPETENCE, DOVEDNOSTI, ODBORNÉ ZNALOSTI ZAMĚSTNANCŮ

Jelikož je obsah výchovy ve volném čase určen pouze rámcově a navíc není závazný, je práce vychovatele a pedagoga volného času určitě náročná. Většinou vychovatel a pedagog volného času vychází z přání a potřeb klientů a předpokladu toho, že respektuje pedagogicko-psychologické požadavky, jako například dobrovolnost, aktivnost, motivaci a individuálnost u každého jedince. A proto je velmi složité dosáhnout samotným studiem toho, aby byl po skončení studia pedagog volného času a vychovatel odborníkem ve své profesi. Není asi sporné, že je nutné rozšiřovat kvalifikaci dalším vzděláváním. Než se podíváme na možnosti dalšího vzdělávání, objasníme si jakými kompetencemi, odbornými znalostmi a obecnými dovednostmi by měl pedagogický pracovník disponovat.

4.1. KOMPETENCE

Nejprve bychom si měli stručně charakterizovat tento pojem. Jako nejvíce odpovídající nám připadá definice, kterou najdeme ve slovníku pojmů *Mládež v akci* (první definice) nebo pak podle Národního institutu dětí a mládeže z osobního kompetenčního portfolia (druhá definice).

1, *„Kompetence označují schopnost uplatňovat nabyté vědomosti, znalosti postupů a dovednosti ve stálých či opakujících se, ale také v měnících se podmínkách. Podstatné jsou přitom dvě věci: uplatnění toho, co člověk ví a co umí, v konkrétní úkolové či problémové situaci a využívání této schopnosti v různých situacích.“*⁴² nebo

2, *Kompetence jsou chápány jako integrované, přenosné a multifunkční soubory vědomostí, kognitivních i praktických dovedností, postojů a hodnot představujících potenciál účinně jednat v daném kontextu a mohou být jako celek mobilizovány pro efektivní jednání jedince.*⁴³

⁴² Slovníček pojmů - *Mládež v akci*: Program *Mládež v akci*. Slovníček pojmů [online].

⁴³ Kompetence - Osobní kompetenční portfolio. Kompetence [online].

Kompetence můžeme dělit na měkké a tvrdé.

*Měkké kompetence vycházejí z určitých obecných schopností člověka (např. pohotovost, přesnost, pečlivost, srozumitelnost, přesvědčivost, praktičnost apod.), ze kterých se dalším rozvíjením stávají kompetence.*⁴⁴

Měkké kompetence jsou děleny na sociální schopnosti a dovednosti a na organizační schopnosti a dovednosti.

Ze sociálních schopností a dovedností jde o kompetence k efektivní komunikaci, ke kooperaci (spolupráci), k ovlivňování ostatních, k uspokojování klientských potřeb, k celoživotnímu učení, k aktivnímu přístupu, ke zvládnutí zátěže.

Organizační schopnosti a dovednosti jako kompetence jsou kompetence k podnikavosti, kompetence k flexibilitě, kompetence k výkonnosti, kompetence k samostatnosti, kompetence k řešení problémů, kompetence k plánování a organizování práce, kompetence k objevování a orientaci v informacích, kompetence k vedení lidí (leadership).⁴⁵

O každé měkké kompetenci by se dalo napsat mnoho, ale to není předmětem této práce. O těchto kompetencích se zmiňujeme z důvodu návaznosti na další vzdělávání. Pro názornost jakými kompetencemi by měla oplývat jednotlivá povolání, si je nastíníme v tabulce č. 5 Měkké kompetence pro jednotlivá povolání v NSP.

Tvrdé kompetence jsou odborné a vědecké znalosti, dovednosti. Ty si přiblížíme v následujících podkapitolách.

Podíváme-li se na kompetence ještě z jiného hlediska, tak například Vašutová J. vymezuje kompetence učitelů a ty dělí takto:

- 1, předmětové (předmětově oborové),
- 2, didaktické a psychodidaktické,
- 3, pedagogické (obecně pedagogické),
- 4, diagnostické a intervenční,
- 5, sociální, psychosociální a komunikační,
- 6, manažerské a normativní,

⁴⁴ Měkké kompetence - Osobní kompetenční portfolio. Měkké kompetence [online].

⁴⁵ Tamtéž

7, profesně a osobnostně kultivující.⁴⁶

Je nesporné, že stejné kompetence musí mít jak vychovatel, tak i pedagog volného času. Otázkou zůstává, které z toho jsou kompetence měkké a které kompetence tvrdé.

„Podíváme-li se na kompetence pedagoga volného času, pak se jako aktuální a důležité jeví:

- a) aplikace sociální psychologie v práci se skupinou,*
- b) aplikace alternativních pedagogických metod, zejména pedagogiky zážitku,*
- c) schopnost organizace a řízení volnočasových aktivit.“⁴⁷*

Tabulka č. 5 Měkké kompetence pro jednotlivá povolání v NSP

Vychovatel, Vychovatel v zařízeních sociálních služeb, vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, indoor animátor, outdoor animátor	Animátor volnočasových aktivit	Pedagog volného času
Aktivní přístup	Měkké kompetence odpovídají typovým pozicím outdoor a indoor animátor	Pro tuto pozici zatím nejsou měkké kompetence zpracovány
Celoživotní učení		
Efektivní komunikace		
Flexibilita		
Kooperace (spolupráce)		
Kreativita		
Objevování a orientace v informacích		
Ovlivňování ostatních		
Plánování a organizování práce		
Řešení problémů		
Samostatnost		
Uspokojování zákaznických potřeb		
Vedení lidí (leadership)		
Výkonnost		
Zvládání zátěže		

⁴⁶ PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie. s. 409.

⁴⁷ Z přednášek na TF JCU Osobnost a vzdělání pedagoga volného času Východiska profilování oboru pedagogika volného času Mgr. Michal Kaplánek, Th. D.

4.2. OBECNÉ A ODBORNÉ DOVEDNOSTI

Pro kompletní kvalifikaci pedagogického pracovníka nejsou důležité jen kompetence, ale také dovednosti a to jak obecné tak odborné. „*Obecné dovednosti jsou souborem obecných požadavků potřebných pro výkon práce, které zcela výhradně nesouvisí s určitou profesí. Mají průřezový charakter a jsou napříč obory přenositelné a uplatnitelné.*“⁴⁸

„*Odborné znalosti a dovednosti jsou souborem odborných požadavků potřebných pro výkon jednotky práce. Dají se relativně jednoduše a jednoznačně změřit a ověřit testem nebo praktickou zkouškou.*“⁴⁹

Co si představit pod pojmem odborné znalosti? Jde o vědomosti, které jsou teoretické. Odborné dovednosti jsou pak praktického rázu a spolu s odbornými vědomostmi jsou požadovány pro výkon určitého povolání. Může jít o schopnosti aplikace teoretických poznatků do praxe.

Odborné dovednosti můžeme členit podle odborného směru na oborové (znalostní) a činnostní. Kdežto znalosti obsahují pouze složku oborovou, tj. člení se podle směru, se kterým souvisí.⁵⁰

I nyní si pro přehlednost požadované odborné znalosti a dovednosti spolu s obecnými dovednostmi promítneme ve třech tabulkách, a to v tabulce č. 6 Obecné dovednosti podle Národní soustavy povolání a v tabulce č. 7 Odborné znalosti vyjmenované podle Národní soustavy povolání a v neposlední řadě v tabulce č. 8 Odborné dovednosti, jak je jmenuje Národní soustava povolání.

⁴⁸ CDK - Centrální databáze kompetencí. NÁRODNÍ SOUSTAVA POVOLÁNÍ. Databáze kompetencí [online].

⁴⁹ tamtéž

⁵⁰ Srov. CDK - Centrální databáze kompetencí. NÁRODNÍ SOUSTAVA POVOLÁNÍ. Databáze kompetencí [online].

Tabulka č. 6 Obecné dovednosti podle Národní soustavy povolání

vychovatel, vychovatel v zařízeních sociálních služeb, vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, indoor animátor, outdoor animátor	animátor volnočasových aktivit	pedagog volného času
Způsobilost k řízení osobního automobilu	Obecné dovednosti odpovídají typovým pozicím outdoor a indoor animátor	Pro tuto pozici zatím nejsou obecné dovednosti zpracovány
Numerická způsobilost		
Ekonomické povědomí		
Právní povědomí		
Jazyková způsobilost v češtině		
Jazyková způsobilost v angličtině		
Jazyková způsobilost v dalším cizím jazyce		

Tabulka č. 7 Odborné znalosti vyjmenované podle Národní soustavy povolání

Vychovatel, vychovatel v zařízeních sociálních služeb, vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	indoor animátor, outdoor animátor, animátor volnočasových aktivit	pedagog volného času
didaktika a didaktická technika	Andragogika	didaktika a didaktická technika
hodnocení, testování a měření ve vzdělávání	etika (morálka)	hodnocení, testování a měření ve vzdělávání
Multikulturní výchova	obecná pedagogika	multikulturní výchova
obecná pedagogika	řešení výchovných problémů	obecná pedagogika
pedagogické projektování a vývoj kurikula	školní a pedagogická psychologie	pedagogické projektování a vývoj kurikula
protidrogová prevence	zdraví životní styl	protidrogová prevence
řešení výchovných problémů		psychodiagnostika
sociální pedagogika		řešení studijních problémů
speciální pedagogika, defektologie		řešení výchovných problémů
školní a pedagogická psychologie		sociální pedagogika
výchova proti šikaně		speciální pedagogika, defektologie
		školní a pedagogická psychologie
		výchova proti šikaně

Tabulka č. 8 Odborné dovednosti jak je jmenuje Národní soustava povolání

vychovatel, vychovatel v zařízeních sociálních služeb, vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	indoor animátor	outdoor animátor	pedagog volného času
Diagnostika studijních předpokladů dětí	Hodnocení metod a postupů v oblasti organizování volného času	Hodnocení metod a postupů v oblasti organizování volného času	Diagnostika studijních předpokladů dětí
Podpora rozvoje osobnosti postiženého dítěte rozvíjením těch jeho schopností a dovedností, v nichž je předpoklad, že by mohl být úspěšný	Organizace volnočasových aktivit pro všechny věkové i sociální skupiny	Organizace pohybových aktivit a sportů v přírodě, turistiky, rekreace v přírodě, cvičení v přírodě, her v přírodě a tábornické praxe	Podpora rozvoje osobnosti postiženého dítěte rozvíjením těch jeho schopností a dovedností, v nichž je předpoklad, že by mohl být úspěšný
Používání speciálních metod pro kompenzaci příslušného postižení	Poskytování poradenství v oblasti zdravého životního stylu a aktivního trávení volného času	Organizace sportovních soutěží, uměleckých, společenských a rekreačních aktivit	Používání speciálních metod pro kompenzaci příslušného postižení
Provádění pedagogických vyšetření	Poskytování první pomoci pro potřeby indoor animátorů	Poskytování poradenství v oblasti zdravého životního stylu a aktivního trávení volného času	Provádění pedagogických vyšetření
Tvorba obecných metod ve výchově a vzdělávání v oblasti volného času dětí a mládeže	Řešení problémů a rizikových situací v rámci realizovaných indoor aktivit	Realizace činností a programů ve volném čase včetně programů s pohybovou složkou pro všechny věkové i sociální skupiny	Provádění psychoterapie ve skupině dětí
Tvorba programů integrace a inkluze dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	Tvorba a realizace činností a programů ve vnitřním prostředí	Řešení problémů a rizikových situací v rámci realizovaných outdoor aktivit	Tvorba obecných metod ve výchově a vzdělávání v oblasti volného času dětí a mládeže
Vedení výchovy se zřetelem na speciální vzdělávací potřeby dětí	Vedení provozní dokumentace pro potřeby animátorů volnočasových aktivit	Volba pracovních postupů, prostředků a metod pro realizaci volnočasových aktivit	Tvorba programů integrace a inkluze dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
Vytváření programů sociální rehabilitace pro zdravotně postižené	Volba pracovních postupů, prostředků a metod pro realizaci volnočasových aktivit	Využití prostředků motivace, reflexe a evaluace	Vedení výchovy se zřetelem na speciální vzdělávací potřeby dětí
Vedení výcvikových a dalších programů osobnostního rozvoje a prevence sociálně patologických jevů	Využití prostředků motivace, reflexe a evaluace		Vytváření programů sociální rehabilitace pro zdravotně postižené

Samozřejmě, že to také nejsou veškeré požadavky na jednotlivá povolání. Důležitým požadavkem je také odpovídající zdravotní stav, vhodná motivace a další faktory jako třeba čistý trestní rejstřík.

5. DOBROVOLNÍCI A JEJICH KOMPETENCE, ODBORNÉ ZNALOSTI A DOVEDNOSTI

V předchozích kapitolách jsme se bavili o zaměstnancích, kteří většinou pracují ve školách a střediscích volného času, ale také třeba ve věznicích a sociálních ústavech. Nyní bychom se měli zmínit o dobrovolnících, které zpravidla najdeme v neziskových organizacích, převážně se orientující na děti a mládež, či sociální sféru. Konkrétně se podíváme na kompetence, znalosti a dovednosti, kterými by dobrovolníci měli disponovat.

Zákon č. 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě, se kompetencemi, znalostmi a dovednostmi při dobrovolnické službě nezabývá. V práci jsme použili dva zdroje, které nám definují potřebu dovedností, znalostí a kompetencí:

1, Národní institut dětí a mládeže, kde použila pohled osobního kompetenčního portfolia v kategorii kompetence,

2, interní dokumenty jednotlivých nestátních neziskových organizací, či jiných institucí pracujících s dobrovolníky a podíváme se, jak na vzdělání a vzdělávání pohlížejí prostřednictvím svých dokumentů (statutů, směrnic, vnitřních nařízení,...).

5.1. NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE, OSOBNÍ KOMPETENČNÍ PORTFOLIO A PROJEKT KLÍČE PRO ŽIVOT

Nyní se postupně podíváme na jednotlivá sousloví z nadpisu, Národní institut dětí a mládeže, osobní kompetenční portfolio a projekt Klíče pro život. V další podkapitole (5.2), si vymežíme jednotlivé kompetence k jednotlivým dobrovolnickým místům/pozicím.

5.1.1. Národní institut dětí a mládeže

„Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání (...) je odborným zařízením Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, jehož účelem je státní podpora a ochrana mládeže.“⁵¹

⁵¹ O NIDM - Národní institut dětí a mládeže: O NIDM. [online].

Národní institut dětí a mládeže je zařízení, které zajišťuje tyto činnosti:

1. zajišťuje celkovou podporu nadaných dětí a mládeže, organizuje soutěže a odborné olympiády,
2. realizuje projekty související s jeho činností, jako například projekt „K2“ a dále v kapitole 5.2 stručně popsany projekt Klíče pro život“,
3. provozuje Národní informační centrum pro mládež, Českou národní agenturu Mládeže (ta zodpovídá za vzdělávací program Mládež v akci pro ČR).

Národní institut dětí a mládeže se zaměřuje především na problematiku zájmového vzdělávání, spolu s činností školských zařízení v oblasti zájmového vzdělávání. Dále zajišťuje metodickou a organizační podporu práce s dětmi a mládeží, a hlavně, pro tuto diplomovou práci důležitou oblast, kterou je další vzdělávání pedagogických pracovníků. „*NIDM nabízí své služby především pracovníkům středisek volného času, školním klubům a družinám, nestátním neziskovým organizacím, krajským úřadům, MŠMT a zahraničním partnerům.*“⁵²

5.1.2. Klíče pro život

Nyní si představíme projekt Klíče pro život a následně v kapitole 5.3 se podíváme na Osobní kompetenční portfolio, jakožto jeden z výstupů projektu.

Klíče pro život byl národní projekt Národního institutu dětí a mládeže a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Celý název projektu byl „Klíče pro život - rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání“. Projekt přispíval ke zkvalitnění vzdělání osob pracujících s dětmi a mládeží ve volném čase. Oblasti, kterými se projekt zabýval, byly výzkumy, standardizace organizací neformálního vzdělávání a systémy vzdělávání. Konkrétně se projekt zabýval studiem pedagogiky volného času, průběžného vzdělávání a průřezových témat jako dobrovolnictví, participace, zdravé klima v zájmovém vzdělávání a další. Nesmíme zapomenout ani na systém vzdělávání jako funkčního systému, uznávání neformálního vzdělávání a podporu informačního systému pro mládež.⁵³

Projekt Klíče pro život v únoru 2013 skončil. Tři jeho klíčové aktivity jsou přeneseny do nového národního projektu K2 – kvalita a konkurenceschopnost v neformálním

⁵² O NIDM - Národní institut dětí a mládeže: O NIDM. [online].

⁵³ Klíče pro život, MŠMT ČR. Klíče pro život [online].

vzdělávání. Jde o klíčové aktivity zaměřené na problematiku standardizace organizací neformálního vzdělávání, uznávání neformálního vzdělávání a studia pedagogiky volného času. Aktivity navazují na výstupy z projektu Klíče pro život a smyslem je dále je rozvíjet.⁵⁴

5.1.3. *Osobní kompetenční portfolio*

Osobní kompetenční portfolio je jeden z výstupů výše zmiňovaného projektu Klíče pro život. Jde o jakýsi přehled kompetencí, především obecných způsobilostí (neboli měkkých kompetencí), znalostí, dovedností i praxe pro různé životní situace, spojené zejména s neustále se měnícím trhem práce. Osobní kompetenční portfolio je stále ve vývoji a má převážně edukační charakter. Osobní kompetenční portfolio vzniká v souvislosti se zkušenostmi a poznatky z přímé práce pracovníků s dětmi a mládeží. Jsou do něj přeneseny jednat poznatky s vytvářením vzdělávacích programů a zároveň přebírá výstupy z projektů, které se kompetencemi zabývají. Tedy vychází z potřeb, které nalezneme v projektech Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací.⁵⁵ V osobním kompetenčním portfolio najdeme minimální kompetenční profily.

5.2. **MINIMÁLNÍ KOMPETENČNÍ PROFILY**

Co je to minimální kompetenční profil? Jde o souhrn odborných dovedností a odborných znalostí pracovníků s dětmi a mládeží. Minimální kompetenční profil je koncipován jak pro zaměstnance, tak pro dobrovolné pracovníky v oblasti dětí a mládeže. To znamená, že minimální kompetenční profil je shrnutí odborných kompetencí pracovníků. Minimální kompetenční profily se dělí do čtyř kategorií podle typu pracovního umístění a to: řízení organizace, odborné pozice, přímá práce s dětmi a mládeží a průřezová kompetence. Každá kategorie má minimálně jednu možnou „pracovní“ pozici (tabulka č. 9 Kategorie kompetenčních profilů na str. 34).

⁵⁴ Národní projekt "Klíče pro život", MŠMT ČR. Národní projekt "Klíče pro život" [online].

⁵⁵ Osobní kompetenční portfolio. Osobní kompetenční portfolio [online].

Tabulka č. 9 Kategorie kompetenčních profilů

Řízení organizace:	Manažer NNO
	Projektový manažer volnočasových aktivit
	Hlavní vedoucí zotavovací akce dětí a mládeže
Odborné pozice	Ekonom NNO
	Garant vzdělávání
	Lektor vzdělávacích aktivit neformální výchovy a vzdělávání
	Bezpečnostní garant
	Laický zdravotník akce pro děti a mládež/Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže
Přímá práce s dětmi a mládeží	Samostatný vedoucí dětí a mládeže
	Vedoucí dětí a mládeže – nad 18 let
Průřezová kompetence	Pracovník pracující v organizaci poskytující výchovně vzdělávací aktivity pro děti a mládež – oblast první pomoci a prevence (průřezová kompetence)

5.2.1. *Manažer NNO*

Manažer nestátní neziskové organizace (NNO)⁵⁶ je charakterizován svojí náplní práce. Je to pracovník, který celkově řídí a koordinuje činnost organizace (základní organizace, středisko, kmen) nebo NNO zaměřené na práci s dětmi a mládeží. Zodpovídá za tvorbu strategie, směřující k naplnění stanovených cílů společnosti. Do jeho pracovních povinností patří řízení a chod subjektu, tvorba cílů a strategií, analýza potřeb, získávání finančních a nefinančních prostředků z různých zdrojů a dotací, personální agenda, propagace, komunikace s partnery, plánování výchovně-vzdělávací činnosti, tvorba vnitřních předpisů (jako je tvorba pravidel BOZP) a další. Od těchto činností jsou pak odvozeny odborné dovednosti a kompetence.⁵⁷

⁵⁶ Organizace vzniklé podle zákona č. 83/1990 Sb., O sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (o. s. i jejich organizační jednotky) nebo podle zákona č. 248/1995 Sb., O obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 3/2002 Sb., O svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů. http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/O_projektu/slovník-pojmu.pdf

⁵⁷ Manažer NNO - Osobní kompetenční portfolio. Manažer NNO [online].

5.2.2. *Projektový manažer volnočasových aktivit*

Úkol projektového manažera je řídit a zajišťovat přípravu samostatných projektů, následně jejich realizace a evaluace. Pracovní činnost zahrnuje veškerou činnost okolo projektů jako navrhování a zpracování, předkládání projektů, vedení zařízení, vyhledávání a shánění zdrojů pro realizaci projektů, formulování cílů projektů, personální a materiální zabezpečování projektů a mnoho dalšího. I zde je pro úspěšný výkon projektového manažera potřeba mnoho odborných znalostí a dovedností, které jsou vyjmenovány v minimálním kompetenčním profilu právě pro projektového manažera.⁵⁸

5.2.3. *Hlavní vedoucí zotavovací akce dětí a mládeže*

„Požadavky na jeho pracovní předpoklady jsou odlišné zejména v návaznosti na velikost akce (počet účastníků a pracovníků akce), podíl na organizační, personální a finanční přípravě tábora, zaměření tábora a strukturu účastníků. Požadavky na hlavního vedoucího akce se dále liší zejména u specifických akcí a to zejména stanových táborů, putovních táborů apod.“⁵⁹

Kdo je hlavní vedoucí zotavovací akce dětí a mládeže? Je to osoba, která řídí zotavovací akci dle vyhlášky č. 106/2001 Sb. O hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti ve znění pozdějších předpisů. Pracovní činnost se dá vymezit jako seznam těchto úkolů: *„řízení zaměstnanců a pracovníků, stanovení rozsahu jejich rolí, kompetencí a odpovědnosti, definuje pracovní pozice i akce a jejich náplně, organizování a plánování aktivit, monitorování jejich průběhu, zajišťování výchovných činností se specifickými cíli, zapojování účastníků do řízení činnosti, do výběru vhodných aktivit, účast na společných činnostech, aplikování pedagogických postupů, využívání variantních výchovných metod, nových výchovných metod s ohledem na aktuální potřeby, komunikace se skupinou i s jednotlivci k dosažení vymezených cílů, řízení diskuse a komunikace skupiny, komunikace vně výchovné skupiny, motivování k dosažení vymezených cílů, poskytování zpětné vazby, posuzování a ovlivňování bezpečnostních rizik, krizové řízení, provádění preventivních opatření pro zajištění bezpečnosti při práci s dětmi a mládeží, zajišťování a provádění prevence*

⁵⁸ Projektový manažer volnočasových aktivit - Osobní kompetenční portfolio. Projektový manažer volnočasových aktivit [online].

⁵⁹ Hlavní vedoucí zotavovací akce, základní pracovní předpoklady - Osobní kompetenční portfolio. Hlavní vedoucí zotavovací akce, základní pracovní předpoklady [online].

společensky nežádoucích jevů, péče o zdraví, vedení dokumentace činnosti, uplatňování právních a ekonomických zásad při činnosti. ⁶⁰

Hlavní vedoucí tábora musí mít odborné znalosti z oborů obecná pedagogika, školní a pedagogická psychologie. Dále je potřeba ovládat bezpečnost práce, prevenci rizik, první pomoc a mnoho dalšího.

5.2.4. *Ekonom NNO*

Ekonom NNO má na starosti hospodaření, jeho kontrolu, vedení příslušné hospodářské dokumentace, stará se o účetnictví subjektu jako celku. Do náplně jeho činnosti patří mimo jiné zpracovávání finančních plánů, stanovování vnitřních hospodářských předpisů a také třeba spolupráce při finančních řízení. Odborné znalosti pro ekonoma jsou nutné z oblasti hospodaření, hospodaření neziskových organizací a finančního práva, účetnictví.

5.2.5. *Garant vzdělávání*

„Garant vzdělávání je pracovník, který řídí, případně sám provádí vzdělávací a organizační činnost zaměřenou na zvyšování pracovních předpokladů a zodpovídá za vzdělávací systém své organizace. ⁶¹

Pracovní činností garanta se rozumí znalost situace vzdělání jednotlivých pracovníků (zaměstnanců, dobrovolníků), plánování vzdělávacích akcí, formulování cílů vzdělávání tj. snaha o rozvoj znalostí, dovedností s ohledem na cíle organizace, praktikování lektorské činnosti, práce se vzdělávacími aktivitami (příprava vzdělávacích modulů, rozvoj vzdělávacích aktivit,...), poradenská činnost v oblasti vzdělávání, koordinace činnosti lektorského sboru a další.

5.2.6. *Lektor vzdělávacích aktivit neformální výchovy a vzdělávání*

Lektor zajišťuje přípravu, realizaci, hodnocení vzdělávacích aktivit ve své organizaci. Přípravuje náplně a zaměření kurzů a jejich jednotlivých lekcí, zajišťuje textové a další podpůrné učební materiály a pomůcky, hodnotí a poznává kompetence účastníků vzdělávacích akcí, pracuje na didaktických materiálech. Provádí lektorskou činnost k rozvoji

⁶⁰ Hlavní vedoucí zotavovací akce, základní pracovní předpoklady - Osobní kompetenční portfolio. Hlavní vedoucí zotavovací akce, základní pracovní předpoklady [online].

⁶¹ Garant vzdělávání v oblasti práce s dětmi a mládeží - Osobní kompetenční portfolio. Garant vzdělávání v oblasti práce s dětmi a mládeží [online].

kompetencí účastníků vzdělávacích kurzů. Přípravuje a aktualizuje vzdělávací materiály, provádí poradenskou činnost v oblasti vzdělávání, spolupracuje s lektorským sborem a odborníky v jednotlivých oblastech vzdělávání.⁶²

5.2.7. *Bezpečnostní garant zotavovacích akcí dětí a mládeže*

Bezpečnostní garant zodpovídá za psychickou a fyzickou bezpečnost účastníků/osob a osobně dohlíží na dodržování pravidel, které se vztahují k ochraně zdraví a majetku. Mezi jeho úkoly patří zavádění procesů hodnocení a řízení prevence rizik organizací v oblasti bezpečnosti práce s dětmi a mládeží – předcházení úrazům atd., sledování bezpečnosti při akcích NNO, předcházením rizikům s pojených s akcemi, navrhování proškolení v oblasti bezpečnosti, bezpečnost ze strany pojištění odpovědnosti a majetku. Konzultuje bezpečnostní otázky s odborníky. Spolupracuje s dalšími orgány zajišťujícími bezpečnost (integrováný záchranný systém). K jeho povinnostem patří sledování změn v legislativních úpravách, které se týkají bezpečnosti práce. Na základě těchto znalostí vytváří a upravuje bezpečnostní pravidla v NNO.

5.2.8. *Laický zdravotník akce pro děti a mládež/Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže*

Je osoba, která poskytuje na akcích/zotavovacích akcích zdravotnickou pomoc, zajišťuje a metodicky řídí ochranu zdraví. Zodpovídá za vedení zdravotnické dokumentace, spolupracuje při sestavování jídelníčku, zajišťuje základní péči o zdraví účastníků akce, kontroluje dodržování hygienických podmínek, hodnotí režim dne s ohledem na zdravotní rizika, má na starosti zdravotní posudky a zdravotní dotazníky, seznamuje pracovníky rekreační akce se zdravotním stavem účastníků, školí táborem pracovníky o zásadách ochrany zdraví a zásadách hygieny. Komunikuje s lékařským personálem, hygienikem atd.⁶³

5.2.9. *Samostatný vedoucího dětí a mládeže – všeobecné zaměření*

Samostatný vedoucí dětí a mládeže je osoba zodpovědná za činnost kolektivu dětí a mládeže. Je to pracovník (zaměstnanec, dobrovolník), který na rozdíl od předešlých

⁶² Lektor vzdělávacích aktivit v oblasti práce s dětmi a mládeží - Osobní kompetenční portfolio. *Lektor vzdělávacích aktivit v oblasti práce s dětmi a mládeží* [online].

⁶³ Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže - Osobní kompetenční portfolio. *Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže* [online].

pracovníků (kapitoly 5.3.1. až 5.3.8.) má nejvíce přímé pedagogické činnosti. Při tvorbě programu bere na vědomí specifické potřeby skupiny i jednotlivců.

Jeho pracovní činnost zahrnuje „*analýzu potřeb dětí a mládeže (jednotlivce i skupiny) s ohledem na věkové a individuální zvláštnosti, formulaci pedagogických cílů (v oblasti znalostí, dovedností a postojů) v souladu s hodnotami a potřebami organizace, ve které pracuje, řízení spolupracovníků (dalších vedoucích) a spolupráce při jejich činnosti, organizování aktivit a monitorování jejich průběhu, zajišťování výchovných činností se specifickými cíli (environmentální, multikulturní, zdraví, protidrogová prevence, proti šikaně apod.), zapojování účastníků (dětí, mládeže a svých spolupracovníků) do výběru vhodných aktivit (metod), účast na společných činnostech, aplikování pedagogických postupů, využívání nových a vhodných metod, komunikace se skupinou i s jednotlivci k dosažení vymezených cílů, komunikace vně výchovné skupiny (s vlastním organizačním zázemím, rodiči, úřady), motivování jednotlivců (i skupin) k dosažení vymezených cílů, poskytování zpětné vazby, výchovné působení v oblasti osobnostního a sociálního rozvoje, posuzování a ovlivňování bezpečnostních rizik, krizové řízení, prevence v oblasti ochrany zdraví a projevů rizikového chování, zajištění bezpečnosti činnosti při práci s dětmi a mládeží, organizování pobytových akcí, péče o zdraví a poskytování první pomoci, vedení dokumentace činnosti (v listinné i elektronické podobě), respektování právních, ekonomických zásad při činnosti, respektování zásad BOZP a PO, jakož i zásad environmentálně šetrného chování, péče o vlastní rozvoj a psychohygienu.*“⁶⁴

5.2.10. Vedoucí dětí a mládeže se zaměřením na všeobecné aktivity (nad 18 let)

Vedoucí dětí a mládeže vykonává svou činnost podle specifického zadání a s ohledem na potřeby skupiny i jednotlivců. Specifické podmínky zadání mohou být určité cíle (například cíle organizace), časové či prostorové podmínky a další. Náplň činnosti se odvíjí od zadání, ale může obsahovat tyto typy činností: organizování volnočasových aktivit, pomoc při vykonávání výchovných činností, dodržování zásad ochrany zdraví, péče o rozvoj a výchovné působení v oblasti osobnostního a sociálního rozvoje u svěřené skupiny dětí a mládeže.⁶⁵

⁶⁴ Samostatný vedoucí dětí a mládeže – všeobecné zaměření - Osobní kompetenční portfolio. *Samostatný vedoucí dětí a mládeže – všeobecné zaměření* [online].

⁶⁵ Vedoucí dětí a mládeže se zaměřením na všeobecné aktivity (nad 18 let) - Osobní kompetenční portfolio. *Vedoucí dětí a mládeže se zaměřením na všeobecné aktivity (nad 18 let)* [online].

5.2.11. *Pracovník pracující v organizaci poskytující výchovně vzdělávací aktivity pro děti a mládež – oblast první pomoci a prevence*

Nositel tohoto označení (této kompetence) je každý, kdo poskytne v životě a zdraví ohrožující situaci první pomoc a při práci dodržuje zásady prevence v oblasti zdraví u osob jemu svěřených, tedy mládeže a dětí. K dovednostem patří poskytnutí první pomoci a komunikace se záchrannými složkami a zdravotním personálem, znalost zdravotních rizik a situací ohrožujících život a zdraví a předcházení jim. Touto osobou může být jak dobrovolník, tak i zaměstnanec.⁶⁶

5.3. STRUČNÝ POPIS VZDĚLÁVÁNÍ DOBROVOLNÍKŮ PROSTŘEDNICTVÍM NNO MIMO AKREDITOVANÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Většina nestátních neziskových organizací v České republice je postavena na práci dobrovolníků. Nejinak je tomu i v sousední Slovenské republice, kde je činnost volnočasových sdružení též postavená převážně na činnosti dobrovolníků. Nyní si ukážeme pohledy několika nestátních neziskových organizací na dobrovolníky a jejich vzdělávání. Mezi několik zvolených popisovaných neziskových organizací zařadíme tři největší, které pracují s dětmi a mládeží. Důvodem je předpoklad, že mají vzdělávací systém pravděpodobně nejpropracovanější, a že z takovýchto systémů budou vycházet systémy menších neziskových organizací zabývajících se stejnou činností.

5.3.1. *Pionýr, jeho vymezení a pohled na vzdělávací systém*

„Pionýr je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Zabývá se osvětovou, výchovnou, vzdělávací, charitativní činností; obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a členů sdružení. Podporuje tvorbu a naplňování zejména sociálních, kulturních a sportovních programů, především s ohledem na ochranu práv dětí a rozvíjení jejich zájmové činnosti. Umožňuje svým členům i dalším účastníkům svých aktivit uspokojovat jejich zájmy a potřeby prostřednictvím všestranné činnosti v různorodých, převážně dětských kolektivech při pravidelné celoroční činnosti,

⁶⁶ Pracovník pracující v organizaci poskytující výchovně vzdělávací aktivity pro děti a mládež – oblast první pomoci a prevence (průřezová kompetence) - Osobní kompetenční portfolio. *Pracovník pracující v organizaci poskytující výchovně vzdělávací aktivity pro děti a mládež – oblast první pomoci a prevence (průřezová kompetence)* [online].

prázdninových a dalších volnočasových aktivitách, včetně mezinárodních. Nabídkou aktivního využití volného času dětí a mládeže pomáhá v boji proti kriminalitě, různým druhům závislosti a dalším sociálně patologickým jevům působících na děti a mládež.“⁶⁷

Jak už jsme se zmínili výše, Pionýr zajišťuje svou činnost převážně prostřednictvím aktivity dobrovolných pracovníků, kterým poskytuje zázemí. Vlastním systémem vzdělávání zajišťuje odbornou a kvalifikovanou činnost svých dobrovolníků. Dobrovolníci v Pionýru jsou při vzdělávání připravováni k výkonům funkcí, které jsou potřeba pro činnost celého sdružení.

Vzdělávací systém v této organizaci se člení na kvalifikaci s platností pouze ve sdružení Pionýr a na kvalifikaci s obecnou platností (Tabulka č. 10 Kvalifikace v Pionýru).

První skupina začíná vstupním školením takzvaným Pionýrským minimem. A pokračuje se pak kvalifikací instruktora, oddílového vedoucího. Toto jsou kvalifikace základní - výchozí a pak jsou ještě kvalifikace rozšířené o odbornou přípravu a rozšiřující přípravu pracovníků. Pro další pozice je potřeba doplnit kvalifikace nutné pro výkon volených a jmenovaných funkcí.

Druhá skupina platná i mimo sdružení Pionýr zahrnuje tyto typy kvalifikací: Vedoucí dětského kolektivu, Hlavní vedoucí zotavovací akce, Zdravotník zotavovacích akcí a Hospodář pro NNO.

Nyní si přiblížíme jednotlivé kvalifikace platné v Pionýru. Na akreditované kurzy se následně podíváme v kapitole (5.5 a dále).

⁶⁷ Statut Pionýra. Schválený VII. Výročním zasedáním Pionýra, Praha 27. 11. 2010.

Tabulka č. 10 Kvalifikací v Pionýru

Kvalifikace	Platná pouze v Pionýru	Platná i mimo Pionýr
	Pionýrské minimum	
Přímá práce s dětmi a mládeží	Kvalifikace instruktora, kvalifikace oddílového vedoucího	Vedoucí dětského kolektivu I. stupeň (instruktor), Vedoucí dětského kolektivu II. Stupeň
Funkcionáři	Vedoucí pionýrské skupiny a členové vedení pionýrské skupiny, hospodář-ekonom a revizor, člen rady (České rady Pionýra a Krajské rady Pionýra)	Hlavní vedoucí dětských táborů, Hospodář
Odborné a nadstavbové kurzy	Odborné kurzy (vodácký, lyžařský), dílny, semináře, vzájemné výměny zkušeností, apod.	Zdravotník zotavovacích akce

Pionýrské minimum je vstupní školení povinné pro všechny (i dospívající), kteří se přímo nebo nepřímo podílejí na práci s dětmi a mládeží. Pionýrské minimum obsahuje témata jako poslání organizace Pionýr, bezpečnostní předpisy pro práci s dětmi a první pomoc a základy hygieny.

„Kvalifikace instruktora je určena pro všechny dobrovolné pracovníky sdružení Pionýr ve věku 15 - 18 let, kteří v rámci jednotlivých organizačních jednotek vykonávají přímou práci s dětmi nebo tuto činnost spolu zajišťují. Po dovršení 18 let zůstává tato kvalifikace v platnosti.“⁶⁸

Kvalifikace pro výkon volených a jmenovaných funkcí je určena pro všechny dobrovolníky, kteří chtějí vykonávat nějakou z těchto funkcí v Pionýru: člena rady (Krajské rady Pionýra a České rady Pionýra), vedoucího pionýrské skupiny (musí mít též jednotliví členové vedení pionýrské skupiny), nebo hospodáře-ekonomu či revizora pionýrské skupiny.

Do odborných kurzů patří hospodář letního tábora, hygienické minimum a další odbornosti dle specializace oddílu či tábora, může jít například o vodácký kurz. Mezi další vzdělávání se v Pionýru řadí dílny, semináře a vzájemné výměny zkušeností, které mohou být zaměřené na mnoho témat.

K jednotlivým typům kvalifikací (pionýrskému minimu, kvalifikacím instruktora a oddílového vedoucího) jsou sepsány i metodické materiály. Osnovy pro získání jednotlivých kvalifikací jsou vymezeny vnitřními dokumenty sdružení Pionýr s názvem Osnovy pro kvalifikace s platností v Pionýru.

⁶⁸ Dokument Struktura systému vzdělávání v Pionýru platná ke 12. 3. 2013

Pionýr za dobrovolnou činnost vystavuje osvědčení o výkonu dobrovolné práce, kde jsou vymezeny kompetence, které daný dobrovolník ovládá. Speciálně jde o osvědčení pro tyto dobrovolné pozice (je podobné, vychází z Minimálních kompetenčních profilů): ekonom NNO, garant vzdělávacích akcí, hlavní vedoucí zotavovací akce, laický zdravotník akcí, lektor vzdělávacích akcí, manažer NNO a samostatný vedoucí.

5.3.2. Junák – svaz skautů a skautek ČR a vzdělávací systém

„Junák – svaz skautů a skautek ČR je dobrovolné, nezávislé a nepolitické sdružení zabývající se výchovou dětí a mladých lidí v rámci jednotlivých oddílů. S více než 50 tisíci členy je Junák největší výchovnou organizací mladých lidí v České republice. Oddíly působí ve více než tisíci městech a vesnicích po celé ČR a sdružují chlapce i děvčata ve třech věkových kategoriích – světlušky a vlčata, skauti a skautky a rangers a roveři. O jejich různorodý program se stará několik tisíc dobrovolných vedoucích a činovníků.“⁶⁹

Výchova a vzdělávání činovníků Junáka patří mezi stěžejní úkoly organizace. Systém vzdělávání Junáka je popsán v dokumentu Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka. My si nyní přiblížíme, alespoň některé kvalifikační stupně.

U Junáka jsou zakotveny následující kvalifikační stupně ve vzdělávání: čekatelská zkouška, vůdcovská zkouška, organizační zkouška, hospodářská zkouška, odborná činovnická kvalifikace a instruktorská kvalifikace. Mimo to ještě uvádí následující vzdělávací a výchovné akce: lesní kurzy, čekatelské lesní kurzy, vůdcovské lesní kurzy, manažerské lesní kurzy, lesní školy s různým zaměřením, instruktorské lesní školy, další postgraduální vzdělávání, ostatní vzdělávací akce.

Čekatelská zkouška a vůdcovská zkouška jsou kvalifikace pro přímou práci vychovatele dětí a mládeže. Kvalifikace instruktorská a odborná činovnická jsou určeny pro ty, kdo budou dále vzdělávat činovníky v Junáku. Dále jsou v Junáku k dispozici ještě kvalifikační zkoušky organizační a hospodářská, ty jsou určeny pro činovníky na pozici organizační a hospodářské.

⁶⁹ Junák - svaz skautů a skautek ČR: Česká rada dětí a mládeže. Junák - svaz skautů a skautek ČR [online].

„Čekatelská zkouška je základním stupněm činovnického vzdělávání a je vstupním bodem celého kvalifikačního systému. Všechny ostatní kvalifikační stupně předpokládají minimálně předchozí složení Čekatelské zkoušky.“⁷⁰

Vůdcovská zkouška je dostačující pro samostatné vedení oddílu nebo tábora popřípadě klubu dospělých. Je nezbytná pro výkon některých dalších funkcí v Junáku.

Manažerský kvalifikační stupeň - organizační zkouška a hospodářská zkouška je složen ze dvou zkoušek a to organizační zkoušku a hospodářskou zkoušku. První je pro činitele v oblasti vedení (tajemníků, vůdců středisek, organizačních činitelů) a druhá je pro hospodáře a členy revizních komisí.

„Odborné činovnické kvalifikace tvoří celou skupinu různých kvalifikačních stupňů. Pokrývají celou škálu skautských oborů, přičemž za skautský obor v tomto kontextu můžeme považovat vše, čím se skauting pravidelně a soustavně zabývá, jak při práci oddílů, tak při výchově činovníků, správě a řízení organizace či jinde. Nikoliv jen tradiční skautské disciplíny (jako je táboření, tělesná výchova), ale rovněž psychologie, organizace a právo.“⁷¹

Instruktorská kvalifikace je pro činovníky, kteří dále budou vzdělávat a vychovávat činovníky, má za cíl prokázat zda je „pracovník“ na tuto pozici vhodný.

Lesní školy a kurzy jsou forma příprav na post skautského (junáckého) činovníka. Mají za cíl rozvíjet v oblasti znalostí, vědomostí, dovedností, postojů a návyků. Lesní kurzy a školy odpovídají kvalifikačním stupňům v Junáku, můžeme být například lesní škola instruktorská. *„Lesní školy a kurzy vycházejí z dlouholetých tradic výchovy činovníků v Junáku; přitom reagují na aktuální potřeby skautského hnutí. Jejich obsah a formy jsou založeny na bohatých zkušenostech i na současné praxi instruktorských sborů, jsou stále obohacovány o nejnovější výsledky pedagogiky a andragogiky a o poznatky ze zahraničních skautských organizací i dalších výchovných hnutí.“⁷²*

Podmínky pro získání jednotlivých kvalifikací a pořádání jednotlivých kurzů a škol spolu s obsahem vzdělávání, najdeme v jejich Řádu pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka.

Stejně jako Pionýr i Junák má systém akreditovaného vzdělání, o kterém se budeme zmiňovat v kapitole 5.5.

⁷⁰ Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka, v platnosti od 26. 1. 2013, str. 8

⁷¹ Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka, v platnosti od 26. 1. 2013, s. 20

⁷² Další typy vzdělávání - Kvalifikace - Vzdělávání. Další typy vzdělávání [online].

5.3.3. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a jeho pohled na vzdělávání

„Úsek mládeže SH ČMS je zájmovým sdružením dětí a mládeže. Obsahová stránka činnosti je zaměřena na specifickou oblast požární ochrany, s cílem vštípit dětem a mládeži co nejvíce pozitivních návyků z požární prevence a zároveň je nadchnout pro budoucí dobrovolnou záchrannářskou práci. Mezi základní metody práce s mladou generací patří pravidelné celoroční schůzky družstev mladých hasičů a dorostu, krátkodobé akce („víkendovky“), dlouhodobé akce (letní a zimní tábory) a jednodenní akce (soutěže, dětské dny, karnevaly, pohádkové lesy – pro členy sdružení i neorganizované děti a mládež). Podstatnou úlohu v činnosti úseku mládeže hraje i vzdělávání vedoucích a instruktorů, tvorba a tisk metodických pomůcek, školení rozhodčích pro soutěže mládeže, letní školy instruktorů, specializační kurzy, zahraniční výměny a práce s Přípravkou – předškolními dětmi.“⁷³

Pro řádný a kvalitní výkon vedoucího a instruktora u dětí a mládeže ve Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je potřeba doplnit si vzdělání. Toto vzdělání má tři kvalifikační stupně, a to III. stupeň MINIMUM, II. stupeň VEDOUCÍ a I. stupeň ČINOVNÍK. Jaký je rozsah znalostí a dovedností určují platné učební texty pro vedoucí a instruktory mládeže SH ČMS.

III. stupeň MINIMUM je nejnižší, jde o vstupní kvalifikační přípravu. Je určen pro začínající vedoucí starší 18 let a pro pomocníky vedoucího tzv. instruktory ve věku 15 až 18 let.

II. stupeň VEDOUCÍ - II. stupeň je střední kvalifikační stupeň, který je předepsaný pro vedoucí kolektivů a družstev starších 18 let. Tuto kvalifikaci lze získat po absolvování vzdělávacího kurzu (školení) a složením zkoušky, nejdříve však tři roky po splnění kvalifikace III. stupně s výjimkou Letních škol (lze získat nejdříve po jednom roce po splnění kvalifikace III. stupně).⁷⁴

I. stupeň ČINOVNÍK je nejvyšší stupeň kvalifikace a lze jej získat až po splnění kvalifikace stupně II.

⁷³ Sdružení hasičů, Čech, Moravy a Slezska (SHČMS) Úsek mládeže: Česká rada dětí a mládeže. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (SH ČMS) – Úsek mládeže [online].

⁷⁴ Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivu mladých hasičů, 2008, s. 23

Mimo tyto kvalifikace má ještě Sdružení hasičů tyto dva kvalifikační stupně Garant vzdělávání a Lektor. Lektor po získání kvalifikace se zabývá vzděláváním přípravou vzdělávacích materiálů, přípravou zkušebních programů a garant vzdělávání organizuje kurzy pro instruktory a vedoucí kolektivů mladých hasičů.

Výjimkou v akreditovaném vzdělávání není ani Sdružení hasičů.

5.4. AKREDITOVANÉ KURZY JAKO FORMA VZDĚLÁVÁNÍ

Pojem „akreditovaný kurz“ označuje ve většině případů takové vzdělávání (akci/kurz), které je uznáno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Ale též může být uznáno i jiným ministerstvem například Ministerstvem práce a sociálních věcí. Na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy najdeme seznam institucí, které akreditované kurzy směřjí pořádat. Najdeme tam také systém kurzů, které ministerstvo uznává, akredituje. Mezi takové patří akreditace kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a také akreditace zařízení, které jsou vhodné k provádění rekvalifikací uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání.

Kurzy jsou akreditovány na základě podaného podrobného projektu. Projekt obsahuje popis kurzu, obsah a časovou dotaci kurzu, a jeho lektorské zajištění.

Z akreditovaných kurzů si úspěšní účastníci odnášejí osvědčení, které dokládá nabyté znalosti a kompetence. Tento certifikát je uznatelný (věrohodný) i pro další organizace popřípadě pro zaměstnavatele. Na osvědčení se uvádí číslo akreditace a ministerstvo, které vydalo akreditaci.

V práci jsme se již zmiňovali o tom, že organizace pořádají akreditované vzdělávání, jde například o kurzy hlavní vedoucí dětského tábora, vedoucí dětského kolektivu, instruktor vodní turistiky, zdravotník zotavovacích akcí. Seznam dalších kurzů můžeme najít na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně na adrese <http://www.msmt.cz/vzdelavani/databaze-akci-dvpp-zkusebni-provoz>.

Nyní si alespoň některé nejběžnější kurzy přiblížíme.

5.4.1. *Vedoucí dětského kolektivu*

Vedoucí dětského kolektivu je akreditovaný kurz. Tato forma dalšího vzdělávání je brána jako rekvalifikační způsob studia uznávaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy jako hodnotné vzdělání pro práci s dětmi a mládeží, například ve střediscích volného času. Je to kurz vhodný pro všechny, kteří vykonávají přímou práci s dětmi a mládeží, či tuto činnost pomáhají zajišťovat, nebo o takovéto činnosti rozhodují. Tato plná kvalifikace se skládá ze tří částí a to I. A II. stupně a praxe. První část (stupeň) občas označována jako stupeň B instruktor je platná na 3 roky a je podmínkou pro část druhou (druhý stupeň označován jako Vedoucí dětského kolektivu A vedoucí), spolu se stupněm B musí být splněna 3letá praxe v práci s dětmi a mládeží.⁷⁵ Do náplně kurzu patří bezpečnost práce, bezpečnost a ochrana zdraví, základy práva, specifika práce s dětmi a mládeží, zážitková pedagogika, neopomíjí ani propagaci, organizaci akcí a další nezbytné předpoklady. Kurz je většinou koncipován na 120 hodin a má praktickou a teoretickou část, zakončen bývá domácí písemnou prací, písemným testem a ústní zkouškou. Kvalifikace Vedoucí dětského kolektivu A vedoucí má platnost na dobu neurčitou.

5.4.2. *Zdravotník zotavovacích akcí*

Zdravotník zotavovacích akcí je další z častých akreditovaných kurzů pořádaných pro pracovníky s dětmi a mládeží. Jde o stupeň úplné přípravy pro zajišťování zdravotního zabezpečení akcí. Je-li kurz úspěšně absolvován, má držitel akreditované osvědčení, které ho opravňuje k výkonu funkce. To, že je pak schopen vykonávat funkci zdravotníka na zotavovacích akcích vyplývá z vyhlášky č. 185/1990 Sb. a vyhlášky č. 445/1991 Sb. Tuto funkci pak může vykonávat na všech zotavovacích akcí pořádaných státními, nestátními i soukromými subjekty. Dále pak na školách v přírodě, organizovaných orgány resortu školství a při pořádání hromadných společenských a sportovních akcí.⁷⁶

Kurz je 40 hodinový a náplní je teoretické i praktické poskytování první pomoci spolu s nácvikem záchrany tonoucího. Mimo jiné se v kurzu také řeší etické otázky přístupu k nemocnému, vybavení ošetřovny, hygienické požadavky na zotavovací akce a další témata

⁷⁵ Pokyn Garanta ústředního Pionýrského vzdělávacího centra č. 01/2012 ke vzdělávání s akreditací MŠMT

⁷⁶ Český červený kříž - Praha 3-6-8: Zdravotník zotavovacích akcí (40 hod.). Zdravotník zotavovacích akcí (40 hod.) [online].

dána pro to, aby mohl být kurz akreditován. Platnost kurzu je v některých případech časově omezená, po uplynutí dané doby se musí absolvent zúčastnit doškolení. Dobu platnosti určuje typ akreditace. Český červený kříž má vnitřním předpisem v současnosti platnost omezenou na 4 roky a jinde může být platnost neomezená, ale doplněná o povinnost doplnit si změny v legislativě a zopakovat si resuscitaci podle platných pravidel pro laické zdravotníky.

5.4.3. *Hlavní vedoucí dětských táborů*

Hlavní vedoucí dětských táborů (někdy též souběžně používáno označení hlavní vedoucí zotavovací akce) je další z velmi běžně nabízených akreditovaných kurzů. Samo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy určilo základní obsahový rámec, co se v takovém kurzu musí odškolit. Jde o tyto témata: právo a povinnosti provozovatele a organizátora tábora, základní právní předpisy, základní nástin pedagogicko-psychologických znalostí při práci s dětmi a mládeží, programová příprava tábora, organizační příprava tábora, hospodaření tábora, základní pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s dětmi a mládeží. Tyto témata jsou pak ještě konkrétněji rozepsána na jednotlivé obsahové body, které si zde nebudeme podrobněji popisovat. Stejně jako je určen obsahový rámec, tak je určen i minimální časový rozsah kurzu, který je stanoven na 18 hodin (pro každou oblast je doporučen určitý časový prostor, který si organizace můžou dle své nebo potřeby účastníků kurzu upravit.⁷⁷ Osvědčení o získání kvalifikace hlavního vedoucího dětského tábora je platné na dobu neurčitou.

Podmínkou MŠMT k poskytnutí dotačních prostředků na táborovou činnost, je to, že hlavní vedoucí tábora musí mít získanou kvalifikaci HVT. S platností od roku 2001 je pro nestátní neziskové organizace závazná podmínka, aby všichni odpovědní hlavní vedoucí dětských táborů byli držiteli osvědčení o absolvování vzdělávacího kurzu hlavní vedoucí dětských táborů. Seznam organizací s oprávněním školit a udělovat osvědčení o absolvování kurzu hlavního vedoucího zotavovacích akcí je zveřejňován na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.⁷⁸

⁷⁷ Hlavní vedoucí dětských táborů, MŠMT ČR: Hlavní vedoucí dětských táborů. [online].

⁷⁸ Tamtéž

5.4.4. Další akreditované kurzy

Mezi další vyhledávané akreditované vzdělávání patří kurzy instruktora lanových aktivit I. a II. třídy, instruktor lyžování, kurzy zážitkové pedagogiky, kurzy sportovní výchovy a netradičních her a výtvarné kurzy a kurzy na zvládnání krizových situací, sebepoznávací a mnoho dalších kurzů, které si volnočasový pedagogové doplňují průběžně dle požadavků a potřeb. Jak jsme se zmiňovali výše (kapitola 5.5 str. 44) na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy najdeme seznam akreditovaných kurzů a to z různých oblastí vhodných pro pedagogické pracovníky.

6. VZDĚLÁVÁNÍ „ZAMĚŠTNANCŮ“ A „DOBROVOLNÍKŮ“ Z HLEDISKA POŽADAVKŮ A POTŘEB

Současný svět jako prostředí, kde probíhá volnočasová výchova je moderním rozvíjejícím se prostředím. Toto prostředí klade stále vyšší nároky na získání zkušeností, dovedností a dalších kompetencí (například z oborů ekonomiky či techniky). V tomto prostředí působí zaměstnanci i dobrovolníci a snaží se „klienty“ vést. Právě pro to, že se vše rychle rozvíjí, je nutné, aby si dobrovolníci i zaměstnanci vzdělání doplňovali a rozšiřovali. Jejich další vzdělávání je důležité a to z několika hledisek. Nejen pro uplatnění na „trhu práce“ ve výchovném prostředí, ale také pro to, aby mohli kvalitně vést své klienty. Počáteční vzdělávání, které člověk absolvuje ve škole, je tak nutno doplňovat dalším vzděláváním. Další vzdělávání pracovníků se zahrnuje do koncepčních listin a je bráno jako priorita.

Vzdělávání zaměstnanců i dobrovolníků můžeme dělit z hlediska požadavků či potřeb. A to jednak ze strany institucí ve, kterých se konkrétní pracovníci (zaměstnanci, dobrovolníci) uplatňují, tak ze strany právě dobrovolníků či zaměstnanců. Nyní se pokusíme vymezit, jaké jsou požadavky a potřeby pro vzdělávání.

Požadavky pro vzdělávání pedagogických pracovníků vycházejí z několika „směrů“. Jde o požadavky ze strany institucí, ve kterých jsou požadavky ovlivňovány státní politikou a platnou legislativou. Dále pak samotnými požadavky zřizovatelů jednotlivých institucí či konkrétními aktuálními tématy ve společnosti (jako např. zdravý životní styl). Zde nemluvíme pouze o školských zařízeních, ale i o nestátních neziskových organizacích. NNO požadavky státní politiky neovlivňují v takové míře, ale rozhodně jsou ovlivňovány zájmy klientů, či jejich zřizovacími listinami.

Potřeby pro vzdělávání pak vycházejí například z konkrétních zkušeností (práce se znevýhodněnými „klienty“,...), aktuálních módních trendů ve volnočasových aktivitách, potřeb získávání nových nápadů, výměny zkušeností nebo jen z potřeb dalšího sebevzdělávání a slouží k rozvoji již získaných kompetencí a znalostí. Důvodů pro to, proč vzdělávat pracovníky v oblasti práce s mládeží je mnoho a nezáleží na tom, jestli je označíme jako potřeby či požadavky.

7. LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY A METODICKÉ POKYNY MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ

Celá tato diplomová práce se zabývá problematikou vzdělávání, ať už pedagogických pracovníků, hlavně vychovatelů a pedagogů volného času anebo dobrovolníků působících v mimoškolní výchově. Doposud jsme se širěji nezmínili o další legislativní úpravě týkající se vzdělávání. V kapitole č. 2 jsme se zmiňovali o zákonu č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících a to v souvislosti se získáním kvalifikace pro výkon „povolání“ pedagogického pracovníka (po novelizaci zákona č. 563/2004 Sb. zákonem č. 198/2012 Sb. došlo k úpravě získání kvalifikace pro výkon jednotlivých pedagogických povolání. Jako například můžeme uvést, že s vystudovaným oborem pedagog volného času po splnění kurzu celoživotního vzdělávání může takový pedagog fungovat jako učitel v mateřské škole). Nezmiňovali jsme se, ale o dalších legislativních dokumentech, které souvisí s dalším vzděláváním. Kromě již zmiňovaného zákona O pedagogických pracovnících, se ke vzdělávání pedagogických pracovníků vyjadřuje několik legislativních dokumentů a metodických pokynů. Nejčastěji se jedná o vyhlášky a metodické pokyny.

7.1. VYHLÁŠKA Č. 317/2005 SB. O DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ, AKREDITAČNÍ KOMISI A KARIÉRNÍM SYSTÉMU PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ V PLATNÉM ZNĚNÍ

Začneme vyhláškou č. 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systémem pedagogických pracovníků, která je novelizována vyhláškou č. 412/2006 Sb. Jako důležitou informaci k této vyhlášce musíme uvést, její nesoulad s platným zákonem č. 198/2012 Sb., který aktualizoval vyhlášce předcházející zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících. Zákon č. 198/2012 Sb. uvádí dvě kategorie pedagogů volného času, a to: pedagoga volného času, který vykonává komplexní přímou pedagogickou činnost a pedagoga volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost, což vyhláška, která je z roku 2005 a ani novelizace z roku 2006 nereflektuje a uvádí pouze jednu kategorii pedagoga volného času.

Vyhláška se dělí na tři části. Nebudeme se zabývat částí druhou (akreditační komisí) a částí třetí (kariérním systémem pedagogických pracovníků), ale pouze částí první - druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Konkrétně jde o tyto druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků: studium ke splnění kvalifikačních předpokladů, studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů a studium k prohlubování odborné kvalifikace.

Vyhláška dělí studium ke splnění kvalifikačních předpokladů na studium pedagogických věd, studium pedagogiky, studium pro asistenty pedagoga a studium pro ředitele škol a školských zařízení. U těchto čtyř oblastí se vymezuje, co po dosažení vzdělání absolvent získává (dovednosti, znalosti, které vedou k zisku kvalifikace), určuje časový rozsah tohoto studia a způsob jeho ukončení.

Dále dokument hovoří o studiu k rozšíření odborné kvalifikace, které umožňuje pedagogickému pracovníkovi vykonávat přímou pedagogickou činnost na jiném stupni nebo na jiném druhu školy, popřípadě vyučovat další předmět. I zde opět určuje časový rozsah, typ vzdělávání (celoživotní vzdělávání na vysoké škole) a časový rozsah studia spolu se způsobem ukončení, stejně tak jako v další části studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů, které je neméně důležitá část této vyhlášky a popisuje studium pro vedoucí pedagogické pracovníky, studium pro výchovné poradce. V této části je navíc ještě upozorněno na získávání dovedností a znalostí pro absolventa.⁷⁹

A jako poslední je vymezena asi nejčastěji využívaná forma dalšího vzdělávání, a to studium k prohlubování odborné kvalifikace s podtitulem průběžné vzdělávání. Průběžné vzdělávání je zaměřeno na aktuální teoretické a praktické otázky související s procesem vzdělávání a výchovy. Kde vyhláška stanoví, že *„obsahem průběžného vzdělávání jsou zejména nové poznatky z obecné pedagogiky, pedagogické a školní psychologie, teorie výchovy, obecné didaktiky, vědních, technických a uměleckých oborů a jejich oborových didaktik, prevence sociálně patologických jevů a bezpečnosti a ochrany zdraví. Průběžné vzdělávání může zahrnovat i jazykové vzdělávání pedagogických pracovníků.“*⁸⁰

⁷⁹ Vyhláška č. 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

⁸⁰ Tamtéž

7.2. VYHLÁŠKA Č. 74/2005 SB. O ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Tato vyhláška hovoří, o tom kdo je účastník zájmového vzdělávání („*Účastníky zájmového vzdělávání jsou děti, žáci a studenti; účastníky mohou být také pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci nezletilých účastníků, popřípadě další fyzické osoby.*“⁸¹).

Dále pak říká, co patří mezi formy zájmového vzdělávání (příležitostná výchovná, vzdělávací, zájmová a tematická rekreační činnost) a o školských zařízeních pro zájmové vzdělávání a o úplatě za zájmové vzdělávání ve školských zařízeních zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí.

Důvod pro začlenění vyhlášky č. 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání do této práce, je právě tímto dokumentem deklarovaná možnost, pro pedagogického pracovníka, účasti na zájmovém vzdělávání. Pedagogický pracovník má tedy možnost se prostřednictvím zájmového vzdělávání dále rozvíjet. Toto zájmové vzdělávání je možné uznávat jako zvyšování kvalifikace.

7.3. ZÁKON O OVĚŘOVÁNÍ A UZNÁVÁNÍ VÝSLEDKŮ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

Zákon č. 179/2006 Sb. O ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů je také důležitou součástí v legislativě, která řeší vzdělávání a také kvalifikace a má s touto diplomovou prací souvislost

Dokument se zabývá:

- „a) systémem ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání,*
- b) kvalifikacemi,*
- c) kvalifikačními standardy dílčích kvalifikací,*
- d) hodnotícími standardy dílčích kvalifikací,*
- e) Národní soustavou kvalifikací,*
- f) pravidly udělování, prodlužování platnosti a odnímání autorizace k ověřování výsledků dalšího vzdělávání,*

⁸¹ Vyhláška č. 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání

g) *právy a povinnostmi účastníků dalšího vzdělávání,*

h) *působností orgánů vykonávajících státní správu v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání*⁸².

Zákon č. 179/2006 Sb., též vymezuje v první části důležité pojmy pro vzdělávání, jsou to: počáteční a další vzdělávání, dílčí a úplná kvalifikace, hodnotící a kvalifikační standardy. Dále vymezuje pojmy autorizace, autorizovaná osoba, autorizovaný zástupce a autorizující orgán. Tyto další pojmy mají souvislost s uznáváním výsledků dalšího vzdělávání. My se v následující kapitole č. 7.3.1. podíváme na jeden z pojmů a to Národní soustavu kvalifikací.

*„Tento zákon provází prováděcí vyhláška č. 208/2007 Sb., O podrobnostech stanovených k provedení zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Zákon reflektuje rychlost a složitost technologického a společenského vývoje a zohledňuje získání kvalifikace v širším pohledu - formálním vzděláváním (ve škole), neformálním vzděláváním (kurzy, školení, stáže, ...) a také informálním učením, popřípadě sebevzděláváním, samostudiem nebo životní praxí.*⁸³

7.3.1. *Národní soustava kvalifikací*

Již jsme se zmiňovali o národní soustavě povolání tak si přiblížíme další registr, o kterém hovoří výše zmiňovaný zákon č. 179/2006 Sb.

Národní soustava kvalifikací je veřejně přístupný registr všech úplných a dílčích kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky, která je vedena a zveřejňována státní příspěvkovou organizací - Národním ústavem odborného vzdělávání v Praze.⁸⁴

V národní soustavě kvalifikací ve skupině oborů, které nás nejvíce zajímají pro zvyšování kvalifikací tj. u pedagogických pracovníků a dobrovolníků pracujících v oboru pedagogickém a v oboru učitelství, popř. oboru sociální péče najdeme zatím pouze lektora dalšího

⁸² Zákon č. 179/2006 Sb. O ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů

⁸³ <https://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Pravo-Legislativa/Dalsi-pravni-informace/Dalsi-vzdelavani-zakon-o-uznavani-vysledku-dalsih>

⁸⁴ Tamtéž

vzdělávání. K volnému času má pak ještě nejbližší skupina oborů tělesná kultura, tělovýchova a sport, kde jsou zatím vymezeny kvalifikace pro instruktory sportu a to zatím v množství pěti kvalifikací. Ale projdeme-li si jednotlivé seznamy kvalifikací. Vždyť proč by si třeba pedagog volného času nemohl, rozšířit kvalifikaci například o průvodce přírodou, bude-li mu to přínosné v jeho profesi.

7.4. VNITRORESORTNÍ PŘEDPISY A DOKUMENTY VYDANÉ MINISTERSTVEM ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tato práce samozřejmě nemůže postihnout všechny legislativní dokumenty, ale může ukázat i některé zajímavé vnitrorezortní předpisy. Jde o: Pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy O zřízení komise k udělování oprávnění k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání a odborné přípravě pracovníků s dětmi a mládeží. Dále pak o příkaz ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 6/2003 O experimentálním ověřování odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času. A pak také o koncepci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Kdy poslední dva (příkaz a koncepce) již nejsou aktuální. Zvláště koncepci zmiňujeme proto, že některé její „body“ platí nebo mají přesah i do současnosti.

Zajímavostí v těchto dokumentech bylo, že se zabývaly vzděláváním a odbornou přípravou, uznáváním odborné přípravy pracovníků v oblasti volného času dětí a mládeže. Tyto dokumenty se nezabývaly jen profesionálními pracovníky, ale i dobrovolníky. Na tyto dokumenty by měl možná v budoucnu navazovat zákon s pracovním názvem O práci s dětmi a mládeží. V současné době, ale příprava tohoto zákona není zcela aktuální, dalo by se říci, že ho částečně zastupují programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace a ostatní platné dokumenty. Návaznost v přípravě zákona o práci s dětmi a mládeží by se dala vidět v probíhajícím projektu NIDM „K2“, který se zabývá kvalitou a konkurenceschopností v neformálním vzdělávání.

Z koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků citujeme v další kapitole této práce (kapitole č. 7), ukazujeme na jeden z platných „bodů“.

8. INSTITUTE PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Institute pro další vzdělávání pedagogických pracovníků jsou nedílnou součástí vzdělávání pedagogických pracovníků. Jak už jsme se zmiňovali v předchozí kapitole, institute dalšího vzdělávání řeší Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Tato koncepce říká: „*Další vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání a odbornou přípravu pracovníků s dětmi a mládeží v jejich volném čase budou realizovat především k tomu akreditovaná pracoviště.*“⁸⁵

Přesný postup jak akreditovat vzdělávací instituci, tj. i instituci pro další vzdělávání pedagogických pracovníků řeší § 25 a § 26. zákona č. 563/2004 Sb., O pedagogických pracovnících a změně některých zákonů.

Akreditace vzdělávací instituce má platnost 6 let. Po tuto dobu může vzdělávací zařízení opakovaně realizovat akreditované vzdělávací akce uvedené v osvědčení podle zájmu pedagogických pracovníků při dodržení obsahu vzdělávacího programu, který akreditační komise schválila. U vzdělávacích institucí se automaticky prodlužuje platnost akreditace bez žádosti jejího držitele. A to za podmínky, že tato instituce má platnou alespoň jednu akreditaci na vzdělávací program. Doba platnosti akreditace pro instituci pak odpovídá délce platnosti akreditace toho příslušného neukončeného vzdělávacího programu.

Institute dalšího vzdělávání mají napomoci tomu, aby pedagogičtí pracovníci školských zařízení pro zájmové vzdělávání a pracovníci s dětmi a mládeží v oblasti volného času dosahovali kompetentnosti pracovníka v oblasti volného času dětí a mládeže a zároveň napomoci přípravě těchto pracovníků k plnohodnotnému vykonávání činnosti v oblasti volného času. Z toho plyne, že v zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků se mohou vzdělávat i osoby věnující se zájmovému vzdělávání mimo školská zařízení, tedy osoby pracující v oblasti volného času, a to i dobrovolníci.

⁸⁵ Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání, dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-dalsiho-vzdelavani-pedagogickych-pracovniku-skolskych-zarizeni-pro-zajmove-vzdelavani>

V institucích zabývajících se dalším vzděláváním pracovníků v zájmovém vzdělávání se uskutečňuje vzdělávání v rámci široké nabídky dlouhodobých a krátkodobých vzdělávacích programů, kurzů, seminářů, metodických zaměstnání. Většina vzdělávacích institucí vypisuje a sestavuje plány kurzů na základě několika hledisek, mezi ně patří například potřeby legislativy a potřeb zřizovatelů či zaměstnanců zájmového vzdělávání, ale také na základě objednávky zájemců o další vzdělávání.

Mezi instituce zabývající se dalším vzděláváním patří Národní institut dalšího vzdělávání, který *„je příspěvkovou organizací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a jeho klíčovou činností je další vzdělávání pedagogických pracovníků. Organizace disponuje celostátní působností a širokou lektorskou základnou. Realizuje programy s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Evropského sociálního fondu. Zapojuje se do mezinárodních aktivit souvisejících s rozvojem a realizací dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, pořádá odborné konference a semináře, vydává programovou nabídku...“*⁸⁶

Národní institut pro další vzdělávání vznikl v roce 2004 přeměnou pedagogických center. Má 13 krajských pracovišť, z nichž každé připravuje nabídku vzdělávacích programů pro svůj region. Národní institut dalšího vzdělávání zajišťuje plánování a organizaci vzdělávacích programů, připravuje národní projekty, a je realizátorem tzv. vládních priorit v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, kterými jsou: management, rámcové vzdělávací programy, cizí jazyky, informační a komunikační technologie, další vládní priority např. prevence sociálně patologických jevů, ochrana člověka za mimořádných událostí a dopravní výchova, výchova ke zdraví..., specializované programy (zahrnuje programy pro střední školství), kariérní systém.⁸⁷

Další instituce pro vzdělávání pedagogických pracovníků jsou pak speciálně pro svůj účel zřizovány kraji jako například vzdělávací institut Středočeského kraje, či Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Středisko služeb školám České Budějovice. Anebo může jít o komerční zařízení či školy a školská zařízení, jako příklady můžeme uvést

⁸⁶ Národní institut pro další vzdělávání má novou ředitelku. MŠMT ČR. Národní institut pro další vzdělávání má novou ředitelku [online].

⁸⁷ Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků [online].

tyto: za univerzity - Univerzitu Palackého, Univerzitu Karlovu, za komerční a nestátní instituce pak zastupují například: Velký vůz Sever, o. s., KUSTOD s.r.o. a další.

Počet institucí nabízejících další vzdělávání je velmi široký. Některé vzdělávání mohou realizovat pouze vysoké školy, a to v rámci kurzů celoživotního vzdělávání.

8.1. ASOCIACE VZDĚLAVATELŮ VOLNÉHO ČASU

I když nejde přímo o instituci zabývající se konkrétně prvotním či dalším vzděláváním pedagogů, je v této diplomové práci důležité zmínit Asociaci vzdělavatelů pedagogů volného času. Tato asociace vznikla se záměrem ovlivnit vývoj v pedagogice volného času. Snaží se o to, aby studijní obory, popřípadě jednotlivé vyučovací předměty pedagogiky volného času odpovídaly novým poznatkům a zařazovaly nové trendy tak, aby vzdělávání a vzdělání pedagogů volného času mělo smysl a bylo uplatnitelné v praxi a tom prostřednictvím pořádání přednášek, publikací článků a setkávání „kapacit“ právě ve zmiňovaném oboru. Ostatně to vyplývá ze samotného statutu této organizace.

„Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času je neziskovou organizací, která sdružuje zejména zástupce škol, které profesně připravují pedagogy volného času, zástupce organizací pro další vzdělávání pedagogů volného času a odborníky v pedagogice volného času.

Cílem asociace je přispět k rozvoji pedagogiky volného času jako vědního a studijního oboru. Cíl činnosti je naplňován zejména prostřednictvím expertní, poradenské a publikační činnosti v oboru, pořádání odborných setkání, seminářů a konferencí, koordinace studijních plánů v oblasti pedagogiky volného času, prosazování zájmů oboru na veřejnosti a zprostředkování a výměny informací.“⁸⁸

8.2. ASOCIACE VYCHOVATELŮ ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ O. S.

Asociace vychovatelů školských zařízení není vzdělávací instituce, jde o volné a nezávislé sdružení občanů, jejichž zájmem je zvýšení profesní prestiže vychovatelek a vychovatelů školních družin, školních klubů a zviditelnění jejich práce. Posláním je chránit a obhajovat

⁸⁸ Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času. Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času: Informace o asociaci [online].

zájmy profesní skupiny, napomáhat ke zvyšování kvalifikace, vytváření materiálního zabezpečení a podporovat rozvoje různorodých aktivit pracovníků.⁸⁹

To znamená, že asociace má za své organizovat akce napomáhající dalšímu vzdělávání vychovatelů, popřípadě je metodicky vést, dále je její činností tvorba profesních standardů, která jistě také odvislá od vzdělání a vzdělávání těchto pracovníků a není samoučelné, že jsme tuto instituci zmínili.

⁸⁹ Stanovy: AVŠZ, o. s. Stanovy: AVŠZ, o. s. [online].

9. PRAKTICÝ POHLED NA VZDĚLÁVÁNÍ

Pro ucelený pohled na problematiku vzdělávání a dalšího vzdělávání nestačí pouze popsat systém fungování z teoretického pohledu. Je důležité se také na věc podívat i z hlediska praktického, prověřit zjištěné poznatky zkoumáním praktickým. Úkolem je provést výzkum popisované oblasti a pečlivě zvolit typ a metodu zkoumání.

9.1. TYP A POSTUP VÝZKUMU

Pro účely tohoto praktického pohledu (ověření) byl zvolen kvalitativní typ výzkumu.

Kvalitativní výzkum je nejčastěji používaný výzkum v sociálních vědách. A tam je interpretován jako výzkum, který se zaměřuje na to, jak lidé nahlízejí, chápou a interpretují svět. Můžeme říct, že tento typ zahrnuje popis a interpretaci lidských problémů a ve své podstatě se snaží vytvořit komplexní obraz zkoumaného.⁹⁰ Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledku se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.⁹¹ Metoda kvantifikace, či statistických výsledků je účinná u velkého vzorku respondentů a vhodně zvolené metody zkoumání. Z tohoto důvodu byl pro tuto práci vybrán výzkum kvalitativní. Postup výzkumu si nastíníme pouze na nákresu (Schéma č. 1 postupu výzkumu).

Schéma č. 1 postup výzkumu⁹²

⁹⁰ Srov. HENDL, Jan. Úvod do kvalitativního výzkumu. Str. 12 -14.

⁹¹ Srov. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN. Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory.

⁹² Srov. HENDL, Jan. Úvod do kvalitativního výzkumu. Str. 12 -14.

9.2. TEORIE A CÍLE

Účelem kvalitativního výzkumu není nutné mít hned na začátku nějaké hypotézy, ale tato práce si pro další postup ve svém ověřování vytvořila vlastní cíl a z něho několik „hypotéz“ – dílčích cílů, které si chce ověřit.

Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu, je ověřit si platnost zjištěných skutečností z předchozí části práce. Můžeme říci, že se výzkum snaží ověřit možnosti vzdělávání u zaměstnanců i dobrovolníků.

Dílčí cíle

V podstatě ani tak nejde o hypotézy, jako o dílčí cíle výzkumu, a těch je v tomto výzkumu hned několik a jejich objasnění bude probíhat v polostrukturovaném rozhovoru s několika institucemi. Prostřednictvím respondentů se snažíme objasnit:

- 1, Jaké je požadované vzdělání u dobrovolníků a jaká je jejich počáteční kvalifikace.
- 2, Jaký je postup při dalším vzdělávání dobrovolníků, a jaké vzdělání je požadováno, aby si doplnili.
- 3, Jaké jsou možnosti dalšího vzdělávání u zaměstnanců a jaká je požadovaná kvalifikace pro výkon zaměstnání (zda je shoda s platnou legislativou).
- 4, Jaké instituce dalšího vzdělávání respondenti znají a využívají.
- 5, Jaký je postoj respondentů k dalšímu vzdělávání a jaký význam vzdělávání má.
- 6, Jestli vede dobrovolnictví k získání kompetencí pro činnost pedagogického pracovníka (pedagoga volného času, vychovatele).

Na tyto dílčí cíle se snažíme najít odpovědi přes sadu otázek, které pro přehlednost nebudeme uvádět zde, ale vložíme je do přílohového materiálu (Příloha I. – Otázky polostrukturovaného rozhovoru).

9.3. SBĚR DAT

Celý výzkum neprobíhal jen sběrem dat u konkrétních šesti institucí. Před samotným polostrukturovaným rozhovorem proběhla anonymní výzkumná pilotáž u cca 20 dobrovolníků a zaměstnanců a na základě pilotáže byl zvolen definitivní seznam otázek. Pro účely práce bylo použito šesti respondentů (čtyři odpovídali formou rozhovoru dva formou dotazníku vysvětlení u konkrétního popisu respondenta), a to konkrétně: dvě školská zařízení věnující se hlavně výchově ve volném čase, dvě zařízení volného času – nestátní neziskové organizace a navíc jedno zahraniční organizace zastupující Slovenskou republiku a ještě jedno zařízení školského typu, kde by mohl pracovat pedagog volného času či vychovatel – Dětský domov (konkrétní popis respondentů bude následovat v kapitole č. 9.3.1. Informace o respondentech). Respondenti byli vybíráni ze Středočeského kraje v dojezdové vzdálenosti od města Kladna. Pro konečný výběr sloužil seznam institucí, které se účastnili „Bambiriád“ z něhož byly koneční respondenti losováni. U zahraniční organizace byla zvolena metoda sněhové koule – doporučení respondenta.

9.3.1. Informace o respondentech

Respondent č. 1 - Květoslava Hrbáčková, vedoucí školní družiny Beroun – Závodí. Školní družina je zřízena při 4. základní škole Beroun – Závodí, Zřizovatelem je město Beroun. Ve školní družině je celkem 112 dětí rozděleno do 4 oddělení. Činnost je všestranná a zahrnuje veškeré složky výchovy – tělovýchovnou činnost, výtvarnou činnost, pracovní technickou činnost, přírodovědnou činnost, společensko-vědní činnost, odpočinkovou i rekreační. Jednotlivá oddělení pracují s motivací a tu promítají do své oblasti zájmu. Družina svou činností pokrývá i dny volna a prázdnin – podzimní prázdniny, pololetní prázdniny, jarní prázdniny a velikonoční, v době ředitelského volna je družina také otevřena.⁹³

Respondent č. 2 – Bc. Eva Bezoušková, zástupce ředitele a vedoucí střediska volného času a vzdělávání dětí a mládeže. „*Labyrint - středisko volného času vzdělávání a služeb. (...) Jeho zřizovatelem je Středočeský kraj (...). Hlavní činností Labyrintu jsou rekreační a výchovně vzdělávací aktivity ve volném čase pro všechny věkové kategorie a sociální skupiny, vzdělávání dětí a mládeže v návaznosti na školní výuku a také další vzdělávání*

⁹³ <http://www.zavodi.eu/preview.php?cislocianku=2012120502>

dospělých. *Labyrint* nabízí širokou škálu pravidelné zájmové činnosti v nejrůznějších volnočasových aktivitách počínaje sportem a turistikou, přes umělecké aktivity, až po společenskovední a technické obory, které se uskutečňují formou kroužků a klubů. V rámci nepravidelné činnosti organizuje akce, soutěže, výstavy, odborné besedy, zájezdy, pobytové akce, tábory apod. Zabývá se také metodickou činností, poradenstvím v oblasti činností ve volném čase. Zpracovává metodické materiály, analýzy a průzkumy volnočasových aktivit.⁹⁴

Respondent č. 3 – Petra Zavadilová, předsedkyně Středočeské krajské organizace Pionýra, což je nestátní nezisková organizace. Krajská organizace Pionýra zabezpečuje základní servis pro činnost pionýrských skupin a jejich oddílů. Reprezentuje sdružení na úrovni kraje, komunikuje se státní správou, krajskými institucemi a ostatními sdruženími. Zajišťuje vzdělávání vedoucích a pomáhá při realizaci programů pro děti a mládež. Členská základna má 1725 registrovaných členů. Do své činnosti krajská organizace zahrnuje i neorganizované děti a mládež. Aktivita této organizace je postavena na dobrovolnících (v roce 2013 jich je 596), kteří pracují na 28 pionýrských skupinách s mnoha oddíly a volnočasovými kluby. Mimo to krajská organizace registruje ještě 4 pionýrská centra.⁹⁵

Respondent č. 4 – Petr Beránek, vedoucí odborné rady mládeže pro období 2010 – 2015 v Okresním sdružení hasičů Beroun (OSH Beroun) – spadající pod Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. V Okresním sdružení hasičů na Berounsku je 31 sborů pracujících s mládeží se zhruba 650 dětmi ve věku od 3 - do 18 let, které se zúčastňují soutěží pořádaných OSH Beroun. Jde o hru Plamen a celoroční činnost dorostu, která má jarní a podzimní kolo. Na přelomu roku je vyhlašována soutěž "Požární ochrana očima dětí". Jedná se o literární a výtvarnou soutěž s hasičskou tematikou. Nejhezčí díla jsou odměňována a zasílána do krajského kola soutěže. Další akcí volnočasových aktivit je soutěž "O nejkrásnějšího dráčka Soptíka". Děti vyrábějí dráčky, sbory pořádají drakiády a nejlepší draky posílají na OSH k vyhodnocení. Při OSH pracuje odborná rada mládeže, složená z vedoucích kolektivů, kde se projednávají různé aktivity pro mládež.

⁹⁴ Labyrint – středisko volného času Kladno. Labyrint – středisko volného času Kladno: Labyrint obecně [online].

⁹⁵ Krajský web organizace Pionýr - Středočeský. Krajský web organizace Pionýr - Středočeský [online].

Tito respondenti (respondent 1 až 4) odpovídali formou polostrukturovaných rozhovorů, jejichž přepisy budou v přílohách (Příloha II. až Příloha IV.) Zbývající dva respondenti odpovídali na stejné otázky, ale formou dotazníku. Důvod pro dotazníkovou metodu byla u slovenského Fénixe dojezdová vzdálenost spolu s časovou vytížeností a u Dětského domova Unhošť časová zaneprázdněnost vedení dětského domova.

Respondent č. 5 – Mgr. Eva Pintérová, předsedkyně DO FÉNIX (Instituce ze Slovenské republiky). *„Hlavním cílem neziskové organizace je vytvářet dětem a mládeži podmínky pro aktivní, obohacující a prospěšné trávení volného času. Naším záměrem je pomáhat dětem a zejména mladým lidem, aby se naučili využívat svůj volný čas pro dobro všech okolo i pro pokrok sebe samých. Snažíme se nejen pomoci našim mladým členům připravit se na svět, jaký bude, ale i vznítit v nich zájem a snahu osobně se podílet na tvoření světa, v jakém by chtěli žít, a také pomoci jim získávat dovednosti a zkušenosti, které na to budou potřebovat. DO FÉNIX aktivně působí v oblasti volnočasových aktivit dětí a mladých lidí, a to prostřednictvím pravidelných setkání zájmových kolektivů, tak v rámci různých akcí ve volném čase. Ve všech aktivitách sleduje neformální vzdělávací rozměr a řídí se principy zážitkové pedagogiky.“*⁹⁶ U tohoto respondenta není stav posuzován k platné legislativě na Slovensku, ale slouží jako porovnání stavu v České republice a měl posloužit jako zdroj inspirace.

Respondent č. 6 - Mgr. Jiří Beránek, ředitel a Mgr. Dana Vršecká, zástupkyně ředitele v Dětském domově Unhošť. Jde o dětský domov rodinného typu, což je výchovné zařízení pro výkon ústavní výchovy dětí a mládeže. Jeho zřizovatelem je Středočeský kraj. Dětský domov se snaží pracovat s dětmi tak, jak je to obvyklé v rodinách, to vše ale při plném vědomí faktu, že rodinu nahradit nemůže. Cílem výchovného působení všech zaměstnanců je připravit svěřené děti na přechod do samostatného života tak, aby se o sebe dokázaly postarat. Děti jsou rozděleny do 5 skupin po nejvýše 8 dětech. O rodinnou skupinu se starají dva pedagogičtí pracovníci v turnusových službách, v noci pak asistenti pedagoga. O hlavních prázdninách zajišťuje dětský domov pro děti (své klienty), letní dětské tábory, rekreační pobyty, sportovní soutěže nebo setkání s dětmi z jiných dětských domovů, během

⁹⁶ Detská organizácia FÉNIX, o.z.: O Fénixe. Detská organizácia FÉNIX, o.z.: O fénixe [online].

roku i zimní tábory a ozdravné pobyty.⁹⁷ Tento respondent byl nakonec zahrnut do vyhodnocení u dílčích cílů.

9.4. ANALÝZA DAT

Analýza dat probíhala přes stanovení několika kategorií a jejich posuzování. Tato metoda vycházela ze zakotvené teorie (*Zakotvená teorie představuje sadu systematických induktivních postupů pro vedení kvalitativního výzkumu, který je zaměřen na vytváření teorie.*⁹⁸) běžně používané v kvalitativních výzkumech. Analýza dat začala kódováním, až přešla k interpretaci dat, pomocí vzniklých kategorií.

Jako nejvhodnější a nejlogičtější se z kódování zdály vzejít tyto kategorie: Pozice zaměstnanců, pozice dobrovolníků, vzdělávací instituce, Domněnky a zkušenosti. Nyní se práce podívá zvláště na myšlenkový postup pro každou kategorii. Nebudeme v této práci uvádět konkrétní kódy, ani výstupy pro jednotlivé kategorie, jelikož se ve většině případů kryjí s výstupy v kapitole č. 9. 5. Výsledky šetření. V této kapitole se pouze pokusíme nastínit myšlenkový postup pro „vyhodnocení“.

Kategorie „Pozice zaměstnanců“

Do této kategorie spadá vše co, se nějakým způsobem dotýká zaměstnanců.

Tato kategorie byla vytvořena většinou z kódů u otázek (viz. příloha) č. 6, 7, 8 a 12, ale zasahují do ní i odpovědi z ostatních otázek.

Následně byly vytvořeny subkategorie a to konkrétně tyto dvě: vzdělávání zaměstnanců a kvalifikace zaměstnanců. V subkategoriích byly doplňovány takové kódy, které měly souvislost se svojí subkategorií, a nějakým způsobem se k ní vyjadřovali. Výstupem celého myšlenkového postupu je pak nalezení odpovědi na konkrétní dílčí cíle (konkrétně dílčí cíl č. 3)

⁹⁷ Srov. Výroční zpráva 2012. Unhošť, 2013. Dostupné z: <http://www.dd-unhost.cz/download/vz-2012.pdf>

⁹⁸ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., *Zakotvená teorie. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.*

Kategorie „Pozice dobrovolníků“

U této kategorie bylo postupováno stejně, jako u kategorie předešlé, též byla rozdělena do dvou subkategorií (kvalifikace a vzdělávání, spolupráce s institucemi). Kódy pro tuto kategorii vycházely z otázek č. 1, 2, 3, 4, 8 i zde se opětně přidávaly i kódy z jiných otázek, a to proto, abychom našli odpovědi na tyto dílčí cíle č. 1, 2, a částečně i č. 6.

Kategorie „Vzdělávací instituce“ a kategorie „Domněnky a zkušenosti“

Tyto dvě kategorie pokryly zbytek otázek, tj. u kategorie „Vzdělávací instituce“ jde o otázky č. 4, 9, 10, 11, 13, 14. U kategorie „Domněnky a zkušenosti“ jde o všechny otázky, ale především o otázky č. 5, 15, 16. Tyto kategorie zasahují do výsledků pro všechny dílčí cíle.

Z důvodu vložení přepisů rozhovoru do příloh této práce, je z pohledu autorky zbytečné, aby pod jednotlivé cíle byly uváděny jednotlivé citace respondentů, jako důvod uvádí možnost ztráty přehlednosti textu.

9.5. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

Před řešením jednotlivých dílčích cílů a shrnutím celkového výsledku výzkumu, si uvedeme pro přehlednost tabulku obsahující odpovědi jednotlivých respondentů. V prvním sloupci tabulky č. 11 s názvem Shrnutí rozhovorů s respondenty jsou zestručněny jednotlivé otázky polostrukturovaného rozhovoru. Další sloupce označují jednotlivé respondenty. V tabulce není uveden doslovný přepis odpovědí, ale jsou uvedena pouze stručná shrnutí závěrů pro jednotlivé otázky. Doslovné přepisy rozhovorů s jednotlivými respondenty se nachází v přílohách II až VII této práce.

Tabulka č. 11 Shrnutí rozhovorů s respondenty

	Školní družina	Labyrint	Pionýr	Hasiči	Fénix	DD
Spolupráce s dobrovolníkem	Je to možné, ale pouze na určité činnosti a musí to být odborník.	Ano/externí zaměstnanec	Ano na práci dobrovolníků postavena	Ano na práci dobrovolníků postavena	Ano na práci dobrovolníků postavena	Ano
Požadavky na prvotní vzdělání dobrovolníka	Záleží na tom, o jakou činnost se jedná.	Upřednostňuje se odbornost a pak jde o povinné školení BOZP.	Nejde o vzdělání, jde o zájem, vzdělání se doplňuje průběžně s věkem dle interního systému	Jde o zájem, vzdělávání je až následující.	Ano zájem a popř. zkušenost.	Nejlépe Středoškolské s pedagogickým zaměřením.
Požadavky na doplnění vzdělání	Nemusí, musí to být odborník.	Ano, BOZP a školení k letním táborům, zdravotědu a další dle potřeb.	Ano, je vytvořen celý vzdělávací systém.	Ano musí si vzdělání doplnit	Ano musí, doplňující vzdělání je závislé na tom zda má či nemá pedagogické vzdělání.	Není nutné si doplňovat vzdělání, je to pouze výhoda, či plus.
Interní vzdělávání/externí vzdělávání	„Ano oboje.“	Ano vzdělávání zdravotníků, k letním táborům, BOZP a další děláme sami	Ano sami i externí spolupráce.	Ano sami, máme vlastní lektory.	Ano máme akreditované vzdělávání	Nevzděláváme
Je zkušenost dobrovolníka uplatnitelná v praxi pedagoga.	Asi ano.	Je to individuální, rozhodně je to zkušenost.	Ano měl by být.	Ano je to výhoda.	Není zohledňováno	Neumím posoudit, ale přepokládám, že by měl být úspěšnější.
Zaměstnáváte Pedagoga volného času?	To nemáme.	Ne, ale studují, nebo mají doplňující pedagogické vzdělání v oblasti pedagogiky volného času.	Ano někteří dobrovolníci jsou přímo pedagogové volného času.	Nejsou zaměstnanci na okrese	Ano předseda sdružení má	Nemáme.
Zaměstnaní pedagogičtí pracovníci	Vychovatele, speciálního pedagoga, a vychovatelku pracující i jako asistentka.	Pracovníci mají alespoň doplňující pedagogické vzdělání	Je možné, že všechny kategorie.	Na ústředí zaměstnankyně s pedagogickým vzděláním.	Dobrovolníci jsou z 99% pedagogičtí pracovníci	Vychovatelé, asistenti pedagoga, speciální pedagogové, psychologů.

Jaké kurzy pořádáte a umožňujete vzdělávání i u jiných institucí?	Umožňuje u ostatních organizací na základě požadavků na vzdělání zaměstnanců.	Ano umožňuje a pořádá. Např. Syndrom vyhoření, školení komunikace, školení k letním táborům, školení zdravotníků,...	Zdravotníky, rukodělné činnosti, ...	Ano. Pořádá školení ke kvalifikačním stupňům a k náplni činnosti.	Ano umožňuje i pořádá	Zajišťujeme pro své zaměstnance vzdělávání v rámci DVPP. Sami vzdělávání nepořádáme.
Máte interní vzdělávací systém	Ano na základě směrnice Středočeského kraje.	Ano vychází z potřeb zřizovatele, střediska a zaměstnanců a také z politické situace.	Ano máme.	Ano tři stupňový	Ano.	Nemáme.
Umožnění dalšího vzdělávání u jiných institucí	Ano např. Český červený kříž	Ano, vzdělávání ovlivňují potřeby.	Ano, určitě to na co nemáme lektory a pak podle potřeby jednotlivých "subjektů"		Není zvykem, ale nebrání jim.	Další vzdělávání se řídí potřebami, které vyplývají z práce s dětmi.
Instituce nabízející další vzdělávání	Český červený kříž, kraj	VISK, Dekartes, a. další.	Ano, nabízejí.	Ano, je to možné.	Jiné OZ, IUVENTA, Rada mládeže Slovenska	Nabídky chodí, případně sami vyhledáváme.
Další požadavky na zaměstnance, jejich zahrnutí v interních dokumentech	Pedagogické vzdělání	Ano, požadavky jsou, nejsou v interních dokumentech, záleží na přijímajícím pracovníkovi (životopis, schopnosti,...)	Požadavky jsou, ale nejsou v interních dokumentech.		Člen sdružení, praxe, středoškolské vzdělání	Osobnostní předpoklady a řídicí oprávnění
O zaměstnání žádají absolventi z:	Střední pedagogická škola a vyšší odborná pedagogická škola	Pedagogická a filozofická vysoká škola	Podle vypsaného výběrového řízení na konkrétní pozici.		Sociální práce na sv. Alžbětě	Většinou školy pedagogického směru, není to ale pravidlem, práci shánějí lidé s nejrůznějším vzděláním.
Máte přehled o vzdělávacích institucích pro pedagogogy?	Ano	Ano	Ano		Ano	Ano

Uvedená slabá místa ve vzdělávání.	Chybí praxe,...	Slabá místa vzdělávání jsou individuální, a pokud nějaké je tak je to čas "potencionálních" uchazečů o vzdělání.	Chybí výchovné vzdělávací programy, nedostatek času u dobrovolníků	Čas dobrovolníků pro vzdělávání a finance.	Není uplatnění pro pedagoga volného času.	Nesetkávají se s pedagogy volného času proto bez odpovědi.
Přínosy vzdělávání	Ano, Rozvoj odborností	Ano, inspirace, motivace, výměna zkušeností, osobnostní rozvoj, potřeby (střediska, pedagogů)	Ano, výměna zkušeností, osobnostní rozvoj vzdělávaného, sledování trendů	Ano, zisk zkušeností např. pro budoucí povolání Hasiče	Ano, zisk nových zkušeností, zjišťování nových trendů, osobní rozvoj.	Ano, je užitečné, jak pro vzdělávaného jedince, tak pro instituci pro kterou se vzdělává.

V závěru výzkumu si můžeme odpovědět na naše dílčí cíle a tím si zodpovíme i otázku zásadní, a to zda je praxe opřena o teorii. Je-li ve skutečnost platné to co jsme zjistili v předchozí části práce. Vezmeme-li dílčí cíle popořadě tak odpovědi by měly být následující. (Riziko kvalitativního výzkumu je subjektivní hodnocení odpovědí.)

1, Jaké je požadované vzdělání u dobrovolníků a jaká je jejich počáteční kvalifikace.

V teoretické rovině je počáteční vzdělání dobrovolníků závislé na platných předpisech konkrétního zařízení pro volný čas, popřípadě na potřebách, tj. jakou činnost má vykonávat, jde-li o činnost dlouhodobou, či krátkodobou, jedná-li se o činnost něčím specifickou a podobně. Tím je dáno jaké vzdělání/kvalifikaci bude instituce požadovat. Budeme-li brát v potaz i dobrovolníky/externí pracovníky pak i v teoretické rovině, v interních předpisech školských institucí pro zájmové vzdělávání, mohou být požadavky na vzdělání takových dobrovolníků více specifické a více vyprofilované, než tomu bude u dobrovolníka na jednorázovou krátkodobou činnost.

Ve skutečnosti je to pak tak, že napříč všemi respondenty není při nástupu k činnosti požadováno žádné konkrétní vzdělání ani kvalifikace u dobrovolníka. Pouze jde-li o konkrétní odbornou činnost, pak je požadována znalost této činnosti, je-li k ní stanovena kvalifikace, počítá se s ní.

2, Jaký je postup při dalším vzdělávání dobrovolníků, a jaké vzdělání je požadováno, aby si doplnili.

V teoretické části byl popsán vzdělávací systém pro dobrovolníky u tří zařízení volného času. Tato zařízení mají vzdělávání řešeno interními dokumenty a je pravděpodobné, že na stejném principu budou fungovat i jiná zařízení volného času. V polostrukturovaném rozhovoru s institucemi jsme si skutečnost vzdělávání dobrovolníků ověřili nejen u dvou zařízení volného času, ale i u školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Realitou je, že prozatím není legislativně upraveno vzdělávání dobrovolníků a to ani pro školská zařízení. Tato skutečnost by pravděpodobně měla být napravena v zákoně o práci s dětmi a mládeží. Svým způsobem na vzdělávání dobrovolníků reaguje i projekt NIDM s názvem „K2“.

V praxi jsme zjistili, že všechna zařízení volného času mají stanoven „nějaký“ interní systém vzdělávání, na jehož základě dobrovolníky vzdělávají a toto vzdělání po dobrovolnících požadují, aby si doplnili. Složitější je to u školských zařízení, tam se většinou o termínu dobrovolník hovoří jako o externím zaměstnanci a z toho pak vycházejí požadavky tj. např. projít školením bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, potažmo jsou vyžadovány odborné znalosti k výkonu činnosti (vedení konkrétního kroužku např. letecký modelář), ale v případě, že školská zařízení využívají „služeb“ dobrovolníka zatím vzdělání a vzdělávání žádná legislativa neupravuje, řeší to stejně jako ostatní zařízení zpravidla vnitřními dokumenty.

3, Jaké jsou možnosti dalšího vzdělávání u zaměstnanců a jaká je požadovaná kvalifikace pro výkon zaměstnání (zda je shoda s platnou legislativou).

Část této práce, konkrétně kapitola č. 2 řeší legislativní požadavky na kvalifikaci (jde o zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících) pro pedagoga volného času a vychovatele. Z této kapitoly plyne, jaké by mělo být vzdělání a co by měli jednotlivé instituce po svých zaměstnancích chtít za vzdělání, či jaké vzdělání by si měl v nejbližší době tento zaměstnanec doplnit. Dále pak tato práce v kapitole 7. 1. řeší vyhlášku č. 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, kde je začleněno například vzdělávání pro rozšíření odborné kvalifikace. A my se v tomto dílčím cíli snažíme zodpovědět, zda není tento dokument porušován a je vzdělávání institucemi podporováno a povolováno.

Odpovědí, je že všechny instituce, které mají zaměstnance na pozici pedagogických pracovníků, umožňují jejich další vzdělávání, a to na základě požadavků samotné instituce,

nebo i svých zaměstnanců, což legislativním dokumentům neodporuje. Možnosti vzdělávání jsou podle nabídek vzdělávacích institucí, popřípadě požadavků školského zařízení a zaměstnanců. Jediné co možnosti omezuje je většinou finanční dostupnost, ale hlavně časová vytíženost zaměstnanců (Stejně je to i v případě vzdělávání dobrovolníků, většinou jde o „neochotu nebo nemožnost“ dobrovolníků na další vzdělávání vyčlenit čas.).

Výsledkem výzkumu je, že kvalifikace při nástupu není zcela rozhodující, pokud je ochota zaměstnanec si ji doplnit, alespoň doplňujícím pedagogickým studiem.

4, Jaké instituce dalšího vzdělávání respondenti znají a využívají.

Respondenti znají instituce k dalšímu vzdělávání, ve většině případů uvádějí Vzdělávací institut Středočeského kraje, Descartes, ale i jiné jako Český červený kříž a další. Dotazovaní uvádějí, že pokud vzdělání nemohou například poskytnout sami, vybírají si instituce cenově dostupné. Podíváme-li se na to z pohledu této práce, zmiňovali jsme se o akreditovaném vzdělávání a institucích s akreditací pro vzdělávání, což instituce, které respondenti jmenovali, splňují. Například Český červený kříž má akreditované vzdělávání v oblasti zdravotníků zotavovací akce, Vzdělávací institut Středočeského kraje je akreditované pracoviště nejen pro vzdělávání pedagogických pracovníků. Sama některá školská zařízení pro zájmové vzdělávání a zařízení zájmového vzdělávání mají akreditace pro některé vzdělávací moduly/kurzy.

5, Jaký je postoj respondentů k dalšímu vzdělávání a jaký význam vzdělávání má.

Na tento dílčí cíl jde asi říci, že se respondenti shodli na tom, že je vzdělávání přínosné. Poskytuje motivaci, zlepšení dovedností, schopností a znalostí. Navíc slouží jako zdroj porovnání (výměna zkušeností), nových nápadů. Nebo také jako možnost setkávání s novými lidmi. Tato práce se zabývá pohledem na dobrovolníka a zaměstnanec a zároveň řeší možnosti jejich dalšího vzdělávání. A bez postoje respondentů by pohled na vzdělávání nebyl ucelen. Nějaký pohled zaujímá stát a tento pohled nám reprezentují legislativní dokumenty, nařízení jednotlivých ministerstev a různé další dokumenty, jako například Národní program rozvoje vzdělávání. Už jen tím, že respondenti vyjádřili svůj postoj – přínosnost vzdělávání, je toto téma třeba brát za důležité a nadále ho řešit.

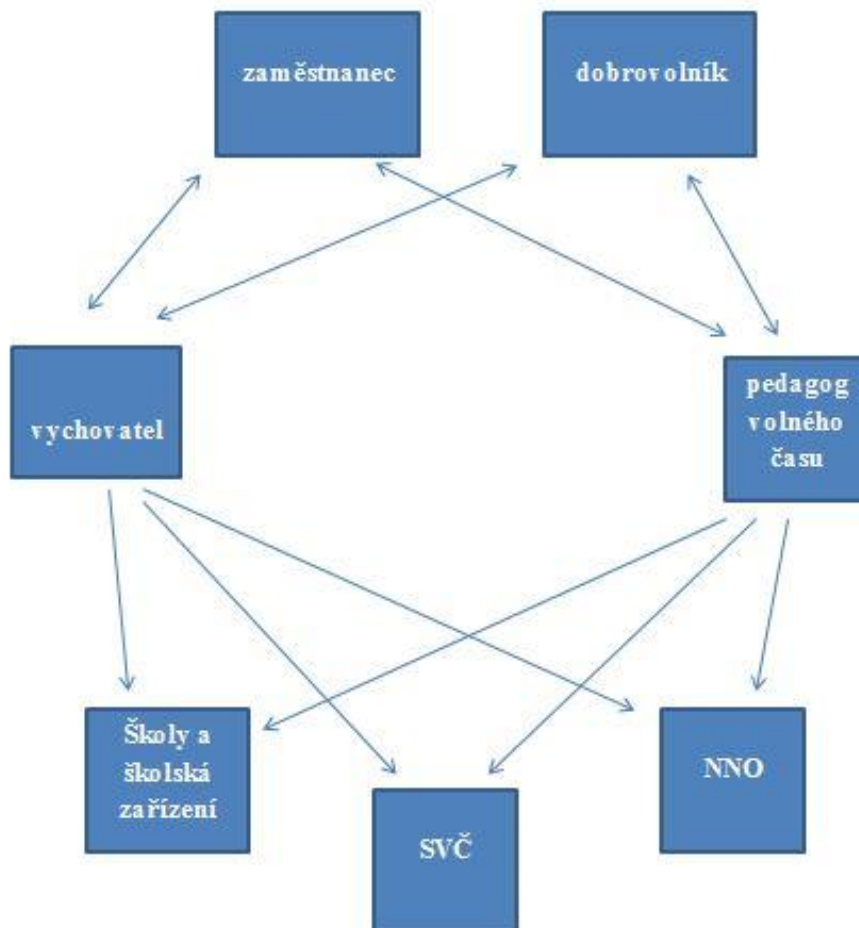
6, Jestli vede dobrovolnictví k získání kompetencí pro činnost pedagogického pracovníka (pedagoga volného času, vychovatele).

Zde jsou odpovědi respondentů ovlivněny osobní zkušeností a odpověď na tento dílčí cíl, není zcela jednoznačná. V odpovědích uvádějí, že dobrovolnictvím si osoby odnášejí zkušenosti a poznatky, ale nutně to neznamena, že si dobrovolník musí odnést všechny kompetence potřebné k výkonu pedagogického pracovníka. K otázce kompetencí dobrovolníka se vyjadřuje například sdružení Pionýr, a to vydáváním „osvědčení o získání kompetencí při činnosti dobrovolníka“. Tím by se dalo říci, že tento cíl svým způsobem odpovídá na kapitolu 5.1.3. Osobní kompetenční portfolio a kapitolu 7.3.1. Národní soustavu kvalifikací. Souvislost je zejména v tom, že osvědčení vydávané Pionýrem pravděpodobně vychází z projektu „Klíče pro život“, jehož se účastnilo, a zároveň by takové osvědčení mohlo být zdrojem získání nové kvalifikace.

Podíváme-li se co nám z celkového výzkumu vplynulo, tak je potvrzena snaha o to dodržovat platnou legislativu a obohacovat pedagogické pracovníky dalším vzděláváním, některé instituce si tvoří i vlastní vzdělávací „moduly“ (jako příklad můžeme uvést Pionýrské Klíčení, tvorbu „zážitkového kurzu“ u Střediska volného času Labyrint). Poukážeme-li opět na sdružení Pionýr, to umožňuje dobrovolníkům prostřednictvím „dobrovolnické praxe“ vystavit „jakési“ kompetenční listy – něco na způsob osobního kompetenčního portfolio vzešlého z projektu Klíče pro život. Můžeme říci, že jsou jak školská zařízení, tak nestátní neziskové organizace seznámeny s tím, jaké kvalifikační předpoklady mají pracovníci splňovat a v této souvislosti, že i mají přehled, které instituce takto kvalifikované „osoby“ vzdělávají. Možná nebude ani přehnané konstatování, že z tohoto krátkého výzkumu vzešlo, že neškolské instituce se svými interními vzdělávacími systémy připravují na přijetí zákona o práci s dětmi a mládeží. Z počtu respondentů, nelze říci, že je tento výsledek většinový a nezkreslený.

Mimo jiné, autorka této práce ze vzešlých rozhovorů a částečně ze struktury této práce vyvodila schéma č. 2 o vztahu dobrovolníka a zaměstnance jako pedagoga volného času a vychovatele působících v jednotlivých zařízeních. Ve schématu jsou šipkami znázorněny možnosti působení v institucích, které mají vychovatel i pedagog volného času. Pro vysvětlení to znamená, kde zaměstnanec a i dobrovolníkem mohou na základě určitých vztahů (pracovních smluv, dohod o výkonu funkce, ...), a i jiných proměnných jako např. kompetencí a kvalifikace, působit. Schéma ukazuje, že možnosti působení mají ve školách a školských zařízeních, ale i střediscích volného času či v nestátních neziskových organizacích.

Schéma č. 2 Vztah dobrovolníka a zaměstnance jako pedagoga volného času a vychovatele působících v jednotlivých zařízeních

ZÁVĚR

Celá diplomová práce se snaží řešit téma: „Příprava pracovníků s dětmi a mládeží: pohled na dobrovolníka a zaměstnance, možnosti jejich dalšího vzdělávání“. Ukazuje ho z pohledu vymezení terminologie, ale hlavně pohledu zákona č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících v platném znění a z pohledu Národní soustavy povolání, jako pohledu na zaměstnance a jejich vzdělávání. U dobrovolníků to je prozatím složitější z důvodu neujasnění v legislativě, zatím chybí zákon o práci s dětmi a mládeží. Proto diplomová práce přistoupila k pohledu na vzdělávání dobrovolníků přes Osobní kompetenční portfolio a tři největší nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží. Nakonec se diplomová práce pokusila porovnat skutečnost s teorií prostřednictvím několika polostrukturovaných rozhovorů.

Cílem práce bylo popsat uceleně přípravu pracovníků s dětmi a mládeží a ukázat pohled na dobrovolníka a zaměstnance, spolu s možnostmi jejich dalšího vzdělávání. Je možné zkonstatovat, že cíle bylo naplněno, ale ještě by se dal rozvinout. Na toto téma (cíl) by se dalo ještě podívat pohledem vypisovaných oborů jednotlivými vzdělávacími institucemi (vysokými školami, středními školami,...) a porovnat jejich obsahovou náplň/osnovy podle činností, které běžně vykonávají vychovatelé a pedagogové volného času. Nebo by se na toto téma či cíl dalo zaměřit srovnáním nabídky vzdělávání pro učitele, jako pedagogické pracovníky konající činnost v rámci povinného vyučování a všech ostatních pedagogických pracovníků, kteří svoji činnost vykonávají v rámci nepovinného vyučování (ve volném čase).

Tato konkrétní práce neprošla žádným srovnáním s pracemi jiných autorů, či jinými komplexně ucelenými studii, což je jistě pro tuto práci negativní jev. Důvodem pro takovou skutečnost je, že autorka narážela na většinu prací, které se věnovali vzdělávání učitelů, nebo pak přímo „nekonkrétnímu“ vzdělávání dospělých – andragogice.

Poznatkem této práce je, že prozatím chybí ucelená legislativní úprava vzdělávání dobrovolníků při práci s dětmi a mládeží, jakousi výjimku tvoří akreditované vzdělávání hlavních vedoucích dětských táborů (tato kvalifikace je jednou z podmínek pro získání dotace poskytnuté Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy na pobytové akce). Zařízením pro zájmové vzdělávání, které nejsou školskými zařízeními se vzděláváním „svých“ dobrovolníků mohou naložit dle svého uvážení, jelikož jim nic závazně neukládá povinnost vzdělávat. Školská zařízení pro zájmové vzdělávání mají v tomto směru (vzdělávání dobrovolníků) také jistou volnost, jistá omezení/pravidla existují

pro dobrovolníky, kteří jsou zaměstnáni jako externí pracovníci. Dalším poznatkem je „zastaralost“, některých dokumentů (vyhlášky č. 412/2006 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků). Tyto dokumenty nerespektují některé novější předpisy. Otázkou je, jak se bude vyvíjet vzdělávání pro oblast volného času poté, co skončí svou činnost Národní institut dětí a mládeže, který dle výpovědí respondentů přes své projekty (Klíče pro život a K2) řešil a zatím řeší vzdělávání.

Závěrem můžeme říci, že téma vzdělávání, ať už pro konkrétní typ pedagoga, nebo pro všechny pedagogy, je důležité a měla by se mu věnovat pozornost. Což můžeme potvrdit přes citát Karla Čapka: „Vzdělání je to, co nám zůstane, když zapomeneme všechno, co jsme se naučili.“ Podíváme-li se, na téma vzdělávání pedagogů seriózně, právě to jsou osoby, které vzdělávají další generace a měli by jít příkladem a hlavně by měli mít v předávání „zkušeností“ sami na čem stavět a naučit se jak dosahovat co nejlepších výsledků při vzdělávání a výchově.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné

- BOUDON, Raymond. *Sociologický slovník*. 1. české. Vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 75. ISBN 80-244-0735-3

- *Dokument Struktura systému vzdělávání v Pionýru*, platná ke 12. 3. 2013

- *Dokument Výroční zpráva 2012*. Unhošť, 2013.

Dostupné z: <http://www.dd-unhost.cz/download/vz-2012.pdf>

- HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Karolinum - nakladatelství univerzity Karlovy, 1997, str. 12 -14. ISBN 382-230-97.

- KAPLÁNEK, Michal. *Osobnost a vzdělání pedagoga volného času* Východiska profilování oboru pedagogika volného času

- KOHNOVÁ, Jana. *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2004, s. 5. ISBN 80-7290-148-6.

- Nařízení vlády č. 222/2010 Sb. *O katalogu prací ve veřejných službách a správě*, ve znění platném ke 12. 3. 2012

- PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času*. 2. aktualit. Vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-569-5.

- Pokyn Garanta ústředního Pionýrského vzdělávacího centra č. 01/2012 ke vzdělávání s akreditací MŠMT, ve znění platném ke dni 13. 3. 2013

- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 279. ISBN 80-7178-772-8.

- PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 220. ISBN 978-80-7367-546-2.

- *Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka*, v platnosti od 26. 1. 2013

- *Směrnice pro přípravu a vzdělávání v Pionýru*, ze dne 28. 1. 2012

- *Statut Pionýra*. Schválený VII. Výročním zasedáním Pionýra, Praha 27. 11. 2010.

Dostupné z: http://pionyr.cz/html/Statut_a_program_Pionyra.pdf

- STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN. Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. Second edition. California: Sage publications, 1998. ISBN 0-8039-5940-0.

- Studijní text: *Pionýrské minimum*, platné ke dni 12. 3. 2013

- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K., *Zakotvená teorie. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 84 - 96. ISBN 978-80-7367-313-0.

- *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivu mladých hasičů*, 2008, dostupné z: <http://www.dh.cz/dokumenty/mladez/vzdelani/vedouci/ucebni-texty.pdf>

- VALENTA, Jiří. Shrnutí změn v zákoně o pedagogických pracovnících vyvolaných novelou zákona od 1. září 2012. Shrnutí změn v zákoně o pedagogických pracovnících vyvolaných novelou zákona od 1. září 2012. 2012.

- Vyhláška č. 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Vyhláška č. 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Zákon č. 179/2006 Sb. O ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Zákon č. 248/1995 Sb., *O obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů*, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Zákon č. 3/2002 Sb., *O svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů*, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Zákon č. 563/2004 Sb., *O pedagogických pracovnících*, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013.

- Zákon č. 83/1990 Sb., *O sdružování občanů*, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Zákon č.198/2002 Sb. *O dobrovolnické službě a změně některých zákonů*, ve znění platném ke dni 12. 3. 2013

- Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání, dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-dalsiho-vzdelavani-pedagogickych-pracovniku-skolskych-zarizeni-pro-zajmove-vzdelavani>

Elektronické

- Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času. Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času: Informace o asociaci [online]. [cit. 2013-03-25].
Dostupné z: <http://www.avpvc.cz/informace.htm>
- CDK - Centrální databáze kompetencí. NÁRODNÍ SOUSTAVA POVOLÁNÍ. *Databáze kompetencí* [online]. [cit. 2013-03-12].
Dostupné z: <http://kompetence.nsp.cz/napoveda.aspx>
- Český červený kříž - Praha 3-6-8: Zdravotník zotavovacích akcí (40 hod.). Zdravotník zotavovacích akcí (40 hod.) [online]. [cit. 2013-03-13].
Dostupné z: <http://www.cck.cz/index.php?page=zdravotnik>
- Další typy vzdělávání - Kvalifikace - Vzdělávání. *Další typy vzdělávání* [online]. [cit. 2013-03-12].
Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/vzdelavani/kvalifikace/lesni-akce/>
- Databáze akcí DVPP, MŠMT ČR: Databáze akcí DVPP. Databáze akcí DVPP [online]. MŠMT 2006-2012. [cit. 2013-03-13].
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/databaze-akci-dvpp-zkusebni-provoz>
- Detská organizácia FÉNIX, o. z.: O Fénixe. Detská organizácia FÉNIX, o. z.: O fénixe [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.do-fenix.sk/obsah/o-fenixe>
- Garant vzdělávání v oblasti práce s dětmi a mládeží - Osobní kompetenční portfolio. *Garant vzdělávání v oblasti práce s dětmi a mládeží* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/garant-vzdelavani-v-oblasti-prace-s-detmi-a-mladezi>
- Hlavní vedoucí dětských táborů, MŠMT ČR: Hlavní vedoucí dětských táborů. [online]. 26. 8. 2004, 4. 5. 2007 15:35 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/hlavni-vedouci-detskych-taboru>
- Hlavní vedoucí zotavovací akce, základní pracovní předpoklady - Osobní kompetenční portfolio. *Hlavní vedoucí zotavovací akce, základní pracovní předpoklady* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/hlavni-vedouci-zotavovaci-akce-zakladni-pracovni-predpoklady>

- Informační centrum pro mládež Plzeň: Kdo je dobrovolník?. ICM PLZEŇ. Kdo je dobrovolník? [online]. Plzeň [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.icmplzen.cz/node/75>
- Junák - svaz skautů a skautek ČR: Česká rada dětí a mládeže. *Junák - svaz skautů a skautek ČR* [online]. 30. 6. 2003. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/view.php?cislocclanku=2003063011>
- Klíče pro život, MŠMT ČR. *Klíče pro život* [online]. MŠMT 2006-2012. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/klice-pro-zivot>
- Kompetence - Osobní kompetenční portfolio. *Kompetence* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence>
- Krajský web organizace Pionýr - Středočeský. Krajský web organizace Pionýr - Středočeský [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.stredocesky.pionyr.cz/index.php?page=info>
- Labyrint – středisko volného času Kladno. Labyrint – středisko volného času Kladno: Labyrint obecně [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.labyrint-svc.cz/labyrintobecne.php>
- Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže - Osobní kompetenční portfolio. *Laický zdravotník rekreačních akcí dětí a mládeže* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/laicky-zdravotnik-rekreacnich-akci-deti-a-mladeze>
- Lektor vzdělávacích aktivit v oblasti práce s dětmi a mládeží - Osobní kompetenční portfolio. *Lektor vzdělávacích aktivit v oblasti práce s dětmi a mládeží* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/lektor-vzdelavacich-aktivit-v-oblasti-prace-s-detmi-a-mladezi>
- Manažer NNO - Osobní kompetenční portfolio. *Manažer NNO* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/manazer-nno>
- Měkké kompetence - Osobní kompetenční portfolio. *Měkké kompetence* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/mekke-kompetence>

- Národní institut pro další vzdělávání má novou ředitelku. MŠMT ČR. Národní institut pro další vzdělávání má novou ředitelku [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/narodni-institut-pro-dalsi-vzdelavani-ma-novou-reditelku?highlightWords=n%C3%A1rodn%C3%AD+institut>
- Národní projekt "Klíče pro život", MŠMT ČR. *Národní projekt "Klíče pro život"* [online]. MŠMT 2006-2012. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/narodni-projekt-klice-pro-zivot-1>
- Národní soustava povolání. ODBOR 31. *MPSV.CZ: Národní soustava povolání* [online]. Praha, 23. 5. 2011 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/10819>
- NIDM - Národní institut dětí a mládeže: *O NIDM*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/o-nidm>
- NSP - Národní soustava povolání: Animátor volnočasových aktivit. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Animátor volnočasových aktivit* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=102608
- NSP - Národní soustava povolání: Indoor animátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Indoor animátor* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_tp.aspx?id_jp=102609&kod_sm1=20
- NSP - Národní soustava povolání: Outdoor animátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Outdoor animátor* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_tp.aspx?id_jp=102609&kod_sm1=20
- NSP - Národní soustava povolání: Pedagog volného času. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Pedagog volného času* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=30000&kod_sm1=11

- NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=101278&kod_sm1=11
- NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=101283&kod_sm1=11
- NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=101271&kod_sm1=11
- NSP - Národní soustava povolání: Vychovatel. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní soustava povolání: Vychovatel* [online]. Praha [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=101271&kod_sm1=11
- Osobní kompetenční portfolio. *Osobní kompetenční portfolio* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp>
- Pedagog volného času specialista. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Pedagog volného času specialista* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Karta/30000/Pedagog-volneho-casu-specialista>
- Pedagog volného času. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Pedagog volného času* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Karta/15355/Pedagog-volneho-casu>
- Projektový manažer volnočasových aktivit - Osobní kompetenční portfolio. *Projektový manažer volnočasových aktivit* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/projektovy-manazer-volnocasovych-aktivit>

- Samostatný vedoucího dětí a mládeže – všeobecné zaměření - Osobní kompetenční portfolio. *Samostatný vedoucího dětí a mládeže – všeobecné zaměření* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/samostatny-vedouciho-deti-a-mladeze>
- Sdružení hasičů, Čech, Moravy a Slezska (SHČMS) Úsek mládeže: Česká rada dětí a mládeže. *Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (SH ČMS) – Úsek mládeže* [online]. 02. 07. 2003 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/view.php?cislocianku=2003070214>
- Slovníček pojmů - Mládež v akci: Program Mládež v akci. *Slovníček pojmů* [online]. 2007-2013 Česká národní agentura Mládež. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.mladezvakci.cz/slovnicek-pojmu/>
- Stanovy: AVŠZ, o. s. Stanovy: AVŠZ, o. s. [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.avsz.cz/stanovy/>
- Vedoucí dětí a mládeže se zaměřením na všeobecné aktivity (nad 18 let) - Osobní kompetenční portfolio. *Vedoucí dětí a mládeže se zaměřením na všeobecné aktivity (nad 18 let)* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/okp/kompetence/vedouci-deti-a-mladeze-se-zamerenim-na-vseobecne-aktivity-nad-18-let>
- Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Povolani?povolani=101278>
- Vychovatel v zařízeních sociálních služeb. *Infoabsolvent: povolání na českém trhu práce: Vychovatel v zařízeních sociálních služeb* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Povolani?povolani=101283>
- Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/vybirameskolu/skolskazarizeni/29839.aspx>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA I - *Otázky polostrukturovaného rozhovoru*

PŘÍLOHA II - *Rozhovor s Květoslavou Hrbáčkovou, vedoucí školní družiny Beroun – Závodí*

PŘÍLOHA III - *Rozhovor s Bc. Evou Bezouškovou, zástupkyní ředitele a vedoucí střediska volného času a vzdělávání dětí a mládeže*

PŘÍLOHA IV - *Rozhovor s Petrou Zavadilovou, předsedkyní Středočeské krajské organizace Pionýra*

PŘÍLOHA V - *Rozhovor s Petrem Beránkem vedoucím odborné rady mládeže pro období 2010 – 2015 v Okresním sdružení hasičů Beroun*

PŘÍLOHA VI - *Rozhovor s Mgr. Evou Pintérovou, předsedkyní DO FÉNIX (Instituce ze Slovenské republiky)*

PŘÍLOHA VII - *Rozhovor s Mgr. Jiřím Beránkem, ředitelem a Mgr. Danou Vršeckou, zástupkyní ředitele v Dětském domově Unhošť*

PŘÍLOHA 1 – OTÁZKY POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

1. Je možné, aby ve Vaší instituci pracoval dobrovolník?
2. Na základě jakého vzdělání u Vás může dobrovolník pracovat - jaké jsou požadavky na jeho vstupní vzdělání a další schopnosti - kompetence?
3. Musí si dobrovolník vzdělání (kompetence) doplnit, pokud ano, co požadujete, aby si doplnil?
4. Vzděláváte Vaše dobrovolníky sami, nebo máte nějakého jiného vzdělavatele (např. vzdělávací středisko)?
5. Co si myslíte o uchazeči, který předtím pracoval na pozici dobrovolník. Je úspěšnější ve výkonu „stejného“ povolání, popřípadě je takovýto uchazeč úspěšnější při žádání o zaměstnání? Z jakého důvodu tak usuzujete?
6. Máte ve Vaší instituci zaměstnaného přímo vystudovaného pedagoga volného času? Pokud ano, na jaké pozici? A z jakého důvodu to tak je (jakou pedagogickou činnost vykonává převážně, přímou, nepřímou, dílčí)?
7. Jací pedagogičtí pracovníci z nabízených, tedy učitelé, vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, pedagozi volného času, asistenti pedagoga, trenéři Vaší instituci pracují? Popřípadě zaměstnává Vaše instituce animátora volnočasových aktivit?
8. Umožňuje Váš „subjekt“ další vzdělávání jak zaměstnancům, tak dobrovolníkům – tedy pořádá nějaké vlastní školení, kurzy? Pokud ano, jaké?
9. Máte ve Vaší instituci interní vzdělávací systém? Pokud ano, prosím, zkuste stručně popsat, jak funguje.
10. Umožňuje Váš „subjekt“ další vzdělávání zaměstnanců prostřednictvím dalších organizací? Pokud ano, kdo nebo co ovlivňuje, jaké další vzdělávání to bude?
11. Chodí Vám nějaké nabídky dalšího vzdělávání pro zaměstnance a dobrovolníky? Popřípadě z jakých dalších zdrojů se o dalším vzdělávání dozvídáte?
12. Máte nějaké specifické požadavky na Vaše budoucí zaměstnance. Máte tyto požadavky zahrnuté ve Vašich interních dokumentech?
13. Pokud k Vám jde žádat absolvent o pracovní pozici, z jakého oboru a školy je to nejčastěji?
14. Máte přehled o tom, na jakých školách je možné studovat pro splnění podmínek pro přijetí ve Vaší instituci?
15. Pociťujete nějaká slabá místa v počátečním nebo i dalším vzdělávání pedagogů volného času, popřípadě vychovatelů? Je něco co vzdělávací střediska nenabízejí nebo neumožňují rozvíjet? Zkuste specifikovat.
16. Myslíte si, že je další vzdělávání užitečné ještě z jiného důvodu než jen rozšíření znalostí, dovedností potažmo kvalifikace? Prosím zkuste vysvětlit k čemu.

PŘÍLOHA II - ROZHOVOR S KVĚTOSLAVOU HRBÁČKOVOU, VEDOUCÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY BEROUN – ZÁVODÍ

Rozhovor s Květoslavou Hrbáčkovou – vedoucí školní družiny v Berouně Závodí, které má 4 oddělení a já se tedy pro formálnost zeptám: Mohu si náš rozhovor nahrávat?

„Ano.“

Děkuji. Nyní tedy přejdeme k otázkám, které tedy budou podkladem diplomové práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. První otázka tedy zní: Je tedy možné, aby u Vás ve školní družině pracoval dobrovolník?

„Je to možné, ale pouze na jednorázovou akci a určité činnosti a musí to být odborník.“

Nyní přejdeme k druhé otázce: Na základě jakého vzdělání může tedy u Vás dobrovolník pracovat, jaké jsou požadavky na jeho vstupní vzdělání a další schopnosti?

„Na té jednorázové akci to může být jenom odborné vzdělání, jinak nejsou žádné, záleží pouze na tom, o jakou činnost se jedná.“

Tím jsme si tedy odpověděli, zda si musí tedy dobrovolník vzdělání nějak doplnit?

„Nemusí, nemusí.“

Z toho mi vyplývá, že si dobrovolníky sami nevzděláváte, protože tedy má odborné vzdělání, které je potřeba pro jednorázovou akci.

„Ano.“

Děkuji. Co si myslíte o uchazeči, který předtím pracoval na pozici dobrovolníka – je úspěšnější ve výkonu stejného povolání popřípadě je takový uchazeč úspěšnější při žádání zaměstnání v družině?

„Asi určitě ano když má zkušenosti třeba z psychologie při vedení různých oddílů nebo zájmových útvarů tábora, já myslím určitě jo“

Děkuji. Teď tedy přejdeme přímo k zaměstnancům. Máte ve Vaší instituci zaměstnaného přímo vystudovaného pedagoga volného času?

„To nemáme. Máme pouze vychovatele a pak máme speciálního pedagoga, ale jako vychovatelku a pak pracuje i jako asistentka.“

Tímto jsme si tedy odpověděli na otázku sedmou: jaký z pedagogických pracovníků tedy u Vás pracuje – je to tedy asistent pedagoga, speciální pedagog a vychovatelé.

A přejdeme tedy k otázce číslo osm: Umožňuje Vaše škola, na které tedy pracujete, další vzdělávání zaměstnanců?

„Umožňuje u ostatních organizací zaměstnanců podle nabídky a požadavků zaměstnanec.“

A pořádá tedy nějaké vlastní školení či kurzy?

„Měli jsme dvě ted'ka.“

Výborně. Máte ve Vaší instituci interní vzdělávací systém? Víte tedy, jak funguje?

„Já si myslím, že máme, že je na základě směrnice Středočeského kraje.“

Umožňuje Váš subjekt další vzdělávání zaměstnanců prostřednictvím dalších organizací? Pokud ano, kdo nebo co ovlivňuje, jaké vzdělávání to tedy bude?

„Já si myslím, že umožňuje a jde především, půjde o Červený kříž zdravotníky sociálních akcí zájmových a potom teda záleží na tom, jestli na škole jsou nebo nejsou finance.“

Takže došlo k nějaké nějaké vzdělávací organizace jakoby od kraje, kdo posílá nabídku?

„Může být, nebo Červený kříž nebo jiné neziskovky a tak dále.“

Jo. Děkuju. Tak dál. Takže chodí nějaké nabídky dalšího vzdělávání pro zaměstnance a dobrovolníky....?

„Určitě chodí nabídky od střediska Středočeského kraje i od jiných institucí“

Děkuji. Máte tedy nějaké specifické požadavky na budoucí zaměstnance? Jsou ty požadavky zahrnuty v interních dokumentech?

„Speciální požadavky nejsou, vždy tam půjde především o pedagogické vzdělání, které teda je ze zákona dané.“

Děkuju. Pokud by k Vám šel žádat absolvent o pracovní pozici, z jakého oboru a z jaké školy by to bylo nejčastěji?

„Pokud by to bylo vychovatelství, tak ze Střední pedagogické školy v Berouně a pak vyšší odborné, škola Svatý Ján.“

Takže jakákoliv pedagogická škola?

„Jasně“

Máte přehled o tom, na jakých školách je možné studovat pro splnění podmínek pro přijetí na Vaši školu, škole, družině?

„Pedagogická škola Beroun, Vyšší odborná škola Svatý Ján pod Skalou a vlastně z nich k nám chodí studenti na praxi třeba z Teologické fakulty Jihočeské univerzity nebo i z Pedagogické fakulty univerzity Karlovy. V podstatě tedy k nám chodí na praxi hlavně pedagogická škola a Svatý Ján.“

Děkuju. Pociťujete nějaká slabá místa v počátečním nebo i dalším vzdělávání pedagogů volného času, popřípadě vychovatelů? Je něco, co vzdělávací střediska vlastně nenabízejí nebo neumožňují rozvíjet?

„Já si myslím, že to je především praxe. Ta by se teda měla dělat na nějaké větší úrovni, dát dohromady a všechno se vlastně odvíjí na financích.“

Jinak tedy není nic, co by nenabízely ty kurzy?

„Já si myslím, že to je v pořádku, ta nabídka je.“

Děkuju. Poslední otázka tedy: Myslíte si, že je další vzdělávání užitečné ještě z nějakého jiného důvodu než jen rozšíření kvalifikace, dovedností a znalostí?

„Já si myslím, že tedy asi ano se zaměřením na různé odbornosti.“

Takže je to jakoby další inspirace? Chápu to správně? Tak já Vám tedy moc děkuji za rozhovor a veškeré vyhodnocení potom poskytnu. Děkuji

PŘÍLOHA III - ROZHOVOR S BC. EVOU BEZOUŠKOVOU, ZÁSTUPKYNÍ ŘEDITELE A VEDOUCÍ STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU A VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE

Hovořím tady se zástupkyní ředitele Střediska volného času na Kladně Bc. Evou Bezouškovou. Já Vám tedy děkuji za rozhovor a pro formálnost se zeptám, jestli si smím ho tedy nahrávat.

„Určitě.“

Děkuji. Já mám tedy otázky ke své diplomové práci na téma Vzdelávání dobrovolníků a zaměstnanců, víceméně ve volném čase, mimo školní vyučování. První otázku kterou bych měla: Je možné, aby u Vás ve středisku pracoval dobrovolník?

„Možné to je, pracoval dobrovolník. U nás pracují. Ono to jde i nazvat dobrovolníky externí pracovníci. To znamená, pracovníci, kteří vedou zájmové útvary nebo s námi spolupracují třeba na příležitostných akcích. Tak to jsou vesměs dobrovolníci nebo za nějakou částečnou odměnu. Takže i některé ty kroužky. A v současné době se nepohybujeme jenom teda v našich vodách, ale máme tady na roční stáži dobrovolníci v rámci Evropské dobrovolné služby, která tady vlastně celý rok pracuje.“

Děkuji, to je zajímavé. Já se zeptám, když tedy u Vás smějí dobrovolníci pracovat, na základě jakého vzdělání můžou vykonávat svojí činnost, jaké jsou vlastně požadavky buď na nějaké vstupní vzdělání, popřípadě na jeho schopnosti nebo kompetence?

„V současné době, protože v legislativě není dané ještě vzdělání předepsané pro ty externí spolupracovníky nebo pro dobrovolníky, tudíž tedy je to odvozeno od toho, jaké činnosti se věnují. Znamená to, že potom teda spíš upřednostňujeme tu jeho odbornost, než to jaké mají vzdělání. Uvedu příklad. Třeba starší externisté, zkušení letečtí modeláři, tak jsou to třeba pánové, kteří jsou vyučení, protože jim je šedesát, šedesát pět let, ale jsou to skutečně odborníci, takže tam my na to vzdělání, co je prostě formálně uznávaný, tak ne, to nehledíme až tak. Každý vlastně ten pracovník, který k nám nastoupí, tak musí prostě jenom projít školením BOZP, což je dané ze zákona, že jo. To je daný a BOZP musí mít v podstatě všichni, kteří pracují nebo vůbec přijdou do styku s těmi dětmi.“

Nyní se chystá, ale zákonem to ještě neprošlo, ale je v přípravě, to asi možná nevim, jak dalece jste se s tím při studiu seznámila, zákon na to že všichni pedagogové volného času, i ti dobrovolní, budou muset mít kurz pedagogického nějakého minima. Já sama teda jsem v tom zapojená absolvovala jsem školení na vzdělávání právě těchletěch externích pracovníků, týká se to vlastně i třeba pracovníků oddílových vedoucích na letních, nespadať do toho hlavní vedoucí, to je samostatně. Ale vedoucí zájmových útvarů, tihleti dobrovolníci, prostě všichni, kteří budou pracovat s těmi dětmi, hlavně tedy vedoucí zájmových útvarů, nebude to na ty krátkodobé činnosti, ale vztahuje se do toho i letní činnost.“

Takže vlastně v podstatě může to být třeba vlastně akreditované vedoucí dětského kolektivu vzdělávání?

„Tak, tak, tak přímo je to. Přímou, ono to má už do té legislativy, legislativy přímo připravený přímo, ale já teda ted'kon z paměti fakt nevim. Ale vim teda, že jsem lektor a v rámci projektu. Protože“

je to v rámci projektu ministerstva školství a ještě na tom dodělává NIDM, který teda zřejmě nám skončí, ale i tak. Takže nás čekají už teda teď kon v červnu vzdělávací kurzy a budeme to vzdělávat několik těch kurzů, je nás v republice kolem sto stovaceti těch školitelů. Jo, my jsme teda za Středočeský kraj, jsme asi 4.“

Tím pádem jsme si vlastně odpověděli, moc děkuji, na další otázku, jestli tedy požadujete doplnění vzdělání dobrovolníků. A já se zeptám, vzděláváte si Vaše dobrovolníky sami, třeba ještě v nějakých dalších jakoby kurzech, workshopech?

„Ano, pro všechny, tak předně teda máme vzdělávání k letním táborům, pro všechny nebo pro všechny, pro většinu, tak děláme úplně, to je naše vlastně interní záležitost, školení praktické první pomoci, kdy teda máme velice dobrého kontakty, ze záchranáři, přímo profesionálními záchranáři z kladenské nemocnice. Takže většinou máme pána záchranáře, který k nám chodí květen, zhruba tak. Upravit novinky a pak praktickou první pomoc, což je teda pro oddílový vedoucí i instruktory na letní tábory, potom teda všichni musejí projít BOZP, klasickým, dál tedy podle jejich zájmu, tak my třeba platíme některá školení, když jsou dlouhodobě perspektivní pracovníci nebo už s námi dělají delší dobu.

Tak třeba vedoucí cvičení s malými dětmi, tak se zúčastnila kurzu hrátky s dětma, vedoucí florbalistů, tak jsme zaplatili certifikovaný školení, nějaký, pro florbalisty. Takže oni mají možnost v rámci tadyhle toho. My na cvičení s aerobiku, nějaké aerobikové sestavy, od svazu aerobiku, tak samozřejmě hledáme v rámci financí, to co pořádají některé ty organizace zdarma, například třeba tady Čabárnu. Tak plstění tam bylo a podobně. Takže my i jim vyhledáváme, ale i děláme tady pro ně, jako spíš podle potřeby nebo zájmu.“

Tak to je výborné. Pak mám takovou otázku. Co si myslíte o uchazeči, který pracoval, jako dobrovolník. Je úspěšnější ve výkonu stejného povolání, kdyby vlastně měl na místo jakoby nastoupit, třeba jako pedagog volného času.

„Mám s tím zkušenost. No, není to tak úplně pravidlo, protože ta práce toho, vy to všechno nazýváte dobrovolníkama, my to tady nazýváme externistama. Jo, ale ono v podstatě, v podstatě je to jedno, protože jsou to lidi, kteří mají jiný zaměstnání a sem chodí vést ve volném čase ty kroužky. Tak, my jsme přijímali, asi před dvouma, třema, dva, tři roky zpět, kolegyni, která tady několik let právě byla, a byla výborná a jako tendle ten externí, externí spolupracovník nebo dobrovolník u kroužku, kde vedla „budu školáček“ a jezdila na tábory s kolegyní a potom tady teda bylo nějaké místo.

A ona se rozhodla, že jí to zajímá, ona si i dělala i DPSku, protože ona má jinak vysokoškolský vzdělání, ale né pedagogického směru. Takže si dodělávala DPSku ještě mimo. Předtím než sem šla pracovat, protože tady jako měla pocit, že by chtěla jednou pracovat a docela jsme měli, bych řekla, rok až dva problém, kdy potom ten nástup na to místo toho pedagoga volného času nebyl až tak dobrý. Jo, protože ona skutečně jako externistka byla výborná s tím, že teda se jí řeklo,

co má udělat nebo byla někým vedena, ale když potom sama měla vést a měla mít pod sebou někoho jinýho, tak tam to hodně skřípalo. Jo, spíš pořád jakoby čekala, že ji pořád bude někdo něco jakoby říkat a nebylo to jenom v období adaptace, ale trvalo to, jako přetrvávalo to vopravdu, třeba skoro dva roky a nastupovala s ní kolegyně, která třeba tady nepracovala, nebo nepracovala jako dobrovolník, a během dvou, tří měsíců a bylo to úplně někde jinde. Ta třeba byla výborná.

Vím třeba další, ale já zase, protože tuhle funkci vykonávám 4 roky, tak a tady zase není, že by se tolik střídali. Jo, nebo se tolik přijímalo. To mám tudle tu jednu zkušenost. Nevím, nevím, jestli ve stejném zařízení je to úplně 100% nejlepší. Možná je lepší, když jde. Věřím jako, že může být výborný člověk, který což je taky ještě zkušenost, protože já jsem přijímala asi čtyři ty pracovníky, tak kolegyně jedna tak pracovala, ježíš v tom, no, jak jsou ty centra. Kamarádi, občanské sdružení. To občanské sdružení pro děti a ona ho vedla, to občanské sdružení, a i organizovala ty akce. A pak šla sem a to bylo zase úplně špičkový, to bylo perfektní. To bych řekla, že tak jako by z těch lidí, co jsem přijímala, tak jako to bylo nejlepší. Ona měla zkušenosti s tou prací, dělala tadyhle v tom oboru, ale jako dělala jinde, takže ona vlastně i sem vnesla spoustu novýho, ale i věděla jako takhle o tý organizaci a tadyhle to.“

Takže je to vlastně individuální, by se dalo říct?

„Řekla bych, že je to individuální, ale každopádně si myslím, že když někdo dělá už s těma dětma, ať jezdí na tábory jako dobrovolník nebo nějaký aktivity, pak by chtěl dělat pedagoga volného času, tak že je to velká devíza, protože ví o čem to je, ten volný čas.“

Děkuju. Jestli jsem správně informována, tak přímo tady ve středisku pracují samý vystudovaní pedagogové volného času, nebo to získali v nějakém kurze pedagogiku volného času. Je to tak?

„Nemají vystudovanou přímo obor pedagogika volného času, ale mají v podstatě pedagogické vzdělání. Bud' přímo, bud' středoškolské obor vychovatelství anebo mají doplňkové pedagogické studium, toho pedagoga volnočasové, toho pedagoga volného času nebo vysokoškolské pedagogického směru a opět teda ještě jedna kolegyně mají vysokoškolské vzdělání, ale mají doplňkové studium. Bud' to všichni mají to doplňkové studium tu pedagogiku volného času anebo mají normálně ještě k tomu tu klasickou střední pedagogickou školu a máme tu i vysokoškolsky vzdělaný, aprobovanou Ruština – výtvarná výchova.“

Zajímavé, vzhledem k tomu, že takové kroužky, tak je to možné. Už jsme se bavili o dobrovolnících a vzdělávání. Pořádáte vzdělávací kurzy i pro zaměstnance?

„Děláme si jak svoje vzdělávání, to znamená interní vzdělávání, tady je to v podstatě, je to povinné, co nám předepisuje zákon. To znamená od nějakých BOZP, požární ochrany a podobně přes doškolení zdravotníků na letní tábory, protože to máme většinou jednou za dva roky, školení hospodářů před letními tábory. Což teda se zase vztahuje i na některé tydlety externisty, kteří s námi jezdí. Pak také využíváme, že si zveme lektora a na naší turistické základně si děláme, dělali jsme,

syndrom vyhoření, základy komunikace, snažíme se každý rok si jedno takovéhle školení udělat, že si pozveme lektora.

Pak si děláme i sami v podstatě na základě takových týmových aktivit, tady máme šikovně kolegyně, takže ty připraví třeba. Dvě kolegyně, tak připraví, někdy se to střídá, tak většinou po prázdninách, ještě na začátku září, tak připravují takové, jakoby v „podstatě si hrajem“, abychom nevyšli, ze cviku. Takže takový prostě, je to na styl některé týmové spolupráce. Vždycky tam jde o nákou tu týmovou spolupráci, a o takový to stmelení kolektiv, že prostě jdeme nákou cestu s nákými úkoly i logickými, kde teda děláme a dobereme se přitom nějakého cíle s nákým vyřešením těch úkolů. Takže to je to co si děláme na pracovišti aktuálně. Třeba když je potřeba tak náký i třeba náš dobrovolník nebo ten externí pracovník, který tady třeba vede počítače, tak pro kolegyně, když je třeba, ted'kon byly ty změny ve windowsech, že se přecházelo na ty sedmičky nebo co z těch dvou trojek tak nám třeba ty externisti, který to uměj, tak nám říkali ty novinky a takovýdle, ale aby víc pravidelně až tak. Abychom dělali pravidelně školení, ne.

Pracovníci si vybírají podle financí, podle času, podle zájmu. Školení je samozřejmě, upřednostňujeme samozřejmě i to, pokud je něco pro, abysme teda měli uspokojený potřeby, abychom, záleží na tom na potřebách střediska hlavně teda, ale i se tam vejde něco z jejich zájmu. “

Děkuju, Pochopila jsem, že tady je tedy nějaký interní vzdělávací systém. Dal by se nějak stručně popsat?

„Interní vzdělávací systém je v podstatě. Potřeby střediska, vychází ty potřeby střediska, ty potřeby střediska vychází zase z několika, buďto z potřeb našeho zřizovatele, tak z potřeb náký tý, v podstatě je to takový zprofanovaný, ale je to tak oficiálně z potřeb státní politiky nebo z tadyhletěch státních věcí a potom tedy z těch potřeb individuálních, těch pracovníků. Jo, samozřejmě, že my teda v první řadě nebo v první řadě stavíme na stejno ty vnější potřeby, to znamená jak tu státní politiku, toho zřizovatele, tak naše středisko a i ty individuální potřeby těch jednotlivých spolupracovníků. Máme výhodu v tom, že si pracovníci sami vyhledávají, dělají si svůj plán, prostě mám plán všech pracovníků vzdělávání, který my si každý měsíc přináší na všechna hodnotící sezeních, co máme s pedagogy tak si. Tak si jakoby prohlížíme, aktualizujeme, oni si vyhledávají sami, samozřejmě si vyhledáváme, ne, protože existuje spousta prostě těch kurzů, které jsou z grantů. Pokud si najdou zadarmo prostě kurzy, tak je neomezujeme. Je to omezeno potom jenom jejich časem. Takže tadyhle máme prostě ty povinný doškolování zdravotníků, školení praktický a pak už máme prostě dle nabídky potřeb pro jejich povolání, kdy teda už si potom oni sami doplňují, že nedávno byli na nákým na workshopu a podobně. Lektor dopravní výchovy, co je třeba z požadavků střediska.“

Děkuju. Já se ještě zeptám, chodí Vám přímo jako nějaké nabídky od dalších organizací?

„Ano.“

A můžu se zeptat například, které organizace?

„Hodně nám posílá VISK, to je vzdělávací středisko Středočeského kraje, ten nám posílá nejčastěji, pravidelně. To vypadá takhle, to vám můžu i ukázat. Pak nám chodí pravidelně Dekartes tuším, ale tam si mi vůbec nevybíráme, protože to jsou poměrně dražší kurzy v Praze. Tady my u toho VISKu je výhoda, že oni dělají spoustu školení v Kladně. Tady poblíž a máme je vyzkoušené, mě tam chodí na takové ty tělovýchovné kurzy. A my jsme hodně zúčastnili, hodně jsme využívali Klíče pro život. Co probíhalo v rámci NIDM, to bylo asi tři, čtyři roky, kde bylo, kde jsme využívali opravdu strašně moc těch vzdělávacích aktivit. Bohužel už to skončilo.“

No, ale navazuje na to projekt K2?

„No, ale ten je přesně o tom vzdělávání, ale jenom těch externistů. To je právě pro tu K2, jak jsem říkala, že pro tu já jsem vyškolená jako ten školitel a je to právě o tom, že je to, co by mělo vzejít právě v tom zákoně, že tedy ty dobrovolníci, kteří pracují, budou muset mít na to ze zákona jako nějaké tendleten. To pedagogický minimum, ono se to bude jmenovat určitě jinak, než to pedagogický minimum, ale něco na ten, na té bázi, tak to je ta K2, ale není to o vzdělávání jako takovým. My jsme prostě přes Klíče pro život, od instruktora snowboardingu, hlavní vedoucí táborů, oddílky táborů, ani to všechno nevyjmenuju. Prostě no, ale my jsme měli třeba i workshopy, tábory pro mládež. Měli jsme workshopy ty příměstský aktivity. Strašně moc školení.“

O tom už já jsem slyšela. Děkuji i za tuto odpověď.

Jak už jsme se bavili, že tady fluktuace zaměstnanců není tak velká, ale v případě hlásit by se sem další, jsou nějaké specifické požadavky, kromě těch, které jsou jakoby stanoveny legislativně.

„Ono v podstatě. My máme v podstatě udělaný. My tady děláme nebo já mám prostě svý daný. Svý nějaký kritéria na to výběrový řízení. To znamená samozřejmě kromě. Kromě legislativy, i když třeba u mě není legislativní v legislativě prioritou úplně v tom vzdělání té pedagogiky volného času. Jo, já třeba mám v případě, že ten člověk je. Já ho nevyřazuju hned v prvním, samozřejmě musí mít teda minimálně maturitu. Pokud nemá maturitu tak ho vyřazuju. Ale pokud třeba mám zkušenost. Brala jsem kolegyni ze střední zdravotní školy, která byla ochotná si dodělat to roční doplňkové studium. Jo a nebyl s tím problém. A v současné době studuje na Vaší fakultě, jak jsme se spolu bavili. Takže ona si udělala tu DPSku a viděla, že to chce dělat a fakt je dobrá. Ted' studuje teda dálkově vysokou školu pedagoga volného času.“

Jo, takže to de, ale já teda skutečně. Já teda chci od všech strukturovaný životopis a to je ta první věc, kterou já od všech chci. Na základě strukturovaného životopisu potom třeba ještě některé ty uchazeče si telefonicky obvolám, jako takový předvýběr, a potom si s nima domlouvám schůzku a mluvím. A já už mám takové polostrukturované rozhovory, prostě co se chci zeptat. Myslím si, že to mám docela promyšlené, protože prostě vím. Ví, co potřebuji vědět, takže pak mám takové ty polostrukturované rozhovory, ze kterých už mně strašně moc vyplyne. A případně že teda potom ještě bych se nemohla rozhodnout mezi těmi zájemci, tak, tak tady děláme takzvané prostě praktické.“

Praktickou část a jakoby další kolo je ještě kdy teda zadáme rovnou, že na jakou hledám pozici, že když hledám na oddělení předškoláků nebo keramiky nebo přírodovědy tak jim řeknu prostě, připravte si akci, i když ji nikdy nepřipravovali. Ale co si myslíte, jak by jste připravili akci, nebo jak by jste dvě hodiny zabavili děti osm až devět let na nějaký přírodovědný odpoledne. Sepište, co budete potřebovat, dejte dohromady.

Takže jako i z tohotoletoho a hodně nebo hodně docela si i ověřuju jako reference. To znamená, když píšou, že někde pracovali, tak já si tam volám. A myslím si, že to je dneska hodně důležitý. Protože jsem zjistila, že mi i někdy uvedli zaměstnání a vůbec tam nepracovali. Jo takže i tohle.“

Pokud by k Vám přišel žádat o místo absolvent nějaké školy, z jakého typu by to bylo nejčastěji?

„No, chodí pedagogický a filozofický z vysokých škol. Jako oni chodí, mě chodí hodně nabídek. Zvlášť třeba v tom období, že jo, mezi prázdninami a tak. Takže ty na ty mejly těch životopisů mně chodí dost, A jsou to vesměs z filozofické fakulty a pedagogické fakulty.“

Děkuji. Já se zeptám, bavili jsme se celou dobu o vzdělávání, pocítujete nějaký slabý místa v tom počátečním vzdělávání popřípadě i v dalším vzdělávání zaměstnanců, dobrovolníků? Něco co neumožňuje rozvíjet. Něco co tomu vzdělávání jakoby chybí?

„Já v tom, nevím jako, já si myslím, že to je individuální hodně záležitost – ty slabý místa. Protože jsou lidi, je fakt, že asi co se týká ono se to odvíjí i od délky praxe a všechno, ale co se týká pedagogů volného času, tak to jsou lidi, kteří bych řekla, se vzdělávat chtějí na rozdíl od některých starších učitelů už, kteří je prostě prokázáno, že v pedagogických výzkumech a všude, že s délkou praxe jejich profesní dráhy ta touha po tom vzdělávání klesá. Tady to tak není. Tady mám prostě ty pedagogy třeba, který mi kolem těch, některým měl kolem padesáti taky a ty jsou prostě žhavý na to vzdělávání. A jako u těch pedagogů, kteří jsou tady tak bych řekla, že vůbec jako slabý místa nevidím. Možná je slabá stránka. Je jejich čas. Protože jsou poměrně, opravdu, dost vytížení a někdy by i chtěli a nestíhají časově.“

Takže jedině ten čas. Slyšela jsem z jiných míst například Finance.

„Vzhledem k tomu, že mi to tu máme nastavené tak prostě, prostě dej se najít i kurzy zadarmo samozřejmě, ty jsou i kurzy různé, že třeba jako co se týká managerství, vedení lidí, komunikace, tydencty, co jsou v těch, manažerských věcí, tak to jsou kurzy velice drahé. Tam záleží prostě, kde se koukáte, ale takové ty co uspokojí ty potřeby tady těch pedagogů nebo my když si děláme to týmové a zveme si toho lektora tak my si zveme lektory, ty kteří dělají třeba které ve společnosti tak speciálně, co mi si zveme pana Rampase, tak ten se specializuje na to, že opravdu dělá pro učitele pro domečky, takže tam je to zase úplně o jiných penězích. Než když Vám to udělá nějaká profi agentura manažerská, která Vám bude dělat nějaký teambuildingy. Jo takže to on nám dělá o jiných penězích a na to mi nějaké ty peníze máme, ale my takových řekla bych sedmdesát procent vzdělávání, tak je u nás bezplatný. U nás máme výhodu, že tady není suplování jako ve školách, že za pedagoga nemusíme nikdo suplovat, což je velký problém u škol. A jim to žere nějaký peníze to suplování.

Doprava to je minimum. Jinak skutečně vyhledáváme kurzy, který buďto jsou v částkách pár stovek anebo jsou zadarmo.“

Takže děkuju. A ještě mám jednu takovou otázku, myslíte si, že vzdělávání, další, je užitečné ať už z rozšiřování znalostí, kompetencí.

„Rozhodně.“

Z nějakého jiného důvodu by Vás ještě nenapadlo?

„No určitě, já teďka nevím, co jste tam říkala.“

Kompetence, znalosti, dovednosti.

„Kompetence, ale rozhodně výměna zkušeností, protože to bych řekla, že je jedna z takových těch top, co dávají i pedagogové, na co kladou důraz. Výměna těch zkušeností a poznání vlastně i těch jiných prostředích a tak jako, že jinde to dělaj takhle a my to děláme takhle, nějaký to porovnání. To bych řekla, že proč se naši pedagogové vzdělávají, jako kdyby se jich člověk zeptal na prvním místě nebo co já i vím, když o tom mluvíme, tak je právě, že poznají jiný lidi a s téma samozřejmě, přivezou si nový nápady, a tak dále, to je jasný. Ale nesmírně velikou devízou pro ně je právě to setkávání s těmi jinými kolegy z těch jiných středisek a předávání těch zkušeností.“

Samozřejmě jsou tam i ty kompetence, je tam i ty nové poznatky, různé ty inovace, tady dlenc ty věci taky, ale jako myslím si, že bez vzdělávání jako takového to prostě nejde. Že jako být po škole a dál se vůbec nevzdělávat nejde. Ale ty potřeby těchlectech našich pedagogů jsou, že oni chtějí, protože já jsem poznala a někteří ty kolegové taky poznali práci ve školách, ve školních družinách a tam v podstatě vy nemusíte až tak dělat pro to něco nového, aby ty děti tam šli, protože ty děti do té školy i do té družiny musej. Ono to teda podle toho dneska v těch školách tak vypadá. Protože je to tam prostě zkoznatělý, nebudu se rozebírat vzdělávací systém. Na ten mám asi dost svérážnej názor a nelíbí se mi současný stav, jaký je to školství, ale v podstatě co je odpozorováno.

Co vím i z různých výzkumů, protože já studuji management vzdělávání tak na Karlově Univerzitě, tak protože tam přicházím do styku se spoustou odborníků z toho školství. Takže, vím že oni tam nemusí tolik dělat a potvrzuje se to, kdežto ty pedagogové volného času, což víte tedy i sama, musí sledovat co ty děti baví, musí sledovat ty takzvané trendové aktivity, který prostě jsou. Pokud v tom nepudou, tak jim prostě na ty akce nikdo nepřijde, můžou dělat tisíc akcí a nikdo nepřijde prostě, když tady budete dělat nějaký kuliočka, nebo něco co prostě se dělalo před deseti lety tak Vám na to nikdo nepřijde. Jo a ty pedagogové potřebují někde a ty to potřebuje, ty to žene dopředu. Znáte to určitě z táborů, vovedšad, že prostě, když si srovnáte děti před pěti lety, kde měly zájem a kde ho maj dneska posouvá se to, mění se to samozřejmě existují tam nějaký typy, nějakých těch bojovek akčních a tohle, který jsou furt stejný a baví je furt stejně, třeba u nás je taková ta vybika, jak se furt honějí do kruhu s jedním míčem nebo různě Městečko Palermo, hrajeme ho dvacet let a furt ho milujou ty děti, ale to je pár, ale musíte tam nový, jako mi už dneska třeba někdy děláme i bojovky oni maj ty telefony s sebou s gpskou. A my jsme začínali s geocachingem ještě na táboře,

protože jeden můj vedoucí tak vyvíjel nějaký program třeba pro gaocaching, takže mi už jsme ho začali s ním na táboře. Děti seznamovali před nějakým sedmy lety, kdy to bylo fakt ještě všechno tajný a nikdo o tom vůbec nevěděl. A dneska je z toho trendová aktivita a je prostě. My jsme dělali třeba si svoje hry na stylu nějakých těch multikeší, že děti chodily tadyhle po tom a po nějakých souřadnicích a nechodily po fáborkách a ono je to baví, takže si myslím si, že pro ty pedagogy je to prostě nutnost.“

Třeba můj názor byl, že to předchází syndromu vyhoření částečně.

„Určitě.“

Tak já děkuji. Zeptám se máte něco dalšího na doplnění, co jsem opomněla, co by bylo důležité?

„Myslím, že jsem toho namluvila dost.“

Já vám tedy děkuji za rozhovor a pokud zpracuji výsledky tak se je pokusím poskytnout.

„Dobře.“

Děkuji.

„Není zač“

PŘÍLOHA IV - ROZHOVOR S PETROU ZAVADILOVOU, PŘEDSEDKYNÍ STŘEDOČESKÉ KRAJSKÉ ORGANIZACE PIONÝRA

Hovořím s Petrou Zavadilovou předsedkyní středočeské krajské organizace Pionýra. Já se tedy zeptám, je možné, abych si náš rozhovor nahrála kvůli diplomce, kterou píši na Teologické fakultě Jihočeské univerzity.

„Není problém, samozřejmě.“

Děkuji. A já tedy položím první otázku. Je možné, aby ve Vaší instituci pracoval dobrovolník?

„Ano, samozřejmě. My pracujeme převážně s dobrovolníky, protože zaměstnanci v našich institucích jsou pouze na úrovni administrativních pracovníků. Práci s dětmi a mládeží provádějí právě dobrovolníci.“

Já Vám děkuji a na základě jakého tedy vzdělání u Vás může dobrovolník pracovat - jaké jsou požadavky na jeho vstupní vzdělání a další schopnosti - kompetence?

„U nás je to dané tak, že si my musíme dobrovolníky, snažíme vychovávat. To znamená, že děti z oddílů potom jak postupně dorůstají, tak dorůstají do věku instruktorů nebo v tom základním proškolením je pionýrské minimum, které si pořádá každá pionýrská skupina sama a má to nějaké, nějaký rozsah hodin a to co to má obsahovat. Je to vlastně víceméně o tom, co Pionýr je a takový ty základní věci, který by každý měl vědět. A potom samozřejmě instruktoři začínají instruktorským kurzem což je naše letní táborová škola, dřív se tomu říkalo LTŠka. Pořádáme je buď v rámci našich vzdělávacích center, nebo celorepublikově. Protože naše organizace je rozdělena do, je to celorepubliková organizace. A je rozdělena vlastně podle krajů. A každý kraj má své vzdělávací centrum a na tom vzdělávacím centru vlastně vždycky nějakým způsobem mají systém toho, jak vzdělávat od těch nejmladších, což jsou vlastně instruktoři, až po ty nejvíce kvalifikovaný, což jsou skupinové vedoucí, hospodáři, revizoři a pro každou práci je takovouhle činnost, máme svůj vzdělávací systém. Ale abych se vrátila, když odškolíme instruktora, tak může začít pracovat v rámci svých možností a schopností s dětmi. Poté vlastně když dospěje tak se rozhoduje, jestli bude poté dál pokračovat v práci. Pokud ano, musí si udělat kurz nejméně vedoucího dětského kolektivu anebo kvalifikaci oddílového vedoucího což je akreditovaný kurz přímo rekvalifikační kurz. V případě, že se rozhodne jenom pro to jednodušší, toho vedoucího dětského kolektivu je to no. Potom prostě takovýmhle způsobem odškolíme a dostáváme se do dalších fází, kdy zase vzděláváme dál a dál. K tomu se možná asi dostaneme dále.“

Ano, takže si tedy vzdělání jakoby dobrovolník musí doplnit. A pochopila jsem, že je to teda ta instruktorská kvalifikace.

„Ano, základní je to, co je na začátku jenom Pionýrské minimum a potom instruktor oddílu. Poté nastupuje vedoucí, pak může být hlavní vedoucí tábora, pak mohou být různé funkce. Jako že je člen

rady, člen vedení kolektivu oddílu, ale to už zase není zas úplně společný s tou prací s těma dětma. Pro práci s dětma si můžou doplňovat vedoucí podle jejich zaměření. To znamená, že když je tam vodácký oddíl, tak je potřeba, aby ten vedoucí měl ještě kurz vůdce malého plavidla a když jezdí na hory, tak je potřeba, aby měl instruktora lyžování, když lezou na lanech, instruktora lanových aktivit a tam se to zas dělí na nízká a vysoká lana, když jezdí na kolech, tak ten vedoucí musí mít alespoň řidičský průkaz. Tak aby to splňovalo vlastně nákou tu, náky legislativní podmínky.“

Rozumím. Můžu tedy přejít k další otázce? Správně jsem pochopila, že dobrovolníky si tedy vzděláváte sami, vzdělává Vám je ještě nějaká jiná organizace? Někdo jiný?

„No, ve většině případů si je vzděláváme sami, ale samozřejmě spolupracujeme i s různými institucemi, protože abychom mohli školit, musíme mít vyškolený lektory. Lektory většinou nám školí zas nějaká firma, kterou si nasmlouváme nebo prostě když potřebujeme nějaký speciální vzdělávání, na který u nás není akreditace nebo na to nemáme prostě ty správně naškolený lidi vyškolený, tak musíme si zjednat jinde. Nebo prostě můžou využít, ty vedoucí a instruktoři můžou využít, nabídky jiných organizací. Nic prostě tomu nebrání, aby si kurz udělali jinde. I na ty lana třeba nebo na ty lyže na vlastně tyhleto doplňující kurzy na vodu a tak, tak to většinou dělaj v jiných institucích. Řidičský průkaz si taky musí udělat v autoškole.“

Děkuji. Já se tedy dále zeptám“ Co si myslíte o uchazeči, který předtím jakoby pracoval na pozici dobrovolník. Je úspěšnější ve výkonu „stejného“ povolání, popřípadě je takovýto uchazeč úspěšnější při žádání o zaměstnání? Z jakého důvodu tak usuzujete?

„No, já osobně si myslím, že takový člověk, který má letitou zkušenost nebo prostě aspoň nákou zkušenost pracovat s dětma, by určitě měl v nějaký pozici vychovatele, družináře, něčeho takovýdlehlo měl mít určitě mnohem větší předpoklady pro to, aby mu ta práce šla už na tom začátku. Protože praxe je vždycky důležitá a dobrá. No a vzhledem k tomu, že teda my u dětí nezaměstnáváme lidi, jakoby zaměstnance, máme tam jenom ty dobrovolníky. Tak pokud přijde někdo jakoby zvenčí a přijde s tím, že má praxi v jiné organizaci a chce pracovat s dětma u nás, tak určitě budeme moc rádi a neodmítáme to.“

Já tedy děkuji. Takže jdeme k další otázce. Máte ve Vaší instituci zaměstnaného přímo vystudovaného pedagoga volného času? Pokud ano, na jaké pozici, a z jakého důvodu. Tato otázka je spíše řečnická protože jsem tedy pochopila, že jde o dobrovolníky a ne zaměstnance.

„Ano my pracujeme převážně s těma dobrovolníkama, ale samozřejmě v našich řadách je spousta pedagogů, vysokoškolských pedagogů, který prostě pracují s dětmi a to jako s různějma aprobacema, ale máme tam i spousta vychovatelů nebo pedagogů volného času, kteří vlastně v té organizaci pracují, ale je to zase v rámci dobrovolnictví. To je jejich zájem, že oni si takovou školu vystudovali, spolupráce s učitelama a se školama na různých akcích s řiditelama. Myslím si, že na spoustě míst studuje velmi dobře.“

Takže jakoby další otázka je tedy víceméně zbytečná, protože by to bylo: jací pedagogičtí pracovníci z nabídky zákona o pedagogických pracovnících u Vás pracují, což je vlastně nebo lépe řečeno jsou zaměstnání, což je zbytečný, protože jsem tedy pochopila, že jde opravdu o dobrovolníky ne o zaměstnanecký poměr.

Ano.

Umožňuje Váš „subjekt“ jakoby další vzdělávání, pořádá nějaké vlastní školení, kurzy, kromě tedy už zmiňovaných?

No, tak jako třeba určitě jsem se nezmínila o zdravotnících, který pořádáme, na rozdíl od červeného kříže je máme na dobu neurčitou. Děláme různé, různé školení třeba na rukodělné činnosti nebo se lidi zase chodí školit někam jinam. Nevím, jestli jsem na něco nezapomněla.

Já myslím, že prozatím to takhle postačí, děkuji. Já se zeptám, pochopila jsem, že tedy ve Vaší instituci funguje interní vzdělávací systém. Můžete ho zkusit nám stručně popsat?

„Oj. Naše interní vzdělávací systém samozřejmě je úplně stručně, je to složitější. Nejdůležitější je, aby každý náš pracovník měl pro svou práci Pionýrské minimum, které je vlastně podmínkou, poté je vlastně instruktoři ve věku 15 až 18 let se vzdělávají na instruktorských kurzech. Potom vlastně když zastávají funkci vedoucích, tak vlastně se z nich stávají vedoucí nebo stávají se z nich vedoucí a musí si na to doplnit vzdělání. Poté, když vlastně dosáhnou věku jednadvaceti let, můžou být hlavními vedoucími táborů. Zase, musej na to mít to správné vzdělání. V 18ti letech vlastně můžou se stát hospodáři, revizory pionýrské skupiny nebo vedoucím pionýrské skupiny. Čímž zase musí si splnit správné vzdělání. Když chtěj pracovat v nějakých funkcích, musí mít alespoň člena rady, na všechno prostě máme vzdělávací systém. Náš vzdělávací systém je poměrně obsáhlý a složitý takže, takže to není úplně jednoduchý ho takhle popsat.“

A jak jste se již na začátku rozhovoru bavili, pochopila jsem, že je nějaký celorepublikový systém a pak jakoby se snižuje podle územních celků nebo?

„Náš interní systém platí pro celou republiku stejně, akorát prostě máme vlastně centrální vzdělávání, což je vlastně, který zaštiťuje náš centrální garant, a potom máme vlastně guaranty na jednotlivých krajích, což jsou ty jednotlivá vzdělávací centra. Máme ústřední a pak ty krajský a krajských je 13 v tuhle chvíli, protože Olomouc, Olomoucký kraj se Zlínem se nám sloučili. Jinak v každém kraji funguje právě vzdělávací centrum.“

Já tedy děkuji za objasnění a přejdeme tedy k další otázce. Umožňuje Váš subjekt další vzdělávání prostřednictvím dalších organizací? Pokud ano, kdo nebo co ovlivňuje, jaké další vzdělávání to bude? A jaké tedy mohou být další specializace?

„Tak ano, samozřejmě náš subjekt umožňuje vzdělávání a přebíráme různé od jiných organizací, protože některé věci nejsme schopni školit, protože na to nemáme kvalifikovaný lektory a nemáme akreditace udělené. Takže využíváme možnosti, které nám chodí z Český rady dětí a mládeže, z NIDM,

z MŠMT. Ale samozřejmě teďka v posledních letech jsme, plno nabídek chodilo přes projekt Klíče pro život a naše vnitřní Klíčení, plus školení přes různé agentury, které vlastně nabízejí i mezinárodní kurzy. Naše lidi se jezdili vzdělávat i do zahraničí na různé workshopy a další věci. “

Děkuji. Vzhledem k tomu, že tedy zaměstnance máte jenom na administrativní úrovni, tak předpokládám, že o další požadavcích jakoby na dobrovolníky jakoby nějakých specifických jsme se víceméně bavili v té první otázce, že víceméně jde o schopnost práce s dětmi, nějakou komunikaci. Rozumím tomu tak správně?

„Ano, samozřejmě. Ale samozřejmě i ti administrativní pracovníci, který máme jako zaměstnance, se musí dál vzdělávat, protože účetnictví a další věci, který organizace potřebuje, tak je potřeba prostě doškoloval a vzdělávat. Což nám třeba zprostředkovává institut účetnictví. “

Děkuji, kdyby k Vám šel žádat absolvent o pracovní pozici, z jakého oboru a školy by to bylo nejčastěji?

„Tak vzhledem k tomu, že ty zaměstnance máme právě na těch pozicích administrativních, tak využíváme možnosti víceméně podle toho, jak ty lidi jsou. Jaký pracovní post pracovní místa máme volný, to znamená, že když je to účetní, tak někoho, aby to byl opravdu člověk jako s ekonomickým

zaměřením nebo člověk který bude schopnej psát projekty na ekonomiku, tak aby měl ekonomické vzdělání, ale pro lidi, kteří vytvářejí, vytvářejí vzdělávací programy nebo prostě budou nějakým způsobem řídit tu organizaci i po té metodický stránce tak tam, aby opravdu, dáváme důraz na to, aby to byli pedagogové, aby prostě s tím měli nějaké zkušenosti. “

Děkuji a máte tedy přehled o tom, na jakých školách je možné splňovat, studovat pro splnění podmínek jakoby pro přijetí nebo aby to bylo snažší jakoby.

„Tak samozřejmě vzhledem k tomu, že i já vlastně studuji vysokou školu pedagogickou, tak máme. Máme přehled o tom kde, v jakém kraji, protože jsme celorepublikové sdružení, tak víme, kde ty vysoké školy jsou, nebo střední školy. Dokonce víme i kde se vzdělávají pedagogové volného času, což je vlastně obor, který nás velmi zajímá. A snažíme se doporučit našim lidem, aby si toto vzdělání dodělali, aby měli ještě něco nad rámec. Ale samozřejmě vzhledem k tomu, že pracujeme právě s těma dobrovolníkama, tak je to trochu složitější. Protože oni si to pak dodělávají jako dálkově, při zaměstnání, ještě k práci s dětma, je to potom velmi časově náročný. “

Děkuji, pocitujete nějaká slabá místa v počátečním nebo i dalším vzdělávání pedagogů volného času, popřípadě vychovatelů? Je něco, co vzdělávací střediska nenabízejí nebo neumožňují rozvíjet, ať jsou to kompetence?

„Tak já si myslím, že vzdělávání se nabízí různý a na velmi vysoké úrovni. Na druhou stranu, třeba na spoustě škol, když člověk na to tak koukne s tou letitou praxí, tak je tam málo různých výchov, vzdělávacích programů, kde by mohli se spíš zaměřit na tu metodiku a na tydle věci. Je tam spousta

podpůrných předmětů, který potom těm lidem zase v té praxi zase tolika nepomůžou. Největším úskalím ale je prostě to, že mi pracujeme s těmi dobrovolníkama. A oni všechno to vzdělávání, všechnu tu práci, dělají vlastně ještě ke své práci, ke své rodině. Takže vlastně tam je to vlastně hrozně moc závislý na tom nedostatku času. Časovej, časový nároky, který vlastně tady práce na ty lidi klade je hrozně vysoká. A samozřejmě v dnešní době, kdy lidi ekonomicky se chtějí zabezpečit, tak se velmi rozmyšlejí, zda vlastně ještě budou na něco dalšího nebo si najdou někde nějakou brigádu. Nebo prostě budou s rodinou, to je právě ten největší problém. Jinak si myslím, že možnosti, kde se vzdělávat a chtít se vzdělávat nebo kde by jsme se mohli vzdělávat je opravdu hodně.“

Tak já děkuji i za tuto odpověď. A já se tedy zeptám na poslední otázku. Myslíte si, tedy že je další vzdělávání užitečné ještě z jiného důvodu než je rozšíření znalostí, dovedností potažmo kvalifikace? Zkuste tedy vysvětlit k čemu.

„Tak samozřejmě další vzdělávání je hrozně důležitý už jenom, že ty lidi sami mají pocit, že zas vědí o něco víc. Protože pokrok nám jde dopředu. Prostě víme, že některé věci se před pár lety nedělaly a nyní je potřebujeme. A prostě cokoliv se naučíme navíc, tak je určitě důležitý. I pro ten osobní rozvoj. Třeba i proto aby jsme získali další lepší zaměstnání nebo ty naši dobrovolníci, aby měli lepší možnosti získat nějaké zajímavé zaměstnání, tak vlastně tím, že se vzdělávají tak zase si rozšiřují své obzory, ale i třeba u nás pro absolventy nebo pro lidi, který jsou v současné chvíli bez práce nebo nějakou dobu bez práce nebo chtějí změnit zaměstnání, tak naše organizace protože ty lidi pracují na různých úrovních, pracují s mnoha lidmi, získávají různé kompetence, tak mi jim vlastně můžeme vystavit certifikát, kde jsou vypsaný vlastně ty věci, který oni v té organizaci dělají, co zabezpečují, jaký zkušenosti mají. A myslím si, že tímto třeba by mohli mít lepší předpoklad k získání lepší práce pro svůj život.“

Tak já Vám tedy děkuji, to bylo z mé strany z otázek vše, pokud nemáte nic na doplnění tak já Vám děkuji a výsledky své diplomové práce poskytnu. Děkuji moc.

„Není zač, ráda jsem Vám pomohla.“

PŘÍLOHA V - ROZHOVOR S PETREM BERÁNKEM VEDOUcí ODBORNÉ RADY MLÁDEŽE PRO OBDOBÍ 2010 – 2015 V OKRESNÍM SDRUŽENÍ HASIČŮ BEROUN

Takže sedím tu s Petrem Beránkem vedoucím odborové rady mládeže okres Beroun ze Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Já se tedy pro formálnost zeptám, smím si tedy náš rozhovor nahrávat?

„Ano, jenom bych podotknul, ten úvod je tam odborné rady mládeže.“

Odborné, děkuju. Tento rozhovor tedy bude použit pro účely diplomové práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. Takže první otázka. Je možné, aby vlastně u Vás u hasičů pracovali dobrovolníci?

„Ano, samozřejmě je to možné.“

Na základě vlastně, jakého vzdělávání u Vás můžou pracovat dobrovolníci. Jaké jsou požadavky na jeho vstupní vzdělání či další schopnosti, kompetence.

„No, samozřejmě vzdělání není důležitý u tohodle toho výkonu práce s dětmi. Co je důležitý je samozřejmě mít čistý trestní rejstřík a samozřejmě později přijdou vzdělávání té osoby, která má zájem, protože bez vzdělání nebo bez příslušné kvalifikace nemůže tu práci vykonávat.“

Děkuju. Musí si tedy vzdělání dobrovolník doplnit, a pokud ano, co požadujete, aby si doplnil.

„Takže pokud existuje u nás ve sboru kolektiv mladých hasičů tak je zapotřebí, aby měl svého vedoucího kolektivu. K tomu, aby mohl vykonávat tuto funkci, je zapotřebí proškolení ze strany příslušného lektora.“

Vzděláváte si tedy dobrovolníky sami nebo máte nějakého jiného vzdělavatele?

„Takže pokud vedoucí chce dosáhnout této kvalifikace, tak ho může proškolit pouze opět kvalifikovaná osoba, který má kvalifikační stupeň číslo jedna.“

Takže je to tedy nějaký lektor?

„Je to přesně tak lektor, který má oprávnění udělovat kvalifikační stupně vedoucího, popřípadě vedoucího družstva, popřípadě instruktora.“

Děkuju, teď tedy bude, co si myslíte o tom uchazeči, pracuje jako dobrovolník. Co si myslíte o uchazeči, který předtím pracoval na pozici dobrovolník je úspěšnější ve výkonu stejného povolání, popřípadě je takový uchazeč úspěšnější při žádání o zaměstnání? A z jakého důvodu to tak asi je?

„Tak samozřejmě je to výhodou když má tuto kvalifikaci, protože už s dětmi pracoval, že jo, a nějaký ty zkušenosti má. Jak s dětmi zacházet, jak s nimi, jak je učit a tak dále.“

Děkuji za odpověď. Máte tedy u Vás někoho zaměstnaného přímo vystudovaného pedagoga volného času?

„Nemáme žádného pedagoga“.

Takže máte tedy někoho, ne tedy u Vás na okrese, ale pro celé sdružení jakoby zaměstnaného na této pozici?

„Ano, na ústředí Hasičů Čech, Moravy a Slezska je zaměstnaná osoba, která má na starosti úsek mládeže a vlastně stará se o celou tu agendu. Například školení ho, získávání dotačních titulů, organizací různých soutěží celorepublikového charakteru.“

A tedy má přímo nějakou specifikaci je to speciální pedagog, nebo pedagog volného času nebo vychovatel třeba.

„Ona sama má samozřejmě vystudovanou pedagogickou školu, ale tato pozice nazvaná takto specificky není.“

Děkuju. Umožňuje Vaše sdružení další vzdělávání tedy dobrovolníků. A když tak jaké?

„Samozřejmě ano. V první řadě jak už jsem mluvil ze začátku, u tak je podmíněný to pokud někdo chce pracovat s dětmi, tak musí mít příslušný kvalifikační stupeň. My rozdělujeme u nás u hasičů tři kvalifikační stupně. Je to teda minimum, což je třetí kvalifikační stupeň. Tento kvalifikační stupeň může získat buď ten začínající vedoucí popřípadě instruktor od 15ti do 18ti let. Později a to nejméně po jednom roku si může tuto kvalifikaci zvýšit na kvalifikační stupeň číslo dvě, který je doporučený pro vedoucího mládeže, nikoliv podmíněný, ale doporučený. Samozřejmě tohle to školení vede kvalifikovaný lektor, který má kvalifikační stupeň číslo jedna - činovník. Kvalifikační stupeň číslo jedna může získat vedoucí mládeže číslo dvě po uplynutí pěti let a tohoto školení s kvalifikačním číslem jedna může pouze udělovat pouze opět lektor, který je plně způsobilý udělovat tuto kvalifikaci. Co se týče obnovy těchto kvalifikací, tak jak jsem říkal, z trojky na dvojku můžeme rozšířit po jednom roku. Nicméně povinně je se zúčastňovat školení a obnovovat si tu kvalifikaci jednou za dva roky.“

Čímž jsme vlastně částečně odpověděli na otázku, zda tedy máte vlastní vzdělávací systém a jak tedy funguje. Je tedy ještě něco na doplnění nebo takhle to tedy funguje celý interní systém?

„Takhle defakto fungujeme, jo. Začínající tedy začíná trojkou minimem, poté si může zvýšit na stupeň číslo dvě a pokud má úplný zájem a chce na příslušných okresech například školit ty další nově začínající, tak si musí udělat ten kvalifikační stupeň jedna.“

Dobře a já se zeptám, do toho spadá i jakoby vedoucí dětských táborů, zotavovacích akcí.

„Ne, ne, ne, na to je potom zvlášť školení, který teda už většinou pořádá přímo ústředí, kde teda je opět kvalifikovaný lektor, který může udělovat tuto kvalifikaci. V rámci okresů se to tedy neřeší.“

Děkuji a já se tedy zeptám, chodí Vám nějaké nabídky další vzdělávání jako rozšiřující pro ty dobrovolníky třeba z jiných zdrojů.

„Ano, chodí od různých institucí, různé nabídky. Sami ještě teda na doplnění, například pořádá ústředí letní táborové školy pro začínající instruktory na 14 dní a nabídky různého charakteru pro doplnění kvalifikací chodí.“

Pocítujete nějaká slabá místa v dalším i počátečním vzdělávání právě u těch dobrovolníků? Je něco, co by se jako mohlo zlepšit, co třeba ty vzdělávací střediska neumožňují?

„Tak dle mého názoru je v dnešní době problém s časem těch dobrovolníků, protože mají samozřejmě spoustu dalších jiných aktivit, které vykonávají a samozřejmě mají i své rodiny. Víím, že dříve bylo zvykem školení dělat dlouhodobě, kde se utužoval kolektiv a v dnešní době je to takový, že prostě vedoucí nemají čas a nejradši by to spláchli za jedno odpoledne a jeli domů. Což je velká škoda, že jo. Na druhou stranu, pokud bysme pořádali školení vícedenního charakteru, tak je samozřejmě potřeba více peněz, kterých v dnešní době je také méně a méně.“

Děkuji a myslíte si, že je další vzdělávání užitečné ještě z jiného důvodu, než je právě rozšíření znalostí, dovedností potažmo tedy té potřebné kvalifikace? Zkuste to nějak vyspecifikovat.

„Je to přínosem, například kluci, kteří mají zájem se stát hasičem z povolání, tak tam je určitě přihlíženo, že teda nějakou tu činnost vykonává dobrovolně u sboru dobrovolných hasičů.“

Tak já tedy děkuji. Tento rozhovor bude tedy použit jako podklad k diplomové práci a v konečném přepisu, v konečné fázi pak tedy zašlu výsledek svého snažení.

PŘÍLOHA VI - ROZHOVOR S MGR. EVOU PINTÉROVOU, PŘEDSEDKYNÍ DO FÉNIX (INSTITUCE ZE SLOVENSKE REPUBLIKY)

(ZDE JDE POUZE VYPLNĚNÉ OTÁZKY)

Je možné, aby ve Vaší instituci pracoval dobrovolník?

„Činnosť nášho OZ je postavená na práci dobrovoľníkov“

Na základě jakého vzdělání u Vás může dobrovolník pracovat - jaké jsou požadavky na jeho vstupní vzdělání a další schopnosti - kompetence?

„Prvoradý je záujem o prácu, skúsenosti v práci v OZ, popri prípade skúsenosť v práci s kolektívom detí, občianska a morálna bezúhonnosť“

Musí si dobrovolník vzdělání (kompetence) doplnit a pokud ano, co požadujete, aby si doplnil?

„Do 2 rokov akreditované vzdelávanie mŠ pre dobrovoľníkov, ktoré organizuje naše OZ, pokiaľ nemá pedagogické vzdelanie. Ak má pedagogické vzdelanie, stačí školenie na úrovni ÚO. (územnej organizácie)“

Vzděláváte Vaše dobrovolníky sami, nebo máte nějakého jiného vzdělavatele (např. vzdělávací středisko)?

„Máme modulové akreditované vzdelávanie – Úspešne pri práci s detským kolektívom“

Co si myslíte o uchazeči, který předtím pracoval na pozici dobrovolník. Je úspěšnější ve výkonu „stejného“ povolání, popřípadě je takovýto uchazeč úspěšnější při žádání o zaměstnání? Z jakého důvodu tak usuzujete?

„Žiaľ, zatiaľ sa táto skutočnosť nezohľadňuje, na druhej strane dobrovoľník získal skúsenosti a kompetencie, ktoré zúročí v svojej práci“

Máte ve Vaší instituci zaměstnaného přímo vystudovaného pedagoga volného času? Pokud ano, na jaké pozici a z jakého důvodu to tak je (jakou pedagogickou činnost vykonává převážně, přímou, nepřímou, dílčí)?

„Predseda OZ vyštudoval je absolvent pedagogiky voľného času.“

Jací pedagogičtí pracovníci z nabízených tedy učitelé, vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, pedagogové volného času, asistenti pedagoga, trenéři Vaší instituci pracují? Popřípadě zaměstnává Vaše instituce animátora volnočasových aktivit?

„OZ pracuje na báze dobrovoľníctva, pričom 99 %dobrovoľníkov je vyštudovaných pedagógov a pracujú priamo s deťmi na ZŠ či SŠ.“

Umožňuje Váš „subjekt“ další vzdělávání jak zaměstnancům, tak dobrovolníkům – tedy pořádá nějaké vlastní školení, kurzy? Pokud ano, jaké?

„Áno, jednak školenia v rámci MvA, jednak vlastné akreditované vzdelávanie – Úspešne pri práci s detským kolektívom a okrem toho letné a zimné vzdelávanie Chceš,?Môžeš! Medzi neformálne aktivity patrí aj Veľká výmena skúseností.“

Máte ve Vaší instituci interní vzdělávací systém? Pokud ano, prosím, zkuste stručně popsat, jak funguje.

„Áno, Cieľom je skvalitniť prácu s dobrovoľníkmi, ktorí sa podieľajú na práci DO FÉNIX na rôznych úrovniach. Vypracovať systém ich vzdelávania a vybaviť ich vedomosťami a zručnosťami, ktoré potrebujú pri výkone svojich funkcií. Zároveň posilniť vzťah k detskej organizácii Fénix.

Systém prípravy dobrovoľníkov má tieto hlavné znaky:

1. Na základe ústredne stanovených funkcií je daný jednotný obsah prípravy a spôsob preverovania vedomostí

2. Obsah prípravy pre danú funkciu je ucelený. Stúpajúca náročnosť zodpovedá stupnici funkcií. Medzi jednotlivými stupňami je nadväznosť s rešpektovaním hlbších teoretických vedomostí u dobrovoľníkov v riadiacich funkciách. Získanie kvalifikácie vyššieho stupňa je podmienené absolvovaním skúšky (školenia) v nižšom stupni. Pokiaľ dobrovoľník nepracoval ako inštruktor, túto skúšku nemusí absolvovať.

3. Formy prípravy tvoria ucelený systém. Jednotlivé formy na seba nadväzujú a umožňujú prípravu podľa miestnych podmienok“

Umožňuje Váš subjekt ďalší vzdelávaní zaměstnanců prostřednictvím dalších organizací? Pokud ano, kdo nebo co ovlivňuje, jaké další vzdělávání to bude?

„Nie je to zvykom, ale nebránime im“

Chodí Vám nějaké nabídky dalšího vzdělávání pro zaměstnance a dobrovolníky? Popřípadě z jakých dalších zdrojů se o dalším vzdělávání dozvídáte?

„Od OZ podobného zamerania, z Rady mládeže Slovenska, IUVENTY – národného inštitútu pre mládež“

Máte nějaké specifické požadavky na Vaše budoucí zaměstnance. Máte tyto požadavky zahrnuté ve Vašich interních dokumentech?

„Požadavky na doborovoľníkov nemáme (okrem uvedených) Požiadavky na zamestnancov – stredoškolské vzdelanie, praxv oblasti práce v OZ, najradšej člen OZ FÉNIX“

Pokud k Vám jde žádat absolvent o pracovní pozici, z jakého oboru a školy je to nejčastěji?

„Sociálna práca, VS Sv. Alžbety, Bratislava“

Máte přehled o tom, na jakých školách je možné studovat pro splnění podmínek pro přijetí ve Vaší instituci?

„V dobrovoľnickej práci nezáleží na vzdelaní, dôležitý je záujem. Naši dobrovoľníci sú väčšinou absolventi VŠ a univerzít pedagogického smeru“

Pocitujete nějaká slabá místa v počátečním nebo i dalším vzdělávání pedagogů volného času, popřípadě vychovatelů? Je něco co vzdělávací střediska nenabízejí nebo neumožňují rozvíjet? Zkuste specifikovat.

„Na Slovensku pedagógovia voľného času nenachádzajú upltnenie“

Myslíte si, že je další vzdělávání užitečné ještě z jiného důvodu než jen rozšíření znalostí, dovedností potažmo kvalifikace? Prosím zkuste vysvětlit k čemu.

„Určite áno. Získavanie kontaktov, výmena skúseností, nové trendy apod.“

PŘÍLOHA VII - ROZHOVOR S MGR. JIŘÍM BERÁNKEM, ŘEDITELM A MGR. DANOU VRŠECKOU JAKO ZÁSTUPKYNÍ ŘEDITELE V DĚTSKÉM DOMOVĚ UNHOŠŤ

(ZDE JDE POUZE O VYPLNĚNÉ OTÁZKY)

Je možné, aby ve Vaší instituci pracoval dobrovolník?

„Ano“

Na základě jakého vzdělání u Vás může dobrovolník pracovat - jaké jsou požadavky na jeho vstupní vzdělání a další schopnosti - kompetence?

„Ideální je středoškolské vzdělání pedagogického směru, analýza a organizace informací; předávání myšlenek a informací; plánování a organizace pracovních aktivit; spolupráce s ostatními a práce v týmu používání systémových postupů a metod, zvládnutí logických úvah a strategií řešení problémů“

Musí si dobrovolník vzdělání (kompetence) doplnit, a pokud ano, co požadujete, aby si doplnil?
„Není nutné si doplňovat vzdělání, je to pouze výhoda či plus...“

Vzděláváte Vaše dobrovolníky sami, nebo máte nějakého jiného vzdělavatele (např. vzdělávací středisko)?

„Na vzdělávání dobrovolníků nemáme finanční prostředky.“

Co si myslíte o uchazeči, který předtím pracoval na pozici dobrovolník. Je úspěšnější ve výkonu „stejného“ povolání, popřípadě je takovýto uchazeč úspěšnější při žádání o zaměstnání? Z jakého důvodu tak usuzujete?

„Neumím posoudit, ale přepokládám, že by měl být úspěšnější.“

Máte ve Vaší instituci zaměstnaného přímo vystudovaného pedagoga volného času? Pokud ano, na jaké pozici a z jakého důvodu to tak je (jakou pedagogickou činnost vykonává převážně, přímou, nepřímou, dílčí)?

„Nemáme.“

Jací pedagogičtí pracovníci z nabízených tedy učitelé, vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, pedagozi volného času, asistenti pedagoga, trenéři Vaší instituci pracují? Popřípadě zaměstnává Vaše instituce animátora volnočasových aktivit?

„Vychovatelé, asistenti pedagoga, speciální pedagogové, psycholžka. Animátora nemáme.“

Umožňuje Váš „subjekt“ další vzdělávání jak zaměstnancům, tak dobrovolníkům – tedy pořádá nějaké vlastní školení, kurzy? Pokud ano, jaké?

„Zajišťujeme pro své zaměstnance vzdělávání v rámci DVPP. Sami vzdělávání nepořádáme.“

Máte ve Vaší instituci interní vzdělávací systém? Pokud ano, prosím, zkuste stručně popsat, jak funguje.

„Nemáme.“

Umožňuje Váš subjekt další vzdělávání zaměstnanců prostřednictvím dalších organizací? Pokud ano, kdo nebo co ovlivňuje, jaké další vzdělávání to bude?

„Další vzdělávání se řídí našimi potřebami, které vyplývají z práce s dětmi – čili např. otázky dětí s ADHD, motivace, práce s agresivním klientem atp.“

Chodí Vám nějaké nabídky dalšího vzdělávání pro zaměstnance a dobrovolníky? Popřípadě z jakých dalších zdrojů se o dalším vzdělávání dozvídáte?

„Nabídky chodí, případně sami vyhledáváme.“

Máte nějaké specifické požadavky na Vaše budoucí zaměstnance. Máte tyto požadavky zahrnuté ve Vašich interních dokumentech?

„Specifické požadavky jsou dány zákonem o pedagogických pracovnících, dále požadujeme vlastnictví řidičského průkazu (aktivní řidič) a určité osobnostní předpoklady.“

Pokud k Vám jde žádat absolvent o pracovní pozici, z jakého oboru a školy je to nejčastěji?
„Většinou školy pedagogického směru, není to ale pravidlem, práci shánějí lidé s nejrůznějším vzděláním.“

Máte přehled o tom, na jakých školách je možné studovat pro splnění podmínek pro přijetí ve Vaší instituci?

„Ano“

Pocitujete nějaká slabá místa v počátečním nebo i dalším vzdělávání pedagogů volného času, popřípadě vychovatelů? Je něco co vzdělávací střediska nenabízejí nebo neumožňují rozvíjet? Zkuste specifikovat.

„S pedagogy volného času se nesetkáváme, pro práci v DD je třeba jiná kvalifikace, pravdou ale je, že mimo nezbytného exkurzu do speciální pedagogiky a etopedie, by bylo dobré mít co nejvíce praktických, snad i zážitkových seminářů.“

Myslíte si, že je další vzdělávání užitečné ještě z jiného důvodu než jen rozšíření znalostí, dovedností potažmo kvalifikace? Prosím zkuste vysvětlit k čemu.

„Nepochybně je další vzdělávání užitečné – jednak pro studenta samotného, protože může rozšířit své znalosti a ověřit si, co může dokázat a kde se zlepšit, a pak je prospěšné i pro „firmu“, protože se vzdělanými lidmi se lépe pracuje, mohou přinášet nové podněty, postupy a informace.“

ABSTRAKT

MAREŠOVÁ, H. *Příprava pracovníků s dětmi a mládeží: pohled na dobrovolníka a zaměstnance, možnosti jejich dalšího vzdělávání*. České Budějovice 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce O. Jíra.

Klíčová slova: pedagogický pracovník, dobrovolník, Národní soustava povolání, vzdělávání, instituce pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, zákon o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, zákon o pedagogických pracovnících, kvalifikace

Diplomová práce se zabývá tématem přípravy pracovníků s dětmi a mládeží a pohledem na zaměstnance spolu s dobrovolníkem a možnostmi jejich dalšího vzdělávání. Jednotlivé texty jsou logicky řazeny dle témat. Nejprve vymezuje používané termíny a následně řeší problematiku kvalifikačních předpokladů pro výkon činnosti pracovníků s dětmi a mládeží a to dle zákona o pedagogických pracovnících a Národní soustavy povolání. Mimo zaměstnanců také práce řeší podmínky vzdělávání dobrovolníků pracujících s dětmi a mládeží. Ukazuje, jaké by měli mít znalosti, dovednosti a kompetence. V neposlední řadě práce stručně vymezuje důležité dokumenty týkající se vzdělávání pedagogických pracovníků a zabývá se tematikou institucí nabízející další vzdělávání pedagogických pracovníků. V závěru si práce poznatky ověřuje v kvalitativním výzkumu s šesti respondenty.

ABSTRACT

PREPARATION OF WORKERS WITH CHILDREN AND YOUTH: VIEW OF VOLUNTEER A STAFF, THEIR POSSIBILITY OF FURTHER EDUCATION

Keywords: educator, volunteer, National System of occupation, education, institutions for further education of teachers, law on further education of teachers, the Act on Educational Staff qualification

This thesis deals with the training of workers with children and youth and the sight of employees with volunteer opportunities for their further education. The texts are logically arranged by topic. Firstly, it defines the terms used and then addresses the issue of qualifications for the job working with children and young people and according to the Law on Education Staff and National Occupations System. Out staff also work addresses the conditions of education volunteers working with children and youth. Shows what should have knowledge, skills and competence. Last but not least, the thesis briefly defines the relevant documents relating to the training of teachers and addresses the topic of institutions offering further education of teachers. In conclusion, we work validates knowledge in qualitative research with six respondents.